

נר שרה

ספרא נה"ר בקריא"ה של חיבה, "נר שרה" על שם מרת אמי שרה, בת לאותו צדיק מזכה הרבים ח' מנחם מנשה זצ"ל מחבר ספר "אהבת חיים" יד ושם טוב לזכרה ולע"נ, בגן עדן תהיה מנוחתה, ולעת קץ טללי אורות יעוררו תחייתה. אמן כן יהי רצון.

נערך ונסדר על ידי

יוסף שבתאי (שני)

פעיה"ק ירושלם תובב"א

שנת ה' תשע"ג.

כתובת המחבר

יוסף שבתאי (שני) JOSEPH SHABTAI (SHANI)
ת.ד. 3200 P.O.B.
בני ברק BENE BERAK ISRAEL

©

כל הזכויות שמורות
ALL RIGHTS RESERVED

נדפס בארץ ישראל
PRINTED IN ISRAEL LAND

הקדמה

כל התלמוד נכתב על פי סודות התורה שניתנו למשה בסיני וכמו שדרשו רבותינו על הכתוב "כי על פי הדברים האלה"¹. ואין בה אות אחת מיותרת, ונקראים המשנה והתלמוד גופי תורה², וכשם שאין גוף ללא נשמה, סודות הקבלה הם נשמתה של התורה, ולא רק אותם שרבותינו הקדושים הצניעו במתק לשונם בתלמוד ובמדרשים אשר כל רואיהם יכירו כי הם סודות בלבושיהם. וכאותה שאמרו שהקב"ה יושב ובוכה, ומקום יש לו ומסותרים שמו. ושהוא מניח תפילין. ומחלוקת בינו לבין מלאכי השרת בעניני הלכה, והקב"ה אומר טהור ומלאכי השרת אומרים טמא. ומה גם דהרמב"ם פסק טמא. ושמות הקודש ועניניהם, וכאותה שאמרו "אמר שם ואבלע בארזא". אלא כל מילה ותג בגמ', ומחלוקת החכמים בהלכות הנראים פשט גמור, סודותיהם מרקיעים שחקים. ויפה שיחתן של עבדי ה' וצריכה תלמוד עפ"י יינה של תורה. ולדוגמא מילי דבדיחותא דבר קפרא לרבי, דזקוקין דנורא ורזי דרזין נפקו מפומיה³. ודברי ר' אלעזר בר"ש ור' ישמעאל להיא מטרוניתא ד"אהבה דוחקת את הבשר"⁴, והלא קל שבקלין אינו אומר כן וכ"ש גדולי עולם אלו, קדשי קדשים. ואם היו אלו פטומי מילי להשתיק המטרוניתא, לא היה רב אשי מסדרם בתלמוד הקדוש. ולא עוד אלא שהוסיף לכתוב בגודל אברם של ר' יוחנן ורב פפא, הלא דבר הוא.

ופשוט דכל סדר המשנה והתלמוד הוא עפ"י סדרי מעשי בראשית ומרכבה. ופתח בברכות סוד "ברוך", שהוא בכתר עליון, והם "זרעים" שרש לכל העולמות. וסיים ב"טהרות" שהם סיום בירורי הרפ"ח. וזה כוונת ר' יוסי באומרו⁵, "אשריך כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה". כי הם תקון לשבירת הכלים שנעשו בסוד "ורוח אלהים מרחפת על פני המים", וטהרתן בבירור מושלם מן הסיגים. ולא לחנם חזר מר בר רב אשי פעמיים על אותו מעשה של אלישע בעל כנפיים במסכת שבת. אלמלי שיונה היא הנאמנת לבן זוגה, ובן זוגה של ה"שבת" הוא "ישראל", וראשונה בסוד הטמנה, לקשר שבת ותפילין באותו"ת שנים. והוא הכנה לפעם שניה שהיא בסוד "שבת, תפילין, ומילה". לכל האותו"ת, והדברים עתיקי"ם.

וענין "רבא" שרצה לירש את כספו של איסור גיורא שלכאורה נראה דרבא מארי דתלמודין שקיבל שלום משמים כל ערב יום הכפורים. היה תאב לממון

1. גיטין ס': 2. חגיגה י'. 3. נדרים נ': אפס קצהו תראה בפי' "בן יהודע" לעטרת ראשינו הגרי"ח זצ"ל. 4. ראה לקמן בבא מציעא פ"ו. ביאור הענין. 5. סוף מס' כלים.

אחרים ח"ו. (ראה לקמן מס' ב"ב ביאורו.) וכל דבריהם ומעשיהם היו שקולים ומדודים על פי סודות ומעשי מרכבה. אמור מעתה דתורה "אמת" כתיב בה, לאמית"ה של תורה, ומלבושיה שש ומשי ורקמה, הם פשטי הכתובים והמשניות והתלמוד והמסתעף מהם.

ואמרתי אעשה מאמ"ר בהני מילין קדישין, ויהי רעווא דאימא מילתא דתתקבל בשמים ובארץ לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו לשכללא היכליה ולמבני קרתא דירושלם ויקרב משיחיה בעגלא, ויהיו עינינו רואות מלך ביופיו. אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כולנו יחד אמן.

ברכות.

(ג.) "תניא אמר ר' יוסי. פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו הנביא זכור לטוב ושמר לי על הפתח". כן הוא ברוב הגרסאות. ולא כתב "והמתין" כי שמר עליו שלא יהיה יחידי ויעבור על איסור, ויוכל להמשיך בתפלתו ולא יוזק ממזיקין וממפולת וינצל מהחשד. "ואמר לי שלום עליך רבי". כי היות ואסור לומר שלום לרבו לא פתח ר' יוסי לשאול בשלומו. "והשבתי לו שלום עליך רבי ומורי, אמ"ל בני למה נכנסת לחורבה זו ואמ"ל כדי להתפלל". ולכאורה שאלה ותשובה זו מיותרים כי ראהו אליהו שלכך נכנס, אלא השאלה היתה למה לחורבה נכנסת ולא התפללת בדרך והשיבו רציתי להתפלל בחורבה. ואמ"ל היה לך להתפלל בדרך" עכ"פ ולא להכנס לחורבה. ואמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקוני עוברי דרכים, ולכן הוכרחת להכנס לחורבה. ואמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה. באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נכנסין לחורבה. ולמדתי שמתפללין בדרך. ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה". חזר ר' יוסי ואמר, "למדתי" על כל אחד משלשת הדברים. ללמדך שלא כבדרך אגב הבין כן אלא בעיון מעמיק למד לכל אחד משלשת הדברים. והוכיחו אליהו על כך. וברור שר' יוסי אם היה יודע הלכה זו לא היה עובר על ההלכה אפילו אם היה בטוח שיזכה במעשהו לשמוע את השכינה, ולגילוי אליהו. "ואמ"ל בני, מה קול שמעת בחורבה זו, ואמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת, אוי לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגלתים לבין האומות". נמשלה השכינה ליונה וכמ"ש במס' שבת לגבי "אלישע בעל כנפיים". שנאמר "כנפי יונה נחפה בכסף". וכמו שהיונה לא מחליפה בן זוגה לעולם, כן השכינה לא תחליף ישראל לעולם. וכן ישראל לא יחליפו לקב"ה לעולם. "אמר לי בני, חייך וחיי ראשך". ויש להבין פירוש דבריו, ולמה אמר חייך וחיי ראשך. למה הוצרך לשניהם ולא הסתפק באחד מהם. והנה יש ב' סוגי ציצית. ציצית קטן כנגד אור פנימי שנקרא חיי האדם. וציצית גדול כנגד אור המקיף הנקרא חיי ראשו. ולכן ציצית קטן יש להשאר עמו כל הזמן ואפי' בשינה בלילה כי אור פנימי תמיד נשאר באדם¹. ואלו ציצית גדול, עם השקיעה צריך להסירו מעל ראשו. ויכול להשאיר רק על גופו² כי האוה"מ מסתלק עם השקיעה וכשמשאירו רק על גופו הארתו רק בבחי' או"פ כמו ציצית קטן. וחיים שכנגד או"פ מכוונים כנגד הלב מקור החיים. וחיים שכנגד אוה"מ

1. שער הכוונות ענין תפילת ערבית דרוש א'. 2. שער הכוונות סוף ענין תפילת שחרית.

מכוונים כנגד המח מקור תפקוד חיי האדם. וחיך הם כנגד אור הפנימי, וחי ראשך כנגד האור המקיף. ורמו לו כי אעפ"י שנכנס לחורבה כנגד הדין היות ולא ידע ההלכה, נשארו עמו האור הפנימי והאור המקיף בשלמות. ואולי רמז לו שזכה לנר"ן. וחייו היא הנפש בחי' או"פ. וחי ראשו הם הרוח והנשמה, בחי' או"מ. "לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך". וענין ג"פ ביום לכאורה אינו כנגד ג' תפילות שהם שתיים ביום ואחת בלילה. אא"כ נאמר שהיו מתפללים כמו האריז"ל שהיה מקפיד לגמור ערבית לפני צאת הכוכבים. ואולי הם כנגד ב' הקטרות הקטורת, והדלקת הנרות. "ולא זו בלבד". דהיינו לא רק השכינה מצטערת על החרבן והגלות. "אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ובתי מדרשות ועונין אמן יהא שמייה רבה מברך, הקב"ה אולי הוא בחי' ה"בינה", מנענע ראשו בחי' ג' ספירות ראשונות כח"ב להמשיך הרחמים ולהמתיק הדינים. ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם". וענין "אשרי" המלך הוא מיתוק כל דיני המלכות.³ וא"כ גם הקב"ה מתנחם על החרבן. ומתבאר מדברי אליהו הנביא שעיקר זה הוא בקדיש הנאמר בבתי כנסיות ובתי מדרשות כי הם בחי' מקדש מעט. וכמ"ש אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו⁴ ובזה יש להבין ערך תפלה בצבור בבתי כנסיות ובתי מדרשות בדווקא ולא בכל מקום שיזדמן מנין. וענין הקדיש הוא מפוצץ הרים ומשבר סלעים של הסט"א ומוציא בלעם מפייהם, חיל בלע ויקיאנו.⁵ ולכן הקדיש על הנפטר הוא חשוב מאוד כי גורם ענין זה.

וכל הגלות הוא בגלל הערב רב שהם פגם הדעת והם הגורמים פירוד בין ישראל לאביהם שבשמים. וכשישראל אומרים אמן יהש"ר יודעים את בוראם ונתקן הדעת ואז שואל הקב"ה אולי בחי' הבינה, מה לאב הוא בחי' החכמה, שהגלה את בניו. אבל היות וטרם אבדו הער"ר בפועל מוסיף הוא. אוי לבנים שגלו וכו'. אלו ישראל שגלו מבלי דעת וכמ"ש "לכן גלה עמי מבלי דעת". וערב רב גי' דעת וכשיאבדו בכ"א, תתוקן הדעת ונשובו אנו הבנים אל שלחן אבינו שבשמים. היא השכינה בחינת האשה הנקראת שולחן⁶. וזא"ת הברכה.

3. כמבואר בשער רוח הקודש, ש' הוא מיתוק אלקים במילוי יודין העולה ש'. ור' הוא מיתוק רבוע אלקים העולה ר'. וי' הוא ב"פ אלקים שהם עשר אותיות, וא'. הוא הכולל לכולם במיתוק גמור ונפלא. 4. אמנם מפשט הזוהר פ' תרומה (קכ"ט:) משמע שבכל קדיש הענין כן. אבל הזוהר מדבר על תפלת שחרית ומסתמא כוונתו לביהכנ"ס מקום התפלה. 5. כנז' בזוהר הנ"ל. 6. נדרים כ':

"ת"ר, מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה". חורבה כולל בית שטרם נשלם בניינו, והוא חורבא חדתא. כי כל הכתים החרכים או שטרם הושלם בנינם הם בחי' העולמות שעליהם אמרו חז"ל "שהיה בורא עולמות ומחריבם". ושולטים שם הדינים והחצונים. וחורבה הוא אותיות חרב ה'. שכביכול השכינה המכוונת כנגד אות ה' אחרונה שבשם אינה נמצאת שם. ואז גם שם שד"י לא מושלם שם ונשאר שד. ולכן הנואפים מחפשים חורבות לחטאם, כי החצונים שם גורמים להם לתאוה מרובה, ומים גנובים ימתקו יותר מאשר בבית רגיל. ולכן יש בחורבה חשד ניאוף. ואעפ"י שהמזיקים מזיקים בחורבה שהיא אתריהו אפי' לשנים, לנואף ולנואפת אעפ"י שהם רק שנים אינם מזיקים להם, אלא נדבקים בהם ולוקחים אותם לסטרא דידם רח"ל. ולכן גם בית חדש, צריך לחנכו בדברי תורה ובאמירת קדיש כי באמצע בנייתו היה בגדר חורבא חדתא ושכנו בו המזיקים, ועל ידי הקדיש על משניות ותנ"ך מסתלקים. וכך בבית שגרו בו בני אדם שאינם הגונים, הנכנס לדור בו צריך שיעשה תקון הבית לסלק הרו"ר שבאה ע"י החטאים. ואפשר שזה בחינת חרובים שהוא מאכל בהמה. והגירסא הנכונה היא מפני מפולת ומפני מזיקין. כן הוא בעין יעקב עפ"י גמרות עתיקות מספרד שלפני הגירוש. (ולא כגמרתנו שכתוב מפני המפולת ומפני המזיקין.) כי כל מילה בש"ס הוא בדקדוק עצום עפ"י סודותיו. והשמיט התנא אות ה' ואמר "מפולת" ו"מזיקין". כי אות ה' חסרה בחורבה כאמור.

(ד.) "לדוד, שמרה נפשי כי חסיד אני". ויש להבין הקשר בין החסידות לשמירת הנפש. וחסיד הוא מי שמוותר על מדת הדין ונוהג לפניו משורת הדין. ובדוד נאמר "רק בדבר אוריה החתי"⁷. ואעפ"י שנתחייב אוריה מיתה באמרו לדוד "ואדוני יואב", היתה קפידא על שהרגו בחרב בני עמון שהיתה טומאה חקוקה בו וטמאה נפש אוריה בעת מותו⁸. ופחד דוד על נפשו ממדה כנגד מדה. ובקש שכשם שהוא חסיד העושה לפניו משורת הדין, כן יכנסו עמו לפניו משורת הדין ותשמר נפשו בטהרה.

והנה דוד הוא בחי' ספירת ה"מלכות" שהיא בחינת "נפש" הסמוכה לחצונים⁹ וקרובה לסכנת נפילה ח"ו ודוד היה מחזיק עצמו בקדושה, במלחמה מתמדת שלא יפילוהו. וכשהלך לאורה של אביגיל¹⁰. הוציאה לו כתם של ספק נדה ומיד עמד בגבורה ואמ"ל "ברוך אשר מנעת אותי מבא בדמים". ובענין בת שבע הקפידה היתה על "כבשת הרש". אבל לא על ענין אשת איש ח"ו. כי כל היוצא למלחמת ב"ד, גט כריתות כותב לאשתו. ואמרו חז"ל שכדי להנצל מתאוה

7. מלכים א' ט"ו. 8. זוהר שמות ק"ז. 9. שעה"ג הקדמה ז'. 10. מגילה י"ד:

יחשוב האדם שהאשה היא חמת מלאה, שפיה מלוכלך בדם. ולכן היה יושב וידיו מלוכלכות בדם שפיר ושליה לטהר אשה לבעלה דתיתי איתנהו. גם עסוק בדמים לבטל התאוה, וגם לטהר אשה לבעלה כתשובת המשקל לכבשת הרש שנלקחה מבעלה.

ונקרא חסיד כיון שהיה רואה מראות דמים באופן קבוע. אעפ"י שהיו עמו ת"ח שיכלו להשיב במקומו. ומה גם דהוא מלך ופטור משום "אימת מלכות". ומשום טרדא דצבורא שהיה דן את העם, ועסק המלחמות.

ולכאורה קשה. מדוע הותר לדוד ענין זה. והלא לראות ידי המלך מלוכלכות בדם שפיר ושליה פוחת מכב', והתורה אמרה "שום תשים עליך מלך", שתהיה אימתו עליך. וי"ל דדוד קיבל השפיר והשליה ע"י עבדיו שהניחוהו לפניו ויצאו ובדקו בחדרו ביחידות. א"נ כיון שלצורך הלכה בדקו, זהו כב' וגדולתו. וכמ"ש "ונקלותי עוד מזאת". ועכ"פ נראה דבדיקת אברים פנימיים בבמה ובעוף, לא הותר לדוד שלא ביחידות, דאעפ"י שהם צורך הלכה אינם ענין חשוב כטיהור אשה לבעלה, ותסתייה באחרים. ולכן הדגיש "לטהר אשה לבעלה". ולא אמר בסתם לידע אם טהורים הם. ומסתבר דכדי לבדוק השפיר לידע אם יש בו וולד בשביל הטומאה, לא הותר לדוד לעיני הקהל.

וידע דוד שבחינתו היא מצד שכינתא קדישא בחי' "נפש". אשר עליה נאמר "זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות". (יחזקאל ה') שהם החצונים, בקש שמירה מיוחדת בגלל מדת חסידותו.

ולמ"ד שחסידותו היתה שקם בחצות לילה. כי למוד תורה אחר חצות לילה ערכו גדול ביותר. ומקים בלמוד זה לשכינתא מעפרא ומגיץ עליה שלא ינקו ממנה החצונים. ועושה בזה "חסד" גדול עם השכינה, מלבד ערך למוד התורה שהוא גדול בפני עצמו. ולכן נקרא חסיד. ומושך עליו חוט של חסד כל היום. ולכן הקפיד בזה דוד המלך ביותר למרות כל טרדות המלחמה והממלכה שעליו. ובקש שכשם שהקים לשכינתא והגן עליה מהחצונים כן תשמר נפשו מהם. כי דוד יצאה נפשו בגלגול זה בפעם הראשונה מביין הקליפות ולכן בהאי פחדא הוה יתיב שמא ימשכוהו. ועבד כל הני טצדקי להנצל ולהשמר.

"ולא עוד וכו' ואומר לו מפיבושת רבי יפה דנתי, יפה חייבתי, יפה זכיתי, יפה טהרתי, יפה טמאתי. ולא בושתי". אפשר שנקט ה' לשונות כנגד ה"ג מנצפ"ך.

"תנא לא מפיבושת שמו אלא איש בושתי". נראה שאין איש בושתי האמור כאן בנו של שאול המלך. ולא מפיבושת בן יונתן. כי לפני שיקח דוד את מיכל כבר נאמר בו "וה' עמו, שהלכה כמותו בכל מקום". וע"ז נתקנא בו שאול שאין דבר

זה בו או בכניו¹¹, ואם היה ענין זה באיש בושת בנו לא היה לו לקנא. וגם מסדר זמנים לא נראה הדבר כי פשט הגמ' שבזמן מלכותו היה כפוף לאיש בושת. ואלו דוד מאז מלכותו לא פגש את איש בושת שנפטר ב' שנים למלכותו, בטרם נולד כלאב בחברון. ומפיבושת בן יהונתן היה קטן מדוד בכ"ה שנים. כי בן ה' היה בעת פטירת שאול המלך. ולא שייך לומר שדוד ישב לפניו כלל. אלא מקובל היה בידי חז"ל שהיה לו רב בשם "איש בושת" שכינהו דוד מפיבושת וישבו דוד וכלאב בנו לפניו. (ובזה תתורץ קושיית התוס' יבמות ע"ט.)

"אמר דוד ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליה". שפיר מקרי ידי מלוכלכות בדם, אף בדם יבש. ואין להוכיח מכאן אם בודקים בדם לח, או מחכים שיתייבש שמא תשתנה צורתו. ומ"מ נראה שאין צורך לחכות שיתייבש.

רש"י ד"ה מפיבושת. שפעמים שהיה דוד טועה, והיה אומר לו טעית. מפשט הגמ' משמע דהיה כל זה בזמן מלכותו של דוד, ולכאורה קשה איך יכל לומר טעית אפי' שהוא רבו, ואימת מלכות היכא אזלא. ובתו' סנהדרין י"ט ע"א ד"ה "אבל" כתבו שמלכי ב"ד אין דנין דיני נפשות, ובדיני ממונות שדנין אסור לחלוק עליו. ואף דוד לא דן דיני נפשות פרט לדין נבל הכרמלי. עיי"ש. ומ"ש הכא רש"י בד"ה זכיתי וחייבתי שייך בדיני ממונות ובדיני נפשות. אין פירושו שדוד דן דיני נפשות, אלא קושטא דפירושא קאמר, דלשון זכוי וחיוב איתנהו בדיני נפשות ג"כ. (וראה מ"ש בשו"ת ברית אברהם סי' כ"ד בס"ד בענין זה.)

"למה נקוד על לולא, אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מובטח אני בך וכו'. שמא יגרום החטא". חסיד הוא אותיות חסד י', וי' ע"ש המחשבה. דחסיד העושה חסד אם ח"ו משתרבת מחשבה שאינה הגונה כגון פניה אישית או גאווה ח"ו. יכול להפסיד הכל. ודומה החסד למאכל ערב, והמחשבה הפסולה ליריקה בתוכה שכבר נפסל כל האוכל עד להקאה. ואפשר שפחד דוד שמא בחסידותו תכנס מחשבה שאינה רצויה ויפסיד חלילה. ולכן אמר איני יודע אם אהיה בין מקבלי השכר שמא יגרום החטא במחשבה ח"ו.

ברש"י ד"ה לולא. לשון אם לא. כמו לולי אלהי אבי היה לי. ואעפ"י דבתורה כתוב לולי בי' בסופו. והכא בא'. פירוש שניהם חד הוא אם-לא, ולשון תורה לחוד ולשון חז"ל לחוד. ורק בלשון חז"ל חלקו התוס'¹² בין אלמלא לאלמלי. ופירוש הכתוב הוא, אם לא שאלהי אבי היה לי, היית ריקם משלחני.

11. סנהדרין צ"ג: 12. מגילה כ"א.

"כל האומר תהלה לדוד שלש פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן העוה"ב". רשע שיאמר תהלה לדוד י' פעמים כל יום פשוט שלא יוותרו לו על מעשיו וסופו לירש גיהנם. והשומר קלה כחמורה הרי הוא בן העוה"ב גם אם לא יאמר "תהלה לדוד" ג"פ. אמנם כוונת חז"ל כי אדם רגיל המקפיד לומר ג"פ תהלה לדוד בכל יום מילה במילה, ובהבנה ברורה של פירוש המילים. צירוף אותיות הא"ב שבפרק זה יגרום לו לרוח טהרה והתעלות גדולה שסופו להגיע לעוה"ב. כי כל העולם נברא לפי אותיות א- ב ולכן יש ענין באמירת אשרי ג"פ בכל יום.

"אמר ר' יוחנן מפני מה לא נאמרה נ' באשרי מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל, שנאמר נפלה לא תוסיף, ואעפ"כ חזר דוד וסמכן שנאמר סומך ה' לכל הנופלים". במערבא אמרי, "קום בתולת ישראל". והנה אות נ' הוא דג בארמית, והוא בחי' היסוד, ובפגם היסוד באה הנפילה. ואות נ' במלואה היא נו"ן דהיינו שתי נוני"ן ווא"ו באמצע. ואות ו' הוא משם ההוי"ה סוד ה"תפארת", סוד החיים. ו"נס" מתחיל בנ'. כי הוא לשון הרמה וכמ"ש "ושים אותו על נס". והנפילה מתחילה בנ'. כי נופלת היא עד נ' שערי טומאה רח"ל. וה"נס" הוא כשהנ' מתחבר לס'. ואז באה ההרמה. כי הס' הוא הסומך את הנ' ומקימה. וס' זה הוא בחי' הבינה סוד התשובה המקימה את הנופל, שעליה נאמר "מ' וס' שבלוחות בנס היו עומדין". ובתשובה יגאלו ישראל.

והתשובה גורמת לחדוש האדם כנולד מחדש, ולעם ישראל הנמשל לנקבה, כבתולה ממש שטרם כרתה ברית מעולם ולא נעשית כלי, ולכן אמר "קום בתולת ישראל". כי בזמן הגאולה שתבא ע"י התשובה יכרת ברית אמת נצחית בין ישראל לה'. וכמ"ש ה'¹³. "כי בועלייך עושייך ה' צבאות שמו, וגואלך קדוש ישראל ולא כברית הראשון שנכרת עמם בסיני, וכמ"ש "לא כברית אשר כרתי את אבותם ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את בריתי ואנכי בעלתי בם נאם ה'".¹⁴ כי ביציאת מצרים הערב רב נלוו עמם ועומדים לאבן נגף עד סוף הגלות. אבל בזמן הגאולה יתבערו הער"ר מהעולם, ותשוב ישראל לבתוליה ותכרות עם ה' ברית אמת נצחית.

(ה:) **על האי שופרא דבלי בעפרא**. נראה דכוונתו על השכינה המכונה, "עולמתא שפירתא"¹⁵, שרגליה יורדות מות לבין החצונים הנקראים עפרא. "ועל דא בכו תרווייהו". וכוונת ר"א היתה לשתף השכינה בצרתו, וכמ"ש האר"י שכשאדם בצער יבכה על גלות השכינה כי בכל צרתם לו צר, ואז יושע.

13. ישעיהו נ"ד. 14. ירמיהו ל"א. 15. זוהר משפטים צ"ה.

(ח.) איכא סבי בבבל וכו' דמקדמי לבי כנישתא וכו'. יראה לי הטעם משום דעתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחו"ל ליקבע בא"י, ולכן יש בהם בחינת א"י והווי בבחינת "על האדמה".

מצא או מוצא. יראה לי ב"מצא" כתוב בסתם, ובמוצא כתוב "ומוצא אני", ולכן הוא מר ממות. דאם האני נכנס ביניהם וכל אחד מסתכל על האני שלו בלבד, זה מר ממות.

א"נ, מצא, לשון עבר, שכבר מצא והגון בדעתו עליה גם בהיותו בשוק. אבל "ומוצא" לשון הווה, דהיינו שבכל פעם שבא לביתו מוצאה מחדש. אבל בשוק שוכח מקיומה ונותן עיניו באחרות, או מאחר שבת עם מרעיו וכדו'. וכמאמרם ז"ל **מציאה באה בהיסת הדעת**¹⁶, ובזה ודאי דהחיים ביניהם יהיו מר ממות.

(י.) **בעא רחמי והדרו בתשובה.** ולכאורה קשה איך תפילתו גרמה להם לשנות "בחירתם" ולשוב. וי"ל דהתפילה גרמה שיפשפשו במעשיהם במאורעות שקרו עמם, ומעצמם החליטו לשוב. ואם למרות התעוררותם היו בוחרים להמשיך בדרכיהם לא היו מונעים הבחירה מהם בגלל תפילת ר"מ.

חזקיהו אמר ליתיה ישעיהו גבאי. פי', לא שאמר לו כן שיבא, דאז היה חייב לבא משום אימת מלך, דרך כה"ג אינו חייב לבא לפני המלך. אלא שבלבו אמר לא אלך לישעיהו עד שיבא הוא אלי.

(י"ג:) **בשעה שמעביר ידיו על עיניו מקבל עליו עול מלכות שמים.** מוכח מהכא דאין עניין לצעוק ולהתנענע בעת ק"ש ועיקר הכוונה הוא בדעתו. ועצימת עיניו הוי מעשה ותו לא. תדע דאפי' רב לא הבחין דבאותה שעה קרא רבי פסוק ראשון דק"ש.

רש"י ד"ה "לייט". שמא יתקשה והוא דרך גנאי. אחר המח"ר ונשיקת הרצפה, לא מסתברא דמשום גנאי ילייט ריב"ל למאן דגני אפרקדן. ויותר נראה דהטעם הוא שמא יתקשה ויראה קרי והוי בכלל מוז"ל קרוב למזיד רח"ל.

(י"ז.) **העוה"ב אין בו קנאה.** ומה שאמרו שבעוה"ב "כל צדיק נכוה מחופתו של חברו"¹⁷, קנאה לחוד ונכוה לחוד. דאינו מקנא בחבירו, אלא מצטער ומתבייש על עצמו שלא זכה.

(י"ט.) **אבל בממונא עד דמהדר למריה.** כתב החיד"א, האומר לאשה הרי את

מקודשת לי ע"מ שאני צדיק גמור, והוא רשע, מקודשת מספק. ברית עולם אות ר"ג. סתמות כל הפוסקים שאפי' בגזלן וכדו'. כל שהרהר להשיב, הרי זה צדיק גמור לגבי קידושין. וכסברא שניה שהביא רי"ו. מראית העין קידושין מ"ט. מראית העין ליקוטים סי' י"א. והפוסקים כתבו דספק מקודשת, דלא קים לן בגווייה אם הרהר תשובה בלבו, חסדי אבות פ"ד.

(כ"ח:) "אמר להם רבן גמליאל לחכמים, כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת המינים". ברכה זו נתקנה בכוונות נפלאות וסודות עמוקים ולכן חפשו מי שיוכל לתקנה. ואם הנוסח הוא סתם מטבע לשון של קללה, לא היו צריכים לזה לשמואל הקטן. ואמר "למינים ולמלשינים אל תהי תקוה". והענין הוא, כי תקוה הוא סוד לבוש הנפש והוא נקרא תיק-ו"ה, ולבוש זה הוא עיקר האדם בגופו, והוא שהופך את האדם מכהן בגלגול שעבר, ללוי בגלגול זה. ומאיש, לאשה. ומיהודי לגוי וכדו'. ומבקשים אנו שלמינים ולזדים תתחלף נפשם בנפש מהסט"א ולא יהיה להם תיק-ו"ה, וזו קללה עזה ואמיתית הראויה להם. "וכל הזדים כרגע יאבדו". ולא אמר ברגע, כי ענין הרגע הוא זמן חרון אף שעליו נאמר "ואל זועם בכל יום". וכמה זעמו, רגע, שנאמר "כי רגע באפו". ואמר הכתוב "הבדלו מתוך העדה, ואכלה אותם כרגע". ומעין חרון אף של אותו רגע תבא הכליה והאבדון לערב רב שהם המינים והזדים שנתערבו בישראל, ויכלו מן הקודש. "וכל אויבך" אלו הגויים, "וכל שונאיך" אלו ערב רב. "מהרה יכרתו". כרת הנפש מנצוצות הקדושה המחיים אותם. "ומלכות הרשעה", היא ספירת מלכות דקליפה, מהרה תעקר וכו', שלא תינק מהקודש ולא תקרב אליה.

(ל"ג.) ת"ר מעשה במקום אחד שהיה ערוד והיה מזיק את הבריות באו והודיעו לו לר' חנינא בן דוסא אמר להם הראו לי את חורו הראוהו את חורו נתן עקבו על פי החור יצא ונשכו ומת אותו ערוד נטלו על כתפו והביאו לבית המדרש אמר להם ראו בני אין ערוד ממית אלא החטא ממית. באותה שעה אמרו, אוי לו לאדם שפגע בו ערוד ואוי לו לערוד שפגע בו ר' חנינא בן דוסא. פירש"י, "כשהערוד נושך את האדם אם הערוד קודם למים מת האדם, ואם האדם קודם למים מת הערוד, ונעשה נס לר' חנינא ובקע מעיין תחת עקיבו". כי כן דרך הקליפה ימ"ש כשרוצה להפיל האדם מתחילה היא בטיפת קרי אחת לטמא אותו כדי להסיעו מהקדושה, ואח"כ כפרי בשל נופל הוא בידיה. ולכן צריך מיד בטיפה ההיא לשוב להתעשת ולהתדבק בקדושה חזרה ע"י מקוואות ותפילות וכדו', כי אם נפרצה פרצת הטומאה לשלוט בו אוי לו ולמה שצפוי לו ממנה. ואם האדם מקדים למים של המקוה בו ביום, מפיל הוא את הקלי'. אבל אם

קדמה היא למים ומנעתו מלטבול, נופל הוא עמוק ברשתה רח"ל. וזמ"ש החיד"א שאם טבל אדם ביום שראה הקרי והתוודה, שנמחה המזיק ממנו. אבל אם קדם הנחש למי המקוה וסגר את הדרך בפני הנטמא מלטבול בטענות שונות של קור, ומים לא נקיים וכדו', ולא טבל האדם, נצחו פלוני רח"ל. ואם לא טבל בו ביום, כששב אח"כ בתשובה ועשה תקון לז"ל, אעפ"י שמקבלים אותו, המזיק לא נמחה אלא ע"י ק"ש שעל המטה הנאמרת לפי נוסח האר"י, שאז כל אחד הורג לפי כח כוונתו. וראיתי רעיון יפה על הפסוק "ותעמודנה אצל הפרות על שפת היאור ותבלענה", מי גרם לפרות הטובות שיפלו ויבלעו בפי הפרות הרעות, מה שנתנו להן לעמוד לידן, ואם היו נלחמות בהם ומגרשות אותן לא היו נבלעות על ידיהן. אל תתן לרע לעמוד לידך והוא לא יוכל לבלוע אותך.

(מ"ה.) "שלשה שאכלו כאחת חייבים לזמן". אפשר ששלשה שאכלו כאחת הם בחי' הנה"י, ואכילה הוא בירור הנצוצות שבאוכל, וכשהם שלשה הבירור גבוה יותר ומחייבם זימון. ואם עוסקים בזמן האכילה בתורה שהיא בחי' תפארת ומקשרים הנה"י בו, גורמים יחוד יסוד ומלכות, והיא בחי' שולחן¹⁸ נהיית שולחנו של מקום¹⁹, הוא היסוד הנקרא מקום²⁰. אבל אם יושבים לאכול מבלי ללמוד תורה ולהתקשר לתפארת ח"ו, אין בירורי האוכל עולים לקודש, והם זבחי מתים¹⁹. ובירורי האכילה הם בחיצוניות העולמות, ובירורי התורה והתפילה הם בפנימיותם.

(ס"א:) אמרו לו תלמידיו, רבינו עד כאן. ר"ע זכה לחכמה, ודרגת תורתו²¹ היתה גדולה עד שמשה לא הביין תורתו, כשהראהו הקב"ה דור דור ודורשיו²². ואמר משה לקב"ה שראוי לשלוח את ר"ע לגאול את ישראל שכן גדול הוא בלמוד ממנו. ולא רצה משה לגאלם עד שאמר לו הקב"ה אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם²³. ולכן על מיתת ר"ע נאמר "כך עלה במחשבה לפני"י²². כי המחשבה מקורה בספירת החכמה. ואולי כשראוהו תלמידיו שיוצא ליהרג שאלוהו רבינו עד כאן, כי חשבו שהיות וזכה לחכמה דאצילות, יקבל זיהרא עילאה דאדה"ר ולא ימות, ושאלוהו עד כאן הגעת ובכל זאת אתה הולך למות. והשיבם, כי חפץ הוא למות על קידוש ה', לתקן גלגוליו הקודמים²⁴.

18. נדרים כ': 19. פרקי אבות פרק ג' משנה ג'. 20. כוונות הרש"ש על פסוק וירא את המקום מרחוק. 21. תורתו, אבל לא נבואתו, כי לא קם נביא כמשה, ור"ע לא היה נביא, וגודל הנבואה לא תלוי בגודל ידע התורה ראה בשער רוח הקודש בתחילתו. 22. מנחות כ"ט: 23. שמות רבה, פרשה ג'. 24. ראה חמדת שני פרק ד'.

שבת

(י) "אמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה לך והודיעם לישראל". אעפ"י שכל מצוות התורה מתנות טובות הם לישראל לזכותם בעוה"ז ובעוה"ב, קרא לשבת בדווקא "מתנה טובה". כי בכל שבת מקבלים מתנה טובה ממש נפש יתירה שהיא מעין עולם הבא, והשומרה כראוי באכילת שלש סעודות עם לחם כדין זוכה לקבל במתנה הארות מכתר עליון ולאחר מותו להתדבק בהם ולהתעדן ביותר¹. ודע שכל מי שעושה תשובה מנסים אותו משמים בשמירת שבת ועפ"י מידת עמידתו בנסיון כך תשובתו מתקבלת.

(כ"א) "אמר רב הונא, פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת, אין מדליקין בהם בחנוכה בין בשבת ובין בחול". ומסבירה הגמרא הטעם. כי לדעתו אם כבתה ההדלקה זקוק לה להדליקה מחדש, ומותר להשתמש באורה. "ורב חסדא אמר, מדליקים בהם בחול, אבל לא בשבת". כי לדעתו כבתה אין זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה. "ור' זירא אמר רב, מדליקים בהם בחנוכה, בין בחול ובין בשבת". כי סובר, כבתה אין זקוק לה, ואסור להשתמש לאורה.

דע, כי שמות בני האדם מראים על שרשם ואחיזתם הרוחנית². ובפרט שמות חכמי ישראל המוזכרים במשנה ובתלמוד המראים על אחיזתם בעולמות הקודש, וכל אחד משך ההלכה בהתאם לשרש נשמתו. ופעמים שנקראו בתלמוד לא בשמם, אלא ע"י ההלכה ושרשה למעלה. וכמ"ש, ר' זוהמאי אומר, כשם שמזוהם פסול לעבודה, כך ידים מזוהמות פסולות לברכה³. וגבי ר' יצחק מגדלאה⁴. וגבי ר' ישמעאל בן סתריאל מערקת לבינה שרמזו בשמו ובשם אביו ובשם מקומו סודות נסתרים שאמר ושמקורם בשער מ"ה של נ' שערי בינה הנקרא "כנף רננים נעלסה"⁵. וכמו כן מה שפירש ר' שמשון מאוסטרופולי זצ"ל הי"ד, מחלוקת התנאים בהגדה של פסח במנין מכות מצרים בהתאם לשמם ושרש נשמתם⁶. ולכן במחלוקת בין חכמי ישראל אומרים אנו "אלו ואלו דברי אלקים חיים". אעפ"י שסותרים לכאורה אלו לאלו, כי כל אחד בשרש נשמתו ההלכה כמותו. אמנם כאן בעולם הזה ההלכה נפסקת רק כאחד מהם והוא זה שדינו קרוב יותר לפסק המתאים לעולם הזה מבחינת השרש והאור. ולכן אבי למרות ענוותנותו וחסידותו היה אומר "הריני כבן עזאי בשוקי טבריה, בגודל

1. זוהר האזינו רפ"ח: 2. מגיד מישרים למרן ר' יוסף קארו זצ"ל פ' שמות. 3. ברכות נ"ג: 4. ב"מ כ"ה. 5. בכורות נ"ז: וראה לקמן מ"ש בזה. 6. ניצוצי שמשון.

החריפות. כי קרובים הם בשרשם⁷. ואולי ההלכה לא כמותו, כי אביי שמו מלשון "אב" שהוא בחכמה, ועוה"ז רחוק מספי" החכמה, אמנם "רבא" שרשו מהזווג התחתון שבספירת ה"יסוד" הנקרא "באר" אותיות "רבא"⁸. והיסוד משפיע במלכות שהיא בחינת העולם הזה, ואולי לכן הלכה כמותו במחלוקתו עם אביי⁹, פרט לשש הלכות יע"ל קג"ם, כי עכ"פ יש קשר בין החכמה לעוה"ז דרך שש ספירות חג"ת נה"י, ואולי לכן בשש שכנגדם הלכה כאביי. ואפשר שזה סוד מה שאמרו תלמידי רבא לתלמידי אביי, "עד שאתם מוצאים העצמות אצל אביי, בואו לאכול בשר שמן אצל רבא"¹⁰. ולא נתכוונו ח"ו לזלזל באביי ותורתו, אלא ההיפך, העצמות הם סוד החכמה בחינת אביי, והבשר סוד היסוד בחינת רבא. כי סוד העולמות והקשרם לגוף הוא בהתפרטותם כנגד עור, בשר, גידים, עצמות, מוחין. והעור הוא בחינת נפש- עשיה- מלכות. והבשר בחינת רוח- יצירה- חג"ת נה"י. והגידים בחינת נשמה- בריאה- בינה. והעצמות בחינת חיה- חכמה- אצילות. והמוחין בחינת יחידה, כתר. ואמרו להם עד שהנכם לומדים תורה שמקורה מהחכמה ואין הלכה כמותה בעולם הזה, אלא בעולמות הגבוהים, בואו ללמוד תורה שבחינתה מהיסוד והיא ההלכה הפסוקה לדעת מה יעשה ישראל. וכיון שאביי נשמתו מבחי' החכמה, היה מקבל שלום משמים כל ערב שבת כי הארת החכמה מאירה בעוה"ז, בסוד תוספת שבת¹¹. ואלו רבא היה מקבל שלום משמים רק בכל ערב יום הכפורים¹² לא מחמת פחיתות ערכו ח"ו, אלא בגלל שהארת היסוד מתגברת בהארתה בערב יום הכפורים ט' בתשרי¹³. וקבלו כל אחד מהם השלום משמים בזמן התגברות הארת נשמתם. ובאותה בחינה דברי ב"ש קדש קדשים ואין הלכה כמותם בעוה"ז, פרט לשש הלכות שבהם הלכה כמותם¹⁴, כי שרשם בקדש הוא בחכמה¹⁵. והלכה בשאר מחלקתם כ"בית הלל" שהם במלכות הנקראת "הלל" גי' אדני. שהוא שם המלכות כנודע, ושוב, אפשר שכנגד שש הספירות שדרכם מתקשרים הם לעוה"ז, הלכה כמותם בששה מקומות.

ולפי הקדמה זו יובנו דברי האמוראים הקדושים רב הונא, רב חסדא, ור' זירא זיע"א. ודע ש"נר" קשור אל ה"בינה" ע"י שלשה יחודים עליונים העולים בגי'

7. שער הגלגולים הקדמה ל"ד. 8. שם הקדמה ל"ו. 9. אמנם בשער הגלגולים הקדמה ל"ד כתב רבינו האר"י שהטעם שהלכה כרבא נגד אביי, כי אביי כולו משורש קין ורבא משורש הבל, ואולי שהא והא איתא. 10. ב"ב כ"ה. 11. שער הכוונות ענין קבלת שבת בתפילת המנחה. 12. תענית כ"א: 13. שער הכוונות ענין הכפרות. 14. ראה תוס' סוכה ג'. 15. ראה "משנה אחרונה" בהקדמה לפרקי אבות.

נר¹⁶. וסוד הדלקת נר חנוכה הוא, להאיר אורות מהבינה אל ה"מלכות" כדי שבכח אורות אלו תעלה ה"מלכות" את נצוצות הקודש שנפלו ב"חוץ" מקום הקליפות לשרשם, בכח השם הקדוש ב"ט שהוא אותיות שמן בא"ת-ב"ש. והוא בגי' כ"א, כמנין שם אהי"ה המאיר ב"בינה". ויוצא מהפסוק "בזרועו יקבץ טלאים". שהם נצוצות הקודש הנקראים "טלאים". ואולי מי שנשמתו מהבינה, יכול בכל זמן ההדלקה להאיר אורות אלו, ואפילו אם כבו הנרות חייב לחזור ולהדליקם כל עוד שזמן הדלקתם קיים, כדי להאיר ולברר. וכיוון שנשמתו מהבינה יכול להנות מאור הנרות מבלי פחד מהחצונים, כי אין להם כח להגיע למקום גבוה כזה והם נשברים מבלי לפגוע במשתמש ומבלי לינוק מהקדושה ע"י הנאתו.

ומי שנשמתו מבחינת ספירת ה"חסד", אפשר שהדלקתו מושכת אור מהבינה רק ע"י הדלקתו הראשונה, אבל אם כבו לאחר שסלק ידו מהם שוב לא יוכל למשוך שנית מהבינה, כי לאחר הדלקתו ירד ממנה אל ה"חסד" כי שם מקומו, ולכן אם כבתה לא זקוק לה להדליקה שנית כי לא יוכל למשוך את אורה מהבינה סוד ה"חנוכה". אבל מותר להשתמש לאורה בהיותה מושכת מהבינה, כי מקומו הוא ב"חסד" שגם שם אין פחד מהחצונים הן בגלל רחוקם מספירת החסד, וגם בגלל שאין להם אחיזה ב"חסדים" כלל. אמנם, מי שנשמתו מספירות נצח, הוד, יסוד, או מלכות, אפשר דפשיטא שאם כבו ששוב לא יכול להדליקם, וכבתה אינו זקוק לה, אבל נוסף גם הענין שאסור לו להשתמש לאורה כי הוא בחי' הרגליים ושהחצונים ח"ו שלא יתאחזו. והנה רב "הונא" שמו מעיד כי שרשו מהבינה שבו נמצא ההון הרוחני והגשמי, וכמ"ש הכתוב "ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים". דהיינו ההון יקר ונעים שבבינה, דרך הדעת מושפע אל הספירות היוצאים ממנו הנקראים חדרים. ולכן היה עשיר ונוסע בעגלה של זהב¹⁷. ולפי שרש נשמתו פסק שכבתה זקוק לה, ומותר להשתמש לאורה. ושצריכה פתילות ושמנים הכשרים ל"נר של שבת". ורב "חסדא" שמו מעיד עליו כי שרשו מספירת ה"חסד" ולכן היה עני והעשיר אולי כיון שהחסד בהתאחדם חג"ת נה"י מחובר מצד אחד אל המלכות שהיא דלה ועניה. ומצד שני מחובר הוא אל הבינה שהיא עשירה, ולכן פסק שכבתה אין זקוק לה, אבל מותר להשתמש לאורה. ופתילות ושמנים האסורין בשבת מותרין בחול בחנוכה, אמנם כיון שהנרות לאחר הדלקתם עודם ב"חסד" יש להם כח בשבת של חנוכה להשאר בבינה, כיון שיש "נר של שבת" המאיר

16. שער הכוונות ענין חנוכה. 17. תענית כ'.

במקום גבוה זה¹⁸ ופתילות ושמונים האסורים לשבת, אסורים לנר חנוכה בשבת. ו"רב" שמו ר' אבא וא"כ קשור הוא אל החכמה הנקרא כן, אמנם היות ונסמך על ידי רבינו הקדוש, הוא מבחינת טיפות היסוד¹⁹. ושמאל שמו מוכיח כי קשור גם אל בחינת המלכות בסוד שם ואולי לכן "הלכה כרב באסורי", כי היסוד הוא הקובע ונותן את האור בעולם המלכות. ו"הלכה כשמאל בדיני", כי המלכות קובעת הדין בעולם, ועליה נאמר "דינא דמלכותא דינא". ור' זירא שמו המלא הוא "זעירא" שהיא בחינת המלכות הנקראת כן, ונתקשר בחינת המלכות של ר' זירא עם בחינת טיפות היסוד של "רב".

ואמר ר' זירא, אמר רב, פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת, מדליקין בהם בחנוכה, בין בחול ובין בשבת, קסבר כבתה אין זקוק לה, ואסור להשתמש לאורה. כי כן הדין בבחינת היסוד והמלכות. והפתילות הן בחינת היסוד²⁰, ואולי זו הסיבה שלדעתם כל הפתילות והשמונים כשרים לנר חנוכה, כי מכל יסודות הספירות סוד הפתילות, מגיעים ההארות סוד השמן אל המלכות סוד נר חנוכה, ולרב חסדא שהוא מצד החסד הדבוק בצד אחד בבינה ובצד אחד במלכות (בהתקשר כל החג"ת נה"י), בחול מותר להשתמש אבל לא בשבת שאז קצהו השני והגבוה עיקר ומתחבר לבינה. ולרב הונא גם בחול אסור להשתמש בהם כי המלכות דבוקה בבינה ואין כל הפתילות והשמונים מאירים בבינה אלא מיסוד אבא והעולמות שמעליו.

"אמרו רבנן קמיה דאביי משמיה דר' ירמיה ולא קבלה, כי אתא רבין, אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דר' יוחנן וקבלה". כי החנינה היא ביסוד וכמ"ש "וצדיק חונן ונותן". והיסוד נקרא "צדיק" כנודע. ור' יוחנן אפשר שהיתה בחינתו מהיסוד, ולכן הלכה כר' יוחנן כמעט בכל התלמוד והיה דבוק ביחודו עם המלכות להשפיע בה עד שיופיו היה כשל "נשים" מבלי חתימת זקן²¹. וקבל אביי שהמלכות המקבלת האורות העליונים, היא העיקר בהלכה זו.

"אמר אי זכאי גמירתיה לשמעתי מעיקרא". ונצטער שלא קבלה בצעירותו. ושואלת הגמרא, "והא גמרא", והרי סוף סוף למדה ויודעה ומה לו להצטער על כך, והשיבה הגמ' נפק"מ לגירסא דינקותא הנזכרת יותר טוב. והקושיה כאן מזדקרת לעינים, כיצד שואלת הגמ' מאי נפק"מ והרי סוף סוף גמרא, ומתרצת

18. וכמו שמצאנו לגבי סוכה שע"ג מבוי, או סוכה של דיומדין הפסולה לסוכה מחוסר דפנות וכשרה לסוכה בשבת סוכות כי מתוך שהוכשרה למחיצות לשבת, הוכשרה גם לסוכה (סוכה ז). 19. שער הגלגולים הקדמה כ"ו. 20. וכמ"ש חז"ל "שתי פתילות בנר אחד" (גיטין נ"ח). 21. ב"מ פ"ד.

נפק"מ של זכרון. והלא הנפק"מ היא גדולה, כי עד עתה טעה אביי בהלכה והשתמש באור נר חנוכה, וכשכבתה שב והדליקה, ואולי גם ברוך שנית כדין תפילין שזו ממקומן. ואפשר גם שהורה כן לאחרים, וכלום יש נפק"מ גדולה מזו. אמנם לפי דברינו מתיישב הענין כי גם אם טעה אביי לא פגם בכלום כי מצד עצמו הוא מהחכמה ולא יכלו החצונים להתדבק באור ח"ו וגם אם אחרים עשו כן על פיו נהיו כשלוחיו ולא יכלו החצונים לינוק מהם כלום. וגם אם ברכו על ההדלקה הנוספת כשכבתה, לא נכשלו כלל, מסיבה זו. והיו כעירו של ר' אליעזר שיצרו סכין למילה בשבת על פיו, ולא גזרה מלכות הרשעה עליהם גזירת המילה כשגזרה על אחרים. אלא שעל כל פנים מצד הדין למטה אין ראוי לנהוג כן אלא כר' זירא, והנפק"מ לגביו רק לגבי גירסא דינקותא.

"מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, רגלא דתרמודאי". הקדושה נקראת רשות היחיד והקליפה נקראת רשות הרבים. ומרכז החצונים נקרא "שוק". וכשמאיר אור הבינה על האדם מגינה היא בבחינת "אור מקיף" ואין לחצונים גישה אליו ואפי' נמצא ביניהם ויכול לצאת ולהתעלות. וימים טובים מקורם בבינה ולכן יום טוב בגי' ע"ג כמנין שם ס"ג שבבינה וי' אותיותיו. ולכן אמרו חז"ל **"זמן, אומרו אפי' בשוק"**²². והטעם הוא כי המועד נקרא רגל כיון שנעשה בו יחוד גדול של החכמה שהוא הוי"ה במילוי ע"ב עם הבינה שהיא אהי"ה במילוי העולה קס"א ושניהם יחד עולים כמנין רג"ל. ורגל זה בבואו גורם לברכת ה"זמן", ונראה שענין ה"זמן" הוא במלכות, ואפשר לאומרו אפי' **"בשוק"**, כי אין פחד מהחצונים כיון שה"רגל" הגיע. וע"י מסירות נפש של בני חשמונאי גרמו שיחוד זה יהיה בחנוכה עד כדי להאיר האור **בחוף**, להוציא בלעם מפיהם, אבל לא כמועדים של תורה שהרגל מאיר בהם כל הכ"ד שעות, אלא לזמן מועט, הסמוך ליום. וכל סמוך בהלכה הוא חצי שעה. ובזמן חצי שעה זו הסמוכה ליום מצות הדלקת נר חנוכה. ומצותה להדליקה **בחוף** על פתח הסמוך לרשות הרבים עד שתכלה רגל מהשוק. והנה כש"רגל" זו מאירה בחנוכה גורמת לרגל של השכינה שתרוך ל"שוק" לברר ולהוציא נצוצות הקודש שנפלו שם. ואסור להנות מאורו של נר חנוכה שלא יתן פתח לחצונים להנות מאורו ח"ו. ובמוצאי שבת חנוכה, בגלל הארת שבת החצונים יוצאים רק לאחר הברלה, ואז מתחילה הרגל להאיר. ומצותה **"משתשקע החמה" דהיינו, "בין השמשות"**, ולא **"מצאת הכוכבים"**. כי זמן זה הוא ספק יום וספק לילה וזמן זה מעורב מיום ולילה ואור וחושך.

והיות ועיקר נצחון המלחמה היתה במתייונים שהם הערב-רב שהזמינו את הגויים להלחם בישראל, אפשר לברר ולהוציא נצוצות בנר חנוכה גם מקליפת הערב רב שהיא קשה מקליפת הגויים.

ואומרת הגמ' שלדעת מי שאומר שכבתה זקוק לה כיון שקשור הוא בבינה, "אי כבתה הדר מדליק לה". ואולי ענין ה"כבוי" הוא חרבן העולמות, ותקונם הוא ע"י "הדר" המלך השמיני שבו נתקנו כל העולמות, והוא "הדר" מדליק אותה בסוד התקון, וא"כ ג"כ כאן יחזור האדם להדליק הנרות. ולמ"ד שאין זקוק לה, אין בידי האדם לחזור ולהדליקו, ואפשר ש"הדר" מתקנו מאיליו.

ושלמה המלך בנה את "תדמור" במדבר שהוא מקום חצונים, ואפשר שבנה שם עיר לשבור את החצונים שאין מקומם בעיר. וכמו כן פירש מר אבי ז"ל שישראל הלכו במדבר ארבעים שנה לתקן המקומות ולסלק מהם החצונים, וכל תלונותם ותאוותם נבע מהחצונים שבמקום ההוא. ויתרו הכיר הקליפות כי לא הניח ע"ז שלא עבדה והיה עיניים לישראל במדבר כיצד לבטל הקלי', וכשעזבם החלו התלונות והתרעומות.

ואמר הכתוב "ומדברך נאווה". ו"נוה מדבר" הוא מקום שאין בו חצונים ויש בו עצים ומים וכדו', וע"י לימוד תורה שנקרא מדברך לשון דבור, נהיה המדבר נאווה כי מסתלקים ממנו החצונים. ואמנם אפשר שכיון שפגם החטא הפכה תדמור למקום של ס"ט"א שהחריבה המקדש²³. והחשמונאים במסירות נפשם תקנו המקדש והוציאו נצוצות מתדמור, "ריגלא דתרמודאי".

נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. אם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים ובשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו. אפשר שהענין הוא, כי דלת ופתח הם בחי' המלכות, ולכן אדנות במילוי, בגי' תרע"א שהוא שער ופתח להכנס לקדושה, ובחוץ נמצאים הקלי'. ונר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ כדי שהמלכות שבפתח תברר מבחוץ את נצוצות הקודש, והיסוד הוא בבחינת חלון המאיר דרך מקום צר. וכנגד יסוד דקדושה גם בקליפה יש חלון שעליו נאמר "וישקף אבימלך מלך פלישתים בעד החלון" ונאמר "בעד החלון נשקפה ותייבב אם סיסרא". ולכן אם היה דר בעליה דהיינו אדם בדרגה גבוהה יותר מהפתח, מניחה בחלון הסמוך לרשות הרבים ביסוד הקודש, כשהחלון מגולה כי אדם בדרגה כזו בהדלקתו מאיר ושואב מנצוצות גבוהות יותר שנפלו ביסוד דקלי'. ולכן גם בגשמיות יש בחינה דומה שאדם הדר בעלית בית גשמית יניחנה בחלון המגולה. (ולא בכותל מחוץ לחלון ח"ו) כדי

23. יבמות ט"ז.

שתאיר בחוץ. ובשעת הסכנה כשחוששים משמים, שהאדם בגלל פחיתותו, הדלקתו תגרום לנזק במקום שהמלכות תברר מהקודש, ונהפוך הוא ח"ו, בזה אין לחשוש, כי אדם כזה הדלקתו בכל מקום שהיא תאיר במלכות בסוד שלחן הדומה למזבח, שבקרבן שלמים יש התעלות לשכינה אעפ"י שגם אנשים פשוטים אוכלים ממנו, והדלקתו תאיר בכחינה זו. ולכן גם אם יש מציאות גשמית של סכנה בהדלקה, יניחנה על שלחנו. "ודיו" לבא מן הדין להיות כנודן. מה הדלקת בית חשמונאי האירה הארות עצומות ובניסי ניסים אעפ"י שכל ענינה היה בדיעבד כי לא היה במנורת זהב עם גביעיה ופרחיה, אלא מנורת בדיל פשוטה, ג"כ זה המדליק שהוא כולו בדיעבד תאיר הארתו הארות נפלאות, אמנם לא בחוץ, אלא בתוך הבית, שהוא בתוך מלכות הקודש. ולפי האמור תבין הלכה בשו"ע²⁴, שאם אדם עומד מול הפתח מבחוץ לא מצטרף לעשרה, ואם עומד מול החלון מבחוץ מצטרף. כי מול הפתח מבחוץ הוא מחוץ למלכות הקודש ולמעשה מחוץ לי' ספירות. אבל מול החלון הוא מול יסוד דקדושה, ומקושר עדיין למלכות ומצטרף.

(ל"ג:) "ישבו ר' יהודה ור' יוסי ורשב"י, פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהם של אומה זו, תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. ר' יוסי שתק. נענה רשב"י ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים. ליטול מהן מכס". ופשוט ששיחתן של תנאים קדושים אלו צריכה תלמוד גדול, ואפשר כי הענין הוא שרצה ר' יהודה להוציא נצוצות קודש מראש הקליפה שהיתה בידי הרומאים, ושבח אותם שלא בפניהם כדי שלא לתת להם אחיזה בשבחיו ח"ו, אלא לפני שני קדושי עליון רשב"י ור' יוסי. ואע"פי שזו דרך מסוכנת, כיון ששמו יהודה שהוא בחינת מלכות, וגלות השכינה היא שרגליה יורדות מות לבין הקליפות להוציא בלעם מפיהם, ועשה גם הוא מעשה נועז לרדת לתוך הקליפות להוציא נצוצות הקדושה שנפלו שם, ואמר כמה נאים מעשיהם של אומה זו. תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. אמר "תקנו" ולא אמר בנו או עשו כי תקון הוא דבר שהיה שלם ונשבר והוצרך לתקון. והם שלש בחינות, "שווקים" מקום שבני אדם מצויים שם. "גשרים", מקום שאין בני אדם מצויים שם אלא בשיירות. "מרחצאות" מקום שבני אדם נמצאים שם מבלי לבוש ועוסקים עם גופם. והם ג' בחינות שבקליפה, שווקים כנגד השרש שהוא רשות הרבים בחי' הסט"א וכמ"ש ויקח עשו את כל נפשות ביתו. כנגד

24. או"ח סי' נ"ה סעיפים י"ג-י"ד.

הקדושה הנקראת רשות היחיד בחי' כל הנפש הבאה לבית יעקב. ולכן לקח בלק את בלעם תחילה לקרית חוצות שהוא מקום שווקים. ומרחצאות הוא התגלמות והתגשמות הקליפה בעסוקה בעניני הגוף, וגשרים הוא המחבר בין השרש לבין ההתגשמות, וע"י שבחיו התכוון להעלות ולתקן הנצוצות שנפלו ביניהם. ואמר בכוונה ליד רשב"י כדי שיגנה, וליד ר' יוסי כדי שישתוק ומבין כולם יצאו ויתעלו הנצוצות מבלי לאבד ולהפיל חלילה. כי בדבריו ירד למטה להעלות הנצוצות. ור' יוסי שהוא בסוד היסוד הנקרא יוסף ישתוק ושתיקתו לא תהיה ידועה אם מסכים הוא עמו או אם רשב"י שיתנגד ויגנה, ועי"ז לא יפול היסוד חלילה למטה, אלא יתקשר מצד אחד עם רשב"י שהוא בחינת שמעון בסוד השמיעה הבאה מהבינה המגנה את הקליפות ומבטלת אותם בגנויה, ובגנויו ימנע את נפילת המלכות ביניהם. ומצד שני יתקשר ר' יוסי עם ר' יהודה המשבח, ובשתיקתו יאחז החבל בשתי ראשיו ויגרום שרשב"י המגנה יתקשר דרכו בר' יהודה המשבח ויגרום ששבחו יהיה רק במדה המתאימה להעלות הנצוצות מבלי שיוכלו לינק דרכו ח"ו.

וכל צדיק אחז בדרכו להעלות הנצוצות מהרומאים לפי שרשו, ורשב"י גינה אותם בסוד "עלינו לשבח" שמכניעים הקליפות ע"י שמגנים אותם. ומשפיע "אור מקיף" על זו"ן שלא יוכלו הקליפות להתקרב אליהם ח"ו. ור' יוסי שהוא ביסוד אחז בדרכו לשתוק כי היחוד נעשה בשתיקה ובחשאי ונתן הכח מהבינה ומרשב"י למלכות להגן עליה שלא ינקו ממנה החצונים. ור' יהודה ירד בבחינת "נפילת אפים" להעלות הנצוצות לשרשם כשקשור הוא עם ר' יוסי ומוגן דרכו ע"י רשב"י. והם ג' בחינות שבהם אחז גם יעקב אבינו ע"ה בעמדו נגד עשו. דורון מצד אחד כר' יהודה, ומלחמה מצד שני כרשב"י. ותפלה באמצע כר' יוסי. ובזה הכניע לעשו.

ואמר ר' יהודה הסדר "שווקים". כנגד הג"ר. "גשרים" כנגד חג"ת, ומרחצאות כנגד הנה"י. אמנם רשב"י שינה הסדר ואמר "שווקים". "מרחצאות", "גשרים". כי כאשר יורדת השכינה לברר נוטים רגליה בסוד "רגלין ברגלין". והחל בשווקים לאבד שרשם ממעל, ומיד פנה למרחצאות לשמור רגלי השכינה בבררה מרגלי הקליפות. ואח"כ המשיך בגשרים לנתק הקשר שבין ראש הקליפה לרגליה ואמר, כל מה שתקנו בבחינת ישוב א"י, אין זה ישוב אלא חרבן. ולא תקנו כלום. אלא לצורך עצמן שרוצים אחיזה בא"י ובמלכות הקודש. ולכן תקנו שווקים להחריב הקדושה ע"י שהושיבו בהן זונות שכנגד מלכות הקודש שהיא אשת חיל כשרה וצנועה הביאו לזונה נכריה לגנוב השפע. אבל על מרחצאות וגשרים לא הזכיר שתקנו כלל. כי לא עשו זאת אפילו

בבחינת תקון א"י, ואמר "מרחצאות לעדן בהן עצמן", שלא יהיה לרגלי הקליפה קשר עם רגלי הקדושה ויהיו בפני עצמן, ועל הגשרים אמר "ליטול מהן מכס". שדינם כמוכס העומד מאליו שהם גזלנים גמורים. ואין להם שום חלק ונחלה בקודש בגלל מעשיהם, ובזה הקיף באו"מ את רגלי השכינה שלא יהיה לקליפות אחיזה בהן כשהיא מבררת ע"י ר' יהודה.

והצליח ר' יהודה להוציא בלעם מפייהם ולהשיבם אל ראש הקודש. ולכן משמים הסכימו שיהודה יתעלה מדה כנגד מדה על שהעלה הנצוצות. ויהיה "ראש המדברים" בכל מקום. ולכן הקפידו התנאים לתת לו לדבר בראש,²⁵ ולא בגלל גזירה טפשית של הרומאים חלילה. ור' יוסי כיון שתקן ע"י השתיקה, נגזר משמים שיגלה לצפורי שהוא סוד היסוד בבחינת צפור "גם צפור מצאה בית". להתקשר יותר עם המלכות הנשקפת מצפורי. ונמצאת למטה ממנה ולכן אמר ר' יוסי "יהא חלקי עם מכניסי שבת בטבריה ומוציאי שבת בצפורי"²⁶.

ורשב"י שסודו בכח"ב עלמא דאתכסיא. הוצרך להתכסות במערה כדי לזכות לאור הכח"ב דרך נשמות משה רבינו וצדיקים אחרים ולהגיע לדרגות הנפלאות שהגיע. וכמו שאמר לרפב"י אלמלא ראיתני בכך לא הייתי מגיע לאן שהגעתי ומלכות הרשעה גזרה הענין כמו שגזרו בשמים לטובת קדושי עליון אלו זיע"א.

וכשיצאו מהמערה מצאו אדם שהולך עם ב' אגודות הדס, כי ההדס רומז לעיניים וב' אגודות הדס הם כנגד ב' העיניים. והיה הולך בין השמשות שבין חול לשבת כדי לומר שבזמן שכזה שבו הכל מעורב, שמירת העיניים תציל. ואמר לר' אלעזר ראה כמה חביבין מצוות על ישראל שאפילו בין השמשות כשמעורב טו"ר שומרים על העיניים בחינת הדס. והגאולה סוד שבת, ובערב הגאולה בחינת ע"ש, מי שישמור עיניו יתקיים בו מלך ביופיו תחזנה עיניך.

(נ"ג:) "מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק, ולא היה לו שכר מניקה ליתן ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשתי דדי אשה והניק את בנו, אמר רב יוסף כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה, אמר לו אביי כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית". אין ספק שלא בספורים דעלמא עסקינן שאותם לא היה מביא רב אשי בתלמוד הקדוש שכולו רזין דרזין ולא היו נחלקים רב יוסף ואביי. והנה דייק התלמוד ולא אמר מעשה בעני אחד, או מעשה באדם אחד אלא מעשה באחד, ומהענין משמע שלמחייתו היה לו כסף, ורק למינקת לא היה לו, ולכאורה יכל לקבל מהצדקה ולמה הוצרך לנס, ולמה נפתחו לו שני

דדין יפתח אחד בלבד, ולמה הדגיש כדדי אשה ומה פשר מחלוקת רב יוסף ואביו. והאריז"ל גילה שאחד זה היה נצוץ של מרדכי הצדיק. ואולי הענין הוא, כי האיש הוא בחינת רחמים ולכן מטמא בלובן, והאשה בחינת דין ולכן מטמאה באודם. ודמות דדי אשה לא שייך בזכר, כי החלב הוא דם שנעכר והפך לחלב. והדם הוא דין שנמתק בשרשו ע"י שם אלהים סוד הדדין והופך לחלב שהוא רחמים. וזכר זה נשתנו עליו סדרי בראשית שהיה זכר בחינת רחמים עם דדי אשה בחינת שם אלהים הממתק הדם שהוא דין. והענין חשוב כמת כי כל הדינים הקשים שולטים בו, ואדם זה לא היה עני ולא נחשב כמת ואם היה נצרך לצדקה להנחת בנו היה הופך עני וזאת לא רצו משמים שיגיע, אבל השפיעו עליו מבחינת המלכות דדי אשה שמקורם מהבינה יתירה שנתן ה' באשה וכמ"ש חז"ל שעשה לה דדין במקום בינה²⁷. ובאשה הבינה היא יתירה בגלל שדעתה קלה, וכאן נשאר בדעתו, וקיבל בינה יתירה שגרמה לדדי אשה. ומתוק הדם והפיכתו לחלב נעשה בסוד הכתוב "אלדד ומידד מתנבאים במחנה", דהיינו שם אלהים מתלבש אל, על דד ימין ונעשה אלדד, מ"י על דד שמאל ונעשית מידד, ובמרכז נמצאת אות ה' של שם אלהים²⁸. ואחד זה נשאר זכר בסוד אדם שהוא בחי' שם מ"ה. והיסוד שלו היה כזכר בלבד, ולא כאנדרוגינוס שיש בו זכרות ונקבות. והיסוד נקרא "זה" ושרשו בדעת שאצל הזכר היא שלמה ואינה קלה, ושכחו רב יוסף כמה גדול אדם זה שכן בבחינת הזכר והדעת הנקרא "זה", נשאר בשלמותו ונוספה עליו גם בינה יתירה כנקבה. ואביו אמר כמה גרוע אדם זה כי אעפי שנשאר בשלמות דעתו, נגרע הרבה מבחינת אדם זה שבו, כי דמו הוצרך להיות דין גמור כדם האשה, שנמתק ע"י שם אלהים, משא"כ בזכר, וא"כ נגרע מערכו כי נשתנו עליו סדרי בראשית בהם יש בחינת זכר רחמים, ונקבה דין. וזה נהיה תערוכת בין הבחינות כשדמו הופך לשם אלהים בסוד אלדד ומידד שימתקו ויהפכו לחלב. ובדווקא נחלקו בזה רב יוסף ואביו, כי מרדכי הצדיק הוא בסוד יסוד החכמה, ורב יוסף שמו מעיד עליו, כי קשור הוא ביסוד הנקרא יוסף, ואביו שמו מעיד בו כי מן החכמה מקורו כי החכמה נקרא אבא, וא"כ מרדכי כלול משניהם ובמרדכי נאמר "ורצוי לרוב אחיו", ולא לכולם שפרשו ממנו סנהדרין וגם עתה לא נרצה בעיני כולם, אלא בעיני רב יוסף שהוא בחינת היסוד הנקרא רוב, וכמ"ש, "ורב טוב לבית ישראל", ולא רצוי בעיני אביו שהוא בחינת החכמה שבמרדכי.

(פ"ח:) "ואמר ר' יהושע בן לוי, בשעה שעלה משה למרום מצאו לקב"ה שהיה

27. ברכות י'. 28. שער רוח הקודש יחוד י"א.

קושר כתרם לאותיות אמר לו, משה, אין שלום בעירך". "שלום" הוא בחי' ה"יסוד" ו"עיר" היא בחי' ה"מלכות", ושאלו אין שלום בעירך, בסוד יחוד יסוד ומלכות, ומדוע אינך מייחדם בסוד "שלום בעיר". "אמר לפניו, כלום יש עבד שנותן שלום לרבו". דהיינו שהשיבו אני בגדר עבד לרבו, וכיצד אוכל להשפיע ביסוד הנקרא שלום. "אמר לו היה לך לעזרני". בסוד מ"ן אתערותא דלתתא. "מיד אמר, ועתה יגדל נא כח אדני". דהיינו שהמלכות הנקראת אדני, תתעלה בנ"א אותיות המילוי שלה ואות תי"ו דאדנות תמלא באות י' ואז תעלה היא מ"ן ותקבל מ"ד בב"א.

(ק"י"ח). "כל המענג את השבת נותנים לו נחלה ללא מיצרים. אלא כיעקב שנאמר בו ופרצת וכו'". ויש להבין, אם אחד מקבל נחלה ללא מיצרים, אין מקום לאחרים לקבל והא כיצד. ומה כוונתו באמרו לא כאברהם, ולא כיצחק אלא כיעקב, ולכאורה אין הבדל ביניהם. לאברהם נאמר קום התהלך בארץ כי לזרעך אתננה, ביצחק כתוב כי לך אתננה וביעקב כתוב ופרצת וכו', ושלשתם קבלו א"כ כל הארץ וגם יעקב לא נאמר בו ופרצת על ארצות אחרות אלא על א"י, ומה שקיבל יחולק בין כל בניו. וא"כ מה ההבדל, ולא"י יש מיצרים המפורשים בפ' מסעי. וא"כ גם לנחלת יעקב יש לכאורה מיצרים.

ואפשר שהענין הוא כי א"י היא בחי' השכינה, ויש הרבה דרגות בשכינה. יש דרגה גבוהה שהיתה בבית ראשון ולא חזרה בבית שני, ויש דרגה שאפילו אחרי חרבן בית שני לא זזה מכותל המערבי. ויש שכינה השורה בביהכ"נס ויש שכינה השורה על מנין מישראל וכדו'. ונחלה ללא מיצרים אפשר שהכוונה לשכינה שהיא בדרגה גבוהה ונפלאה ללא תחומין ומדרגות, ובזה יש מקום לכ"א מישראל לקבל אם יענג את השבת.

ואברהם אבינו ע"ה אעפ"י שזכה בשכינה בדרגה גבוהה בסוד העיניים, ולכן נאמר בו "כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם". הוסיף לומר לו "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה". בסוד הליכה שהוא בנה"י כדי לחבר הנה"י שלו לארץ הקודש שהיא בחי' מלכות הקודש וליחדם, ולזכות בארץ מדין כבוש. וכמ"ש "וכבשוה" לגבי זוג. ואפשר שהתקשרות אברהם היתה בחי' נה"י, והתקשרות יצחק בסוד חג"ת ולכן לא צוהו להתהלך בארץ אלא לזכות בארץ כולה ע"י מגורים וכמ"ש "גור בארץ הזאת". ויעקב נתקשר בארץ בסוד כחב"ד שהוא בחי' ראש. וכמ"ש חז"ל שקפל הקב"ה כל הארץ והניחה תחת ראשו, והוא הארת הכתר שהוא שפע ללא מיצרים. ולכן סעודה שלישית המכוונת כנגד יעקב אבינו היא בסוד "רעוא דרעוין" שהוא בדיקנא עילאה קדישא שבכתר. ולכן על סעודה זו נאמר "אז תתענג על ה'" ולא

אמר בה', כי בחי' ה' הוא בתפארת. ועל ה' הוא בדיקנא קדישא שלשם עולה התפארת בסעודה זו. ועיקר עונג שבת ניכר בסעודה שלישית כי סעודת ערבית ושחרית אוכל הוא בלאו הכי לשובע נפשו, אבל סעודה ג' הנאכלת בדרך כלל על השובע ניכר שאוכלה לכבוד שב"ק. וכשאדם מענג את השבת זוכה לשכינה בחי' א"י ללא מיצרים עד רום מעלת הכתר, וזאת כשאוכל לשם שמים.

"רב נחמן בר יצחק אמר ניצול משעבוד מלכויות". אולי אין הכוונה לשעבוד מלכויות שנגזר על האדם לפי מעשיו, אלא לשעבוד מלכויות שבא להשלים את גלות מצרים שנקטע באמצעו. ומכיון שהשבת מתקנת את דור אנוש שבגללו הוצרכנו לשעבוד מלכויות. וכמ"ש "אשרי אנוש יעשה זאת". ואפילו עבד ע"ז כאנוש מוחלים לו ע"י כבוד ושמירת שבת. והמענג השבת ניצל גם הוא.

"אמר ריב"ל משום בר קפרא כל המקיים שלש סעודות בשבת, ניצול משלש פורעניות, מחבלו של משיח, ומדינה של גהינם, וממלחמת גוג ומגוג". נסדרו קודם חבלו של משיח, אח"כ דינה של גהינם ואח"כ גוג ומגוג, ולכאורה היה לו שיקדים את דינה של גהינם שישנו בכל אדם ובכל דור, לאחרים שאינם אלא בתקופות מוגדרות בלבד. והאבות הם אברהם בחי' ספי' חסד, יצחק בחי' ספי' הגבורה, ויעקב כליל תפארת. ואמרו חז"ל שאברהם אבינו יושב על פתחה של גהינם להציל את ישראל מדינה של גהינם. ואמרו חז"ל שיצחק מציל ישראל מחבלי משיח כשתגיע זמן הגאולה. ויאמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו וכו', ויצחק יאמר בני, ולא בניך, ויקבל על עצמו ענין גאולתם. ויעקב בחייו סבל בבחינת גוג ומגוג שנאספו כל מלכי כנען להלחם בו ובבניו על מעשי שכם כמבואר בס' הישר, ולפי הקבלה שלשת הסעודות הן, ליל שבת בחי' יצחק, שבת בוקר בחינת אברהם, ואברהם שהוא בחי' חסד המכוון כנגד מים יכול להציל מגהינם שהוא אש, ולכן סעודת שבת בבוקר מכילה "חמין" שהוא חם להציל מגהינם שהוא חם, וזה תמורתו. והוא הראשון באבות ומציל מדין גהינם שהוא דבר תמידי, וסידר בר קפרא את סדר הסעודות.

"אמר ר' אלעזר לעולם יסדר אדם שלחנו בע"ש אעפ"י שאינו צריך אלא לכוית. ואמר ר' חנינא לעולם יסדר אדם שולחנו במוצ"ש אעפ"י שאינו צריך אלא לכוית". הנה שני חכמי ישראל שונים כווננו ללשון אחד וסגנון אחד לגבי סעודת ליל שבת או מוצאי שבת. ובוודאי שאין זה במקרה או בהזדמן. ואם על שיחת חולין של ת"ח אמרו חז"ל שצריכה תלמוד, כ"ש וק"ו בשיחת תורה כששני נביאים מתנבאים בסגנון אחד. ויש להבין משמעות דבריהם. ומה הלשון אומרת "לעולם" ומשמעות "יסדר", ומדוע אמר "אעפ"י שאינו צריך".

והיה יכול לומר "צריך אדם לאכול כזית בליל שבת אעפ"י שאינו רעב". ומשמע מלשונו שיש ענין בסידור השלחן פרט לאכילת הכזית שאותו צריך האדם לאכול. ולמה לא אמר זאת לגבי שאר סעודות שבת שגם בהם הדין כן. ואפשר שהענין הוא כי בליל שבת נכנסת נפש יתירה, והנר"ן הם של הנפש כי לילה היא בחינת נפש, וגם למוצ"ש קודש יש בחינת נפש יתירה הנשארת לאחר צאת הנשמה יתרה בהבדלה. ונפש היא בחינת "מלכות", ה' אחרונה שבשם, ואות ה' ראשונה שבשם נקראת "עולם הבא" והשכינה התחתונה ה' שניה שבשם בחי' מלכות היא הנקראת "עולם הזה". ועל אות ו' שבשם המקשר ביניהם נאמר מן "העולם" (בינה) ועד "העולם" (מלכות). ויש ענין בשבת בסוד השלחן בשתי מפות אחת מתחת ללחם, ואחת מעליו כי הלחם בסוד המח והמפות הם שני הקרומים העוטפים אותו. ולהלכה צריך שהקדוש יהיה במקום סעודה כדי לקשר בין הבינה סוד היין, לחכמה סוד הלחם. ולא אמר ב"ליל שבת" אלא ב"ערב" שבת כדי שכשהשבת תגיע תשרה על שלחן מסודר. ואמר, ואעפ"י שאינו צריך אלא לכזית", ובאוכל המביא לנפש יתירה הנאה, צריך לגדל בשפע מאכלו בכמה מינים ותבשילים לכבוד שבת אבל כשאינו יכול לאכול מכל סיבה שהיא, את כזית הלחם צריך הוא לאכול, כי הוא הקיום ההכרחי של הנפש היתרה, ואותם שאוכלים למעדנים בליל שבת אבל לא אוכלים לפחות כזית לחם בתוך זמן אכילת פרס, אין להם חלק בנפש יתירה הבאה בעקבות האוכל.

ולעולם הוא סוד השכינה הנקראת כן, ולהגיע אליה צריך שיסדר שלחנו בליל שבת ובמוצ"ש ג"כ וראוי לצרף סעודה רביעית להבדלה כמה שאפשר. ור' אלעזר אפשר ששרשו מבחינת ליל שבת סוד העזר והעזרה אל עזר, ור' חנינה אפשר ששרשו מבחינת מוצ"ש בחינת החנינה וכל אחד דבר על בחי' נשמתו. וליל שבת הוא בחינת החסד והזווג והיא נקראת עזר והוא זרע, חסד אל כל היום, ומוצ"ש בחינת חן שהיא הרשימו של הנשמה יתרה והארתה המאירה במוצ"ש עד ד' שעות. ולעולם יסדר אדם שלחנו במוצ"ש עם מפה ומאכל ומשקה חם, כי "חמין במוצאי שבת מלוגמא". דהיינו רפואה לנפש ולגוף כי במוצ"ש הגהינום חוזר לפעול, ואולי חום המאכל לכבוד הנפש היתרה עומד כנגד חום הגהינום לצננו אם יפול בתוכו או לקרוביו שנפלו בו וזו רפואה גדולה, וכן אם נגזר לאדם עונש גיהנום בעוה"ז אולי יש בחמין זה כדי להקל מעליו, ואפשר שאמר "מלוגמא" בארמית ולא אמר רפואה בלשה"ק כי מלוגמא בגי' ק"כ ואולי לרמז ששתיית החמין במוצאי שבת, ממתקת ק"כ צירופי שם "אלהים".

“אמר רב יהודה אמר רב”, אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה, לא היתה שולטת בהם שום אומה ולשון”. אולי שליטת האומות על ישראל היא להשלים מה שנגזר “ועבדום וענו אותם ת’ שנה”. לתקן דור אנוש והמבול והפלגה, והיות ושמירת שבת מכפרת על פגמים אפילו עמוקים כדור אנוש, אם היו שומרים שבת ראשונה כל ישראל, היה נתקן עוונות הגלגולים האלו וממילא לא היה לאומה ולשון כח כדי לשלוט. אמנם אחרי ששבת ראשונה לא נשמרה, מעתה כדי שיתוקן פגם הדורות אנוש המבול והפלגה צריך שתי שבתות ולכן אמר “אם משמרין ישראל ב’ שבתות, מיד נגאלין”.

“אמר ר’ חייא בר אבא, אמר ר’ יוחנן, כל המשמר שבת כהלכתו אפי’ עבד עבודת כוכבים כאנוש מוחלים לו, שנא’ אשרי אנוש יעשה זאת, שומר שבת מחללו, אל תקרי מחללו, אלא מחול לו”. כבר נתבאר שדור אנוש הם גלגולי נצוצות הקרי של אדה”ר שהפיל בק”ל שנים טרם הולידו את שת. והם שרש נשמות עם ישראל. וגלות מצרים היתה כדי לתקן מה שפגמו בגלגולם בדור אנוש, המבול, והפלגה. ואפשר שאמר אשרי “אנוש”, לומר ששמירת שבת מכפרת על מה שחטא האדם עוד בהיותו בדור אנוש.

(ק”ט:ט:) “אמר ריב”ל, כל העונה אמר יש”ר בכל כחו קורעים לו גז”ד שנאמר בפרוע פרעות בישראל, בהתנדב עם ברכו ה’, ומה טעם בפרוע פרעות, משום דברכו ה’”. והנה ריב”ל לא פירש ענין “בהתנדב עם” הנמצא בפסוק בין בפרוע פרעות, לברכו ה’, ומנין לריב”ל שברכו ה’ הכוונה לאיש”ר דקדיש ויותר מסתבר לכאורה שהוא על עניית “ברכו”.

פירש, בפרוע מלשון פירעון. והנה בפרוע הוא גם לשון גילוי וכמ”ש “ופרע את ראש האשה”, וע”י עניית ברכו גורמים שהנפש תתישב בגוף, וע”י הקדיש גורמים שהנר”ן יתעלו בעולמות העליונים. ומן האבל מסתלקים ממנו אורות המקיפים ונהיה גלוי ופרוע בלעדם, ובאמירת קדיש גורם למקיפים של הנפטר שיעלו לשרשם, וגורם שכל העונה “אמן, יהא שמיה רבא מברך”, בכוונת מסירות נפש על קדוש ה’, שהוא בחי’ “בהתנדב עם”, שבים אלו המקיפים אם אבדם בפשעיו, ומתחזקים הם אם נחלשו בעוונותיו. ואולי לכן פירש “ברכו ה’” הסמוך לפרוע פרעות בהתנדב עם, על אמן יהש”ר מברך.

(קמ”ה.) “אמר ליה ר’ חייא בר אבא לרב אסי, מפני מה עופות שבבבל שמנים, אמר ליה, כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהם. מפני מה מועדים שבבבל שמחים, מפני שהן עניים. מפני מה ת”ח שבבבל מצויינין, לפי שאינן בני תורה. מפני מה עכו”ם מזוהמין, מפני שאוכלים שקצים ורמשים, אתער בהו ר’ יוחנן,

אמר להו, דרדקי, לא כך אמרתי לכם "אמור לחכמה אחותי את". אם ברור לך הדבר כאחותך, אמרהו, ואם לאו אל תאמרהו. אמרו ליה ולימא לן מר איזה מהן, מפני מה עופות שבבבל שמנים, מפני שלא גלו שנאמר שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא על שמריו ובגולה לא הלך. והכא מנלן דגלו, דתניא ר' יהודה אומר נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר על ההרים אשא בכי ונהי, מעוף השמים ועד בהמה נדרו הלכו, בהמה בגימטריא חמשין ותרתיין הוו. אמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן כולן חזרו חוץ מקוליים האספנין, דאמר רב, הנני מדרי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם, והאי כיוון דלא שריר שדריה לא מצי סליק. מפני מה מועדים שבבבל שמחים, מפני שלא היו באותה קללה דכתיב "והשבתי כל מוששה, חגה חדשה ושבתה" וכתיב "חדשכם ומועדכם שנאה נפשי היו עלי לטורח" וכו'. מפני מה ת"ח שבבבל מצויינין, לפי שאינן בני מקומן וכו', מפני מה עובדי כוכבים מזוהמין, שלא עמדו על הר סיני, שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא. ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, עכו"ם שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן.

כל מאמר זה תמוה, וכי אין ענין לגדולי האמוראים שבא"י לענות בו אלא בשאלה מדוע עופות של בבל שמנים, ומה פשר התשובה "כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהן", וכי במדבר יש עופות, ומדוע באמת במדבר עזה צריכים להמצא עופות שמנים ביותר, ודבריהם כ"כ היו חשובים בעיני ר' יוחנן עד שגער בתשובותיו והשיב תשובות אחרות ותמוהות יותר, והדבר אומר דרשני. ומה שהשיב שמועדי בבל שמחין מפני שהם עניים, תמוה, כי העני אין לו ממה לאכול ולשמוח בחג, ובוודאי שלא ישמח יותר מהעשיר, ואיך כלל את כל אנשי בבל כעניים והלא היו ביניהם גם עשירים. ומה שהשיב שת"ח שבבבל מצויינין בלבושיהם מפני שאינם בני תורה תמוה, והלא קורא להם תלמידי חכמים וכיצד אומר שאינם בני תורה. ומה כוונתו באומרו מצויינים בלבושיהם והלא לבשו חלוקא דרבנן, ואם הקפידו לסדר ולגהץ לבושם והלא אמר ר' יוחנן "מאני מכבדותא", וזהו כבודה של תורה שלא ילכו ת"ח בלבוש בזוי. ומדוע כ"כ הקפיד ר' יוחנן על תשובתו של רב אסי וקראה תשובה לא ברורה שאין לאומרה. ואין ספק שאם היו אלה דברים בעלמא לא היה ר' יוחנן מחשיבם ומגיב עליהם, וגם הם לא היו מבטלים תורה לשוחח שיחה בטלה ח"ו. ובוודאי שסודות עמוקים ונעלמים יש בדבריהם. ותשובות ר' יוחנן לפי הפשט תמוהות ביותר והלא עופות של א"י לא גלו אלא שביהודה, ומדוע אינם שמנים, ומה עם הבהמות מדוע בהם אין שינוי בין א"י לבבל והלא גם הבהמות גלו. והנה ר' יוחנן היה קרוב למאתיים שנה אחר חרבן בית שני, וגלות זו של

העופות והבהמות היה בחרבן בית ראשון, כשש מאות שנה לפני זמן ר' יוחנן, וכלום כ"כ הרבה זמן לא הספיקו לעופות שאבות אבותיהם גלו להשמין, ומה ראייתו ממואב שבו מדובר על בני אדם, לעופות. ולמה פרט כל מה שקרה ביהודה והלא עיקרו העופות יאמר עליהם שגלו ותו לא. ומדוע למדו מבהמה שהיא בגי' נ"ב, שנ"ב שנים לא דרכה רגל, והלא הוצרך הדבר לגופו להודיע שהבהמה נדדה ג"כ, ומדוע הבהמות חזרו והשמינו עד שלא הובדלו משל בכל ורק העופות לא הספיקו להשמין, ואם הסיבה היא הגלות א"כ אין הדבר מיוחד לבבל, אלא כל המקומות שמחוץ ליהודה צריכים להיות דומים.

ונראה שהענין הוא בסוד נצוצות הקודש והארתם. ומצינו שבערב יום הכפורים שחרית היו מעבירים לפני הכה"ג פרים ואלים וכבשים, כדי שיהא מכיר ורגיל בסדר העבודה, כי לפי העדר, גודלם, מראיהם, וגבהם, היה הכה"ג בעמדו לבוש בגדי כהונה הכוללים ציץ וחושן מבין מה בחינת הדין והרחמים שנגזרו בר"ה על אותה שנה, ועי"ז ידע מה לכוון בעבודתו ותפלתו ביום הכפורים.

והנה א"י ובבל ברוחניותם מכוונים זה לעומת זה, א"י גבוהה מכל הארצות ובבל עמוקה מכולן, וכל מה שיש בקדושה בא"י יש כנגדו בסט"א בבבל. והעוף אפשר שהוא בבחינת ספירת היסוד ולכן "עוף" בגימטריא יוסף. ושאל ר' חייא מדוע עופות שבבבל שמנים יותר משל א"י ומזה נראה שכביכול חשובה מעלתה יותר מא"י, וזה כיצד. והשיבו רב אסי, כלך למדבר עזה, כי עזה היא א"י אחת מערי הפלישתים, וכשנתן הקב"ה הארץ לאבות ולישראל, נתן להם ארץ שבעה עמים הכנעני החתי האמורי הפריזי הגרגשי החוי והיבוסים, ולא מנה הפלשתי עמהם למרות שאז ישבו פלישתים בארץ, ואבימלך, מלך פלישתים היה. כי הפלישתי הוא כנגד בחינת הדעת. ולא הוזכרו אלא השבעה שכנגד ז' ספירות תחתונות חג"ת נהי"ם, ועזה הוא מלשון עזות ועיזים שהם הדינים הקשים, והמדבר הוא מקום חצונים, ובמדבר עזה שכנגד הדעת יש עופות שמנים בגלל פגם הדעת, ואפשר שגם בבבל אינו בגלל מעלתה אלא בגלל סיבה אחרת. והקפיד ר' יוחנן על תשובתו כי באמת העוף השמן בבבל מראה על נצוצות קדושה שיש בו, ובגלות בית ראשון גלתה השכינה שהיא בחי' שם ב"ן שבהוי"ה העולה בגי' בהמה, ולא עבר איש שהוא כנוי לקב"ה ביהודה ולא היה יחוד מושלם. וכשגלו לבבל קיבל שר של בכל חיות ושפע מנצוצות הקדושה שירדו לגלות, וכששבו מהגלות לא חזרו כל הנצוצות עמהם, ובמצולה זו נשאר דג אחד שהוא קוליס האספנין ששדרתו רכה, ועמו נצוצות קודש כי לא זכו שביאה שניה תהיה כביאה ראשונה. ולכן העופות שמנים, ואמר שעופות א"י אינם שמנים כיון שגלו הנצוצות וטרם חזרו כולם, ועופות

בכל שמנים כיון שלא גלו הנצוצות, כי דור הפלגה רצו לקבץ כל נצוצות הקדושה הנמצאים בקלי' להחיותה לבבל בבחינת מגדל וברכזו כח זה להלחם בקדושה, וכשה' הפיצם רק שליש מגדל נפל, ושליש נבלע ושליש נשאר, וכח זה של הקדושה שנשאר ברכזו גבוה מהנצוצות שלא גלו, גרם שעופותיהם שמנים ושכבל כא"י לגיטין, וששם נתחבר התלמוד הבבלי שעליו נאמר "במחשכים הושיבני כמתי עולם", כי נצוצות הקודש שנתרכזו בו הם כמתי עולם עד ביאת המשיח.

ואמר "שאנן מואב" אולי זה בחי' החכמה הנקרא "אב", "שקט על שמריו". זו הבינה שהיא בחינת יין טוב השוקט על שמריו שבחינות אלו לא גלו ח"ו, כי הגלות באה כשאדם מאבד "דעת" דקדושה וכמ"ש, "לכן גלה עמי מבלי דעת", ואפשר שגם מדבר עזה עופותיו שמנים כי הוא כנגד דעת דקדושה.

והשיבו רב אסי שחגים שבבבל שמחים מפני שהם עניים, וכוונתו שהחגים עניים הם בבחינת אורם, כי במקום יום אחד הם יומיים כדי שהאור יוכל להשפיע, ומחמת אור ארץ העמים לא יכול הוא להכנס בפעם אחת ומתחלק לשתיים, כשביום אחד נכנס החצונות וביום אחד הפנימיות. משא"כ בא"י שהחצונות והפנימיות נכנסים ביום אחד ואורם רב ולא כל מוחא סביל דא להעריך ולקבל קדושת ושמחת יום טוב שבדרגה זו. אמנם בכל שהימים עניים ורק בחינה אחת נכנסת בכל יום קל לאנשים לקבלם ולהרגיש שמחת יו"ט, ואמ"ל ר' יוחנן שאין זה הטעם כי התחלקות האור לא מחלישה כחו מהמקבל, אלא כיון שלא היו בקללת והשבתי חדשה וכו'.

ואמר שת"ח שבבבל מצויינים בבגדיהם כיון שאינם בני תורה בחינת התפארת הנקראת תורה, אלא בני השכינה בחינת המלכות הקרובה לחצונם, והיות והבגדים הם בחינת אור מקיף המגן מהחצונם בסוד "מלבוש" צריכים הם להקפיד ביותר שלא יפגעו ח"ו. והשיבו ר' יוחנן שח"ו לומר שאינם בני תורה כי ודאי שגם הם בני תורה מבחי' התפארת, אמנם אינם בני מקומם, כי בגלל המקום שהם נמצאים בו שהוא חו"ל נמצאים הם במלכות שאינו מקומם האמיתי. וכיון שהם במלכות צריכים הם להיות מצויינים בסוד "המלבוש", שלא יתדבקו בהם החצונם ח"ו.

מפני מה בבליים מזוהמים. מפני שאוכלים שקצים ורמשים. וענהו ר' יוחנן שהסיבה היא מפני שלא עמדו על הר סיני. ולא פסקה זוהמתן של עכו"ם. ויש להבין דא"כ אין זה עניין דוקא לבבליים. אלא לכל העכו"ם והוא שאלו על זהום פרטי הנמצא בבבליים, וברור שלא התכוון לדבר הכולל לכל הגויים כי אז היה מבין שזה אחד ההבדלים שבין ישראל לעמים, וביאור מזוהם נאמר על

דבר נקי שנתלכלך ונזדהם. ואלו על דבר מטונף מעיקרו לא שייך לומר שנזדהם, והגויים אינם מזוהמים אלא עיקרם רע ומטונף. אבל הבבליים יש בהם נצוצות קודש שנתלכלכו ונזדהמו, ושאלו מניין נצוצות אלו שנזדהמו והשיבו מפני שאוכלים שקצים ורמשים שכתוב בהם ונטמאתם בם. ודרשוהו חז"ל מלשון טמטום. והקפיד ר' יוחנן על תשובתו ואולי השיבו, כי נצוצות שאצל הבבליים הם מאותם שהפילו שם דור הפלגה שחזרו בגלגול בני ישראל במצרים אמנם לא תקנו כל הנצוצות אלא מה שעבדו רד"ו שנים ואותם נצוצות שיצאו ממצרים ועמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, אבל השאר שנשארו בבבל לא פסקה זוהמתן ולכן הוצרכו ישראל לגלות לבבל בדווקא כדי לתקן הנצוצות שפגמו בהם בדור הפלגה.

עירובין

(ב.) **"בכל מערבין"** ביסוד הנקרא **"כל"** מערבין כל הספירות שמעליו ונותנן במלכות שהיא נקראת מערב, כי אליה מגיע כל בחי' הספירות מעורב.

(ג.) **"ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף"** רב ושמואל, חד אמר חדש ממש, וחד אמר שנתחדשו גזרותיו". ויש להבין כיצד נחלקו במציאות, ומה הלשון אומרת **"שנתחדשו גזרותיו"**. דהיינו שהיו ופסקו, ועתה חזרו ונתחדשו. וא"כ מתי מלך וגזר, שעתה חדש גזרותיו.

ואפשר שהענין יובן עפ"י האריז"ל שכתב שאפשר שבשעת השינה בלילה אותם הנשמות שאינם עולות למעלה בפקדון ית' בידו, הן משוטטות באויר הרקיע בין החצונים ושם מוצאות נשמות רשעים קדמונים משוטטים בעולם בין החצונים ומשתתפות יחד ונכנסות באדם בהקיצו משנתו¹. ועפ"י פירשו ברכת שלא עשאני גוי שמברכים אותו בכל בוקר ולא רק פעם אחת בחיים בשעת הכנסו לגיל המצוות, כי בכל בוקר מברכים אנו שלא נדבקה נפשנו בנפש גוי או עבד או אשה בשעת השינה בלילה. ודברי רב ושמואל שניהם דברי אלהים חיים, ואפשר שבשינה נדבקה נפש פרעה זה בנפש פרעה הראשון שהיה בזמן אברהם ולקח את שרה בזמן הרעב, וכשקם בבוקר עם נפש זו, התנכר ליוסף אעפ"י שהכירו וגדלו ונשאו, כי נפש זו קדמה ליוסף בהרבה, ומחלוקתם אם אדם כזה נקרא חדש כי נתחדשה בו נפש נוספת, או שכיון שעל כל פנים כיון שגם נפשו המקורית נשארה בגופו אינו נקרא חדש, וקראתו תורה

1. שער המצוות פ' ואתחנן.

"חדש" כיון שחדש גזרותיו שגזר אז על שרה להלקח כשבויה, ועתה גזר על ישראל להיות שבויים בארצו ולעבודתו.

פסחים

(ד'.) "האומר סלע זה לצדקה ע"מ שיחיה בני, הרי זה צדיק גמור". למה נקט לשון "צדיק גמור". והלא הרבה בעלי עבירות נותנים סלע לצדקה ע"מ לזכות באיזה ענין. ואם הכוונה שמותר לעשות כן היל"ל הרי זה מותר. ואם רצו חז"ל להגדיל מעלתו יאמרו "צדיק" אבל "צדיק גמור" מהיכא תיתי. וי"ל עפ"י דברי הגמ' שאמרה צדיק ממנו בולע, צדיק גמור איננו בולע². ואם אדם זה הנותן סלע לצדקה אינו צדיק גמור, מה פעל, והלא צדיק ממנו בולע ולא תיעשה בקשתו. ולכן אמר, הרי"ז צדיק גמור, דהיינו שבענין זה שבקש דינו כצדיק גמור שאינו בולע השטן בקטרוגו ותיעשה בקשתו. ואם ראית שלא נעשית בקשתו אין זאת בגלל קטרוג השטן אלא שמא הכסף לא היה כשר ומעיקרא לא קיים בזה צדקה כתקנה, או שמא פעל ועשה בשמים הרבה ובקשתו למטה לא נעשתה בגלל חשבונות שמים שהצריכו כן לטובתו, או שקבלו לבקשתו ושמרוה לענין אחר יותר חשוב הנצרך לו. וכמ"ש בספר חסידים שפעמים שתפילת אדם אינה נעשית כיון שפעלה בדבר אחר היותר נצרך לו.

ס"ח: אלמלא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. רב יוסף הוא היחידי שאמר זה, ואמר איכא בשוקא ולא אמר איכא בעלמא, ואפשר הטעם כי מי ששמו יוסף נסיונו בעריות ותקונו בשמירת העינים. ועיקר זכיית התורה הוא על ידי שמירת העינים, ורב יוסף מסר עיניו כדי לשמרם בקדושה ולכן אמר איכא בשוקא שיכולים להלך בשוק ולשמור עיניהם בשלמות.

(ק"י"ב.) חמשה דברים צוה ר"ע את רבי שמעון בן יוחי כשהיה חבוש בבית האסורין אמר לו רבי למדני תורה אמר איני מלמדך, אמר לו אם אין אתה מלמדני אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות. והקושיא ברורה מאימתי רשב"י ואביו נהיו מוסרים ח"ו, ומה שייך למסור אדם שכבר נתפס על דברי תורה ושבוי בידיהם. ולמה אמר לו ר"ע יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק, אלא שהעגל בסכנה. והענין הוא כי ר"ע לא רצה ללמדו כדי שלא יתפס גם רשב"י, ואמ"ל רשב"י

1. שער המצוות פ' ואתחנן. 2. ברכות ז':

אם לא תלמדני, אמסור בידי אבי שחזרת בך ונמנעת ללמד לפי צווי המלכות וישחררו אותך מכלאך כי המלכות הרשעה היתה מעוניינת יותר שר"ע לא יהרג ויכנע לא ללמד, ממה שימות על קדוש ה', ובמותו יתחנך העם לעבור על פקודותיהם. ור"ע רצה ליהרג על קדוש ה', ומסירה כזו מותרת.

ירושלמי ראש-השנה

"מאן דדמיך בריש שתא, דמיך מזליה כוליה שתא". נראה שאין כוונתם שלא יצליח במסחר וכדו'. שזה לא תלוי אלא בפסק הדין שיינתן עפ"י מעשיו. אלא הכוונה היא כי כל אדם בטרם יקרה משהו לו או לב"ב או לרכושו, הנפש חשה זאת ומעוררת את האדם בכל מיני דרכים ותחושות, אולי יתעורר וינצל, וישוב ונחם ה' על הרעה. ואדם זה שישן בר"ה ישן מזלו ולא יאותת לו את העתיד.

סוכה.

(ל"א:) דווקא בלולב ישן התיר ר' יהודה ליטלו כשאין לולב ירוק. והדבר מובן על פי הירושלמי שנתן טעם לארבעה מינים הפסולים כשהם יבשים כי כתוב "לא המתים יהללו יה", והיבש הוא מת. אמנם הלולב רומז ליסוד הנקרא חי, וצדיקים במיתתם קרויים חיים. ולכן בלולב, אעפ"י שמת ונתייבש, בדיעבד לר' יהודה מברכים כי קרוי הוא חי.

(ל"ב:) הדס שאיננו משולש נקרא שוטה, כי החכם משתמש בעין שלישית ורחנית לראות ולהבין, והדס משולש הוא כנגד ג' עינים. והשוטה יש בו רק ב' עלים כנגד השתים הגשמיות שרק בהם בלבד הוא משתמש.

(מ"ה.) "אמר רשב"י ראיתי בני עליה והן מועטין וכו' אם שנים הם אני ובני הם". ויש להבין, והלא בדורו היו תנאים קדושים ועצומים, ומה עמהם. ואולי כוונתו שקבל רשות לומר קבלה באתגליא ללא פחד מהחצונים, כשהתנאים הקדושים אמרוה רק ברמז.

"אמר ר' ירמיה אמר רשב"י, יכול אני לפטור את כל העולם מיום הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואלמלי אלעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשיו. ואלמלי יותם בן עוזיהו עמנו, מיום שנברא העולם עד סופו". אמנם לא פטרו כי צריך העולם להתקיים בשתי בחינות, דין ורחמים.

"אמר ר' ירמיה משום רשב"י, ור' יוחנן משם ר' שמעון המתחזי משום ר' יוחנן

המכותי, כל העושה איסור לחג באכילה ושתייה מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח". ויש בו שני פירושים. א. מי שאוכל בחג עצמו וקושר את החג לגופו באכילה ושתייה, אכילתו נעשית בבחינת קרבן לשמים. ב. מי שאוכל ביום שלאחר החג וקושר את החג ביום נוסף ע"י אכילה ושתייה, שכרו כמקריב קרבן לשמים. והפוסקים פסקו לפי הפירוש השני. והדבר תמוה, כי לכאורה היה ראוי לאסור לאכול בהקשר לחג משום "בל תוסיף" כי החג כבר עבר ובו היה מצווה על אכילה ושתייה ומה לחולין שלאחריו שיאכל וישתה בו, ואם רוצה לקשור נפשו אל החג ביום נוסף למה לא ע"י למוד תורה ותפילה ורק ע"י אכילה, ולא סתם אכילה אלא כמו שמצות שמחת החג הוא בבשר, גם האכילה באסרו חג היא בבשר חשוב ומשובח, וכמ"ש רש"י, "אסרו חג בעבותים הם בהמות עבות ושמנות". ולמה פירש כן והלא פירוש עבותים הוא חבלים עבים, וכוונת הכתוב לכאורה לקשור החג בחבלים עבים, דהיינו קשר אמיץ וחזק, ומה ענינו לבהמות עבות. ומה כוונת רשב"י באמרו לקשור ולאסור את החג ע"י אכילה ושתייה, וכי רשב"י מתכוון לעודד את האוכלים ושותים, ולמה לא לקשור החג ע"י לימוד תורה ומעשה מצוות.

ומפסוק זה למדו חז"ל על עבותות ערבה שהקיפו בהם את המזבח, ועל הנוטל לולב באגודו והדס בעבותו שמעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח ומקריב עליו קרבן. וכדי להבין למה דרשו חז"ל פסוק זה על חג הסוכות ואסרו חג שלו, יש להבין סוד הפרק כולו. והתחיל דוד להודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו, להמשיך בחינת החסדים לחדש תשרי, והתחיל בסוד חדש זה במצות תקיעת שופר שהוא סוד "מן המצר קראתי יה, ענני מרחב י-ה". והוא מיצר השופר מקום התקיעה ומרחב השופר מקום ממנו יוצאת קול התקיעה, והוא סוד הזקן העליון ולכן גם הזקן תחילתו ליד האוזן דומה לשופר המתארך ומתעגל ליד זויות הפה. ועל עשי"ת נאמר "דרשו ה' בהמצאו". הוא סוד י"ג תקוני דיקנא קדישא המאירים על עם הקודש, וכמ"ש בספרא דצניעותא, "בשביעאה אישתכחי בעלמא". וממשיכים אנו את הארתם ע"י תקיעת השופר שסודו מאיר בפסוק זה, "מן המצר קראתי יה", כתר, "ענני במרחב יה", דעת. ולכן אומרים אנו פסוק זה לפני תקיעת שופר, ומשם ממשיכים שאר הפסוקים לרמוז על שאר המצוות הנעשים בחודש זה. ובסיום מצוות החודש נאמר "אל ה' ויאר לנו, אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח". ולכן דרשוהו על הדס וערבה ואסרו חג. וסיים דוד הפרק כתחילתו "הודו לה' כי טוב כל"ח". ואמרו חז"ל שפרק שהיה חביב על דוד התחיל וסיים באותו דבר, וחביבות פרק זה הוא בגלל סודות כל

חודש תשרי ומצוותיו. אמנם במצוות אלו ניכרת נפש האדם וחשקה במצוות, כי כשאדם מקיים מצוה בשלמותה אין זה אומר שרצונו היה בקיום המצוה, ואפשר שקיים גזירת מלך מפחד ויראת העונש, אבל כשמוסיף על המצוה מרצונו הטוב, ניכר שמעשיו הם מתוך אהבה ורצון בבחינת "כלך לך אצל יפות מהן שאם יש יפות מהן תרומתו תרומה". וההבדל בין הוספה על המצוה מתוך רצון טוב לבין איסור "בל תוסיף" הוא בין כמות לאיכות. ששני תפילין של רש"י להניחם יחד הוא איסור בל תוסיף, אבל תפילין של רש"י אחד משובח ומהודר ויקר כשני אחרים הוא הוספת חבוב המצוה.

במצוות חודש זה מוסיפים אנו על המצוות בדבר שהוא נראה ככמות וכאיכות, וכשהתורה צוותה על שמיעת תשעה קולות שופר בר"ה שהם שלשים קולות מספק, אנו מוסיפים ותוקעים ששים קול, שלשים מיושב ושלישים מעומד, והמנהג לתקוע מאה ואחד קולות. ולכאורה אם המצווה נעשתה בשלשים קול, צריך לחול איסור בל תוסיף על שאר הקולות, ואינו כמצות תפילין וציצית שחיוב המצוה הוא כל היום, ואם חלץ התפילין לעבודתו ושב ומניחם חוזר למצוותו הראשונה. אבל בשופר לאחר ט' תקיעות שהם ל' קולות נעשתה המצוה לגמרי, ומה טעם בתקיעות נוספות ולמה הותר הדבר. וכן לגבי לולב ומיניו. עיקר המצווה נעשית בהגבהתם וכמ"ש "מדאגבהי נפק ביה", וא"כ שאר הנענועים הם לאחר קיום המצוה ומה טעם בהם ולמה הותר.

והענין הוא, כי במצות אלו נתחייבנו על עשיית שרש המצוה בלבד על ידי הגבהת הד' מינים, והמוסיף לעשות את ענפיה אינו מוסיף על המצוה דבר אחר, אלא מגדיל את בחינת המצוה שהתחיל בה. ואם היה הנענוע חוזר על תקון השרש היה בזה משום בל תוסיף, אבל כאשר ע"י הנענועים ממשיכים השפע מהשורש אל העולמות, הרי זה חבוב מצוה ומראה שהאדם מקיימם לא מתוך פחד העונש כי לא ייענש אם לא ינענע, ורק יענש אם לא יגביה, ומשהגביה שוב סר מר העונש ממנו. ומשמנענע, מראה שמרצון ואהבה עושה. וכן בשופר שלשים קולות מעוררים מקורות הדיקנא קדישא, ושאר הקולות ממשיכים התפשטותם בעולמות והוא חבוב מצוה. וכזה מתבלבל השטן כשרואה שאין בידו לקטרג ולומר שהמצוות נעשו מאונס הפחד. וכמ"ש חז"ל למה תוקעים מיושב וחוזרים ותוקעים מעומד, והשיבו לבלבל השטן. וכמו שבמצוות החג יש ענין בהוספה של הידור במה שממשיך ההתפשטות, גם בערבה כן, ואעפ"י שמהדין לא הוצרכו לחבטת ערבה כיון שמאליה נעשה התיקון ע"י מצוות חודש זה, נהגו הנביאים חגי זכריה ומלאכי לקיים מצוה זו ולא חששו להוספת מצוה, כי כל מצוה זו היא התפשטות המצוות שעשינו בחודש זה. וגם במצוה

זו שאעפ"י שמעיקר הדין מספיק עלה אחד בבד אחד לחבטת ערבה, נוהגים להדר אחר ה' כדי ערבה ואין בארבעה הנוספים משום כל תוסף כי אינם כמו הבד הראשון שהוא שורש ה' גבורות אלא ההסתעפות של ה' הגבורות, ובמקום שיהיו כולם בבד אחד, מסתעפים הם כל גבורה מהם בבד בפני עצמו. ואמר דוד הע"ה, כשם שיש מצות הידור בהסתעפות המצוה כן יש הידור בהסתעפות החג ביום נוסף ואינו הוספה על ימי החג כי הם בבחינת שרש ואסרו חג הוא בחינת הסתעפות. ולכן לא ממשיכים בו את כל מצות החג באיסור מלאכה וכדו', אלא ע"י אכילה ושתייה שהיא מצות החג וכמ"ש "ושמחת בחגך" ואמרו חז"ל שאין שמחה אלא בבשר ויין. ובחינה זו בלבד ניתן להמשיך גם ביום שלאחר החג, כי כל המצוות הנעשות בדיבור הם בפנימיות העולמות, והנעשים במעשה, הם בחיצוניות העולמות. ומצוות השביתה ממעשה הם בחינה אחרת השייכת למקום עמידת העולמות בימי החג. ולמשוך יום שלאחר החג ולקשרו אל החג ניתן לעשותו רק בחיצוניות העולמות, ואין מצוות הנעשות בשמחת תורה, פרט לאכילה ושתייה שדרכם נעשה התיקון בחיצוניות העולמות ואותם אפשר להמשיך גם יום שלאחר מכן. והמקיים מצוות אכילה ושתייה לכבוד החג ביום שלאחריו מושך האור והשפע מחיצוניות העולמות גם ליום זה ושכרו מרובה. כי לא מתקן באכילתו את סוד שורש מעשה האכילה כמו בחג, אלא את התפשטות השפע שהחל אתמול שיחזיק וימשך גם היום.

והענין הוא כי בכ"ב ימים אלו אנו עושים ברוחניות את מה שעשה הקב"ה בבריאת העולם, מהתחלת בריאת האדם ועד בריאת הנקבה והבאתה אל האדם לזווג, וכל מעשי המצוות מתקיעת שופר ועד מוסף של שמחת תורה מכוון לענין זה, ותכלית הבאתה אל האדם הוא במוסף של שמחת תורה שבו נעשה יחוד קובה"ו בשלמות. וערך מוסף שמחת תורה שזה כנגד כל עשרים ואחד יום שלפניו. והסעודה של ש"ת גורמת להמשכת השפע של יחוד קובה"ו לישראל דרך חיצוניות העולמות. כי אנו נמצאים בעולם גשמי וכל מעשי המצוות צריכים להעשות בכלים גשמיים, והמצוה והתפילין המזוזה וס"ת, כמו השופר הלולב ומיניו כולם חמרים גשמיים שעליהם מתלבשת הקדושה. וקדושת שמחת תורה מתלבשת על המאכל הגשמי שנאכל לכבוד החג ובפרט בשר ויין שעל ידם נעשה יחוד עליון בסוד אכל י-ה, שת-יה, וכל סוד גדלות האדם וקדושת נשמתו קשורה בטיב ובצורת המאכל שלו. ואדם המדבר דברי תורה וסודות עמוקים ואכילתו אינה בקדושה ברור שכחו מהטומאה, וטמא טמא יקרא, צא תאמר לו. ושולחנו של אדם דומה למזבח. ואכילה בקדושה ובצניעות מושכת שפע גדול לכל העולמות ומהם לאוכל המאכל, כי מפתח הבריאה והחטא וענשו התחיל

מאכילת עץ הדעת, ותקונו יהיה באכילת לויתן לעתיד לבא, וביניהם נמצאים כל אכילת סעודות המצוה שמתקנים החטא וממשיכים השפע. ואכילת אסרו חג ממשיכה השפע שהחל באכילת החג ומחזיקה אותו עוד יום בעוה"ז, ובתנאי שיאכל בכוונה לשם קשירת החג ואורותיו לסעודה זו.

ובאכילת שמחת תורה נעשה יחוד בין קובה"ו בסוד חצוניות כמו שנעשה בתפילת המוסף בסוד פנימיות, וכל מה שעשינו ותיקנו בעשרים ואחד ימי תשרי הכל מתחבר ונתקן ומושלם במוסף של שמח"ת בפנימיות, ובסעודה נתקן הכל בחצוניות ואין ערוך אליה. ואפשר שאדם התפלל בימים נוראים ברגש ובתשובה ובהתעוררות מעמקא דלבא וקיים מצוות הסוכה וד' מינים בכל לבו ולא ראה שום שינוי בגשמיות או ברוחניות, בגלל שבחתימה של מוסף שמח"ת בזכו זמנו בשיחת חולין עם חברו או במחשבה שאינה נקיה או בשבתו בביתו לאכול, אכל שלא בדרך ארץ או רב עם ב"ב או דבר דברים בטלים על שולחנו, ודומה לאדם שעבד קשה וקיבל שטר, ובמקום לגשת לפורעו קורע אותו לשניים ושואל איפה שכר עבודתו. ובפרט במקומות שיושבים לפני מוסף ואוכלים ושותים עם חתני המצוות ומגיעים למוסף בקלות ראש, שאבדו הכל ברגע אחד ואפשר שגם בשני העולמות, ה' ישמור.

והנה באסרו חג עוד יש בשמים הרשימו של יחוד קובה"ו שנעשה בחג והוא נקרא יום השני לקליטת הזרע, וכמו שבאשה גשמית הזרע לוקח לו עד ג' ימים לקליטתו כן גם מעשינו ברוחניות גורם שיחוד קובה"ו יאיר שני ימים שלמים ומעט ביום השלישי, ולכן יום השני עוד רושם זה נשאר ויכולים אנו למשוך אותו רק בחצוניות ע"י מעשה מתאים והוא האכילה, וכמו שאכילת יום שמח"ת גרמה לחצוניות יחוד קובה"ו, כן גם הסעודה באסרו חג גורמת למשוך הרשימו הנמצא בעולמות העליונים עלינו, ולכן צריכה להיות זו סעודה בבשר ולשם שמים, ואז אכילה זו גורמת שהיחוד שנעשה בשמחת תורה יתקשר במקומו הראוי ולא יפול חלילה מן הזרע כלום, והוא לשון אסור וקשור, ואסרו חג בעבותים ממש שהם ענף עץ עבות, מתבטא עתה בבשר בהמות עבות.

"אמר ר' ירמיה משום רשב"י כל המצוות כולן אין אדם יוצא בהם ידי חובתו אלא דרך עמידתם שנאמר עצי שיטים עומדים". פירש"י כל המצוות כגון קרשי המשכן ועמודיו, ולולב והדס וערבה. קרא למצוות בודדות אלו בשם **"כל המצוות כולן"**. כי מעצי המשכן למדו שבמצוות ששייך בהן בגשמיות לשון עמידה, שיעמדו כסדר גדילתן, ובכל המצוות שייך ענין זה ברוחניות. שלא ירוץ אדם גבוהה מיד לכוונות ויחודים בלי שום הכנות מוקדמות וידיעת ההלכה על בוריה, כדי שתהא עשייתה לשם עושיה ולשם מצוותה. ואם אדם

קונה מצוות במחיר יקר ומקיימם בגלל סודם של דברים המרמז על בחינות מסויימות שיש בהם טובת הנאה גשמית, אפשר שכלל לא קיים המצוה. ודרך גדילתן פירושו שיקיים המצוות לפי ההלכה ובשביל ההלכה שנצטוה לקיימה, אבל אם אדם קונה אתרוג יקר בגלל ששמע שלפי הקבלה אתרוג דומה ללב או לכלה, וקנה האתרוג כדי לזכות לרפואת הלב או לכלה, כלל לא קיים המצוה כי לא קנה מצוה אלא קמיע וסגולה. וכמו כן בתפילין ומזוזה ושאר מצוות שאין לקיימם לשם שמירה וברכה אלא לשם צווי הבורא בלבד. אמנם יכול לכוון שבזכות מצות האתרוג יזכה ללב טהור ונקי או שתשרה עליו שכונה שהיא בחי' כלה. וכן בהדס הרומז לעינים יכוון שבזכות המצוה יזכהו משמים לשמור על קדושת עיניו, ואז אפשר שגם יזכה לרפואת לבו ועיניו הגשמיות. אבל אין זה מוכרח כלל, ואם אדם פשוט יניח אפילו תפילין של רשב"י לא יהפך לרשב"י בגלל זה, ואין זה מחוייב כלל שיזכה לשום שכר מיוחד עבור זה. ולא ילך אדם בגדולות ובנפלאות ממנו, ויקיים המצוות לפי דרגתו והבנתו בהם בקיום המצוה לשם הבורא יתב' וצויו. ולפי דרך גדולתו בהבנה ובקדושה כך יכוון במעשיו, וכמ"ש חז"ל על הפסוק "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", שנאמר זה על תפילין שבראש. כי רק כאשר הם בראשו וחושב עליהם דברי קודש, מקויים בו פסוק זה. אבל אם לבו ממנו והלאה, ומסיח דעתו מהתפילין שנמצאים עליו, לא ייראו ממנו אומות העולם.

תניא נמי הכי, עומדים, שעומדים דרך גדילתן. דבר אחר עומדים שמעמידים את צפויין. דבר אחר עומדים שמא תאמר אבד סברן ובטל סכויין, תלמוד לומר עצי שיטים עומדים, שעומדים לעד ולעולמי עולמים. הביא רביה לרשב"י מבריייתא אעפ"י שרשב"י עצמו תנא הוא, לומר שאינו יחידי בדבריו. ופי' דרך גדילתן אינו שהם זקופים ולא שוכבים, אלא שעומדים כשצד של השורש למטה וצד הצמרת למעלה "כדרך גדילתן". ד"א עומדים שמעמידים את צפויין. פירש"י, שלא רק עטפו את הזהב מסביב לעץ אלא שתקעו בעץ מסמרי זהב להחזיק הזהב לעץ. ולהיות בחי' עץ מצופה זהב אין זו בחינה כלל, זו רמאות. יש הרבה בנ"א כאלה שתוכם עץ יבש וכלפי חוץ הם מצופים זהב, עושים מעשה זמרי בלבוש פנחס. ולכן צריך שהעץ יחזיק את הזהב, ולא שהזהב יצפה אותו, וכמו שמסמרי הזהב גרמו שהעץ שקבלם יתאחד עמהם ודרכם עם הזהב ויהפכו לחטיבה אחת, כן גם האדם צריך להיות זהה עם לבושו והתנהגותו בחוץ, ולא אוון ומרמה מצופים בחסידות, ואלה סופם שלאחר זמן יתגלה קלונם. אבל אלו שהם כשרים ומעשיהם זהב טהור וזוכרים שיסודם הוא עץ פשוט, בהם חפץ ה' והם עומדים לעד ולעולמי עולמים.

(מ"ח) "הנהו תרי מיני חד שמיה ששון וחד שמיה שמחה א"ל ששון לשמחה אנא עדיפנא מינך דכתיב ששון ושמחה ישיגו וגו' אמר ליה שמחה לששון אנא עדיפנא מינך דכתיב שמחה וששון ליהודים. א"ל ששון לשמחה חד יומא שבקוך ושיווך פרוונקא דכתיב כי בשמחה תצאו א"ל שמחה לששון חד יומא שבקוך ומלו בך מיא דכתיב ושאתם מים בששון. א"ל ההוא מינא דשמיה ששון לר' אבהו עתידיתו דתמלו לי מים לעלמא דאתי דכתיב ושאתם מים בששון, א"ל אי הוה כתיב לששון כדקאמרת השתא דכתיב בששון משכיה דההוא גברא משוינן ליה גודא ומלינן ביה מיא".

אפשר שהענין הוא, כי משחרב בית המקדש אבדו הששון והשמחה ונפלו מהם נצוצות בידי קלי' נוגה הנקראת מין, והם סוד שני מינים אלו. והנה ששון הוא בחי' זכר ויש בו אות ו'. ושמחה היא בחי' נקבה ויש בה אות ה'. ובפורים קדמה השמחה לששון בסוד מ"ן. ולעתיד לבא יוקדם הששון לשמחה בסוד מ"ד. וגם ישיגו את כל בחי' הנצוצות שנפלו מהקדושה ויתוקן העור שהוה אותיות רע ו'. וישאבו את מימי החסד בעורו של הששון.

(נ"ג.) "תניא אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אמר כן אם אני כאן הכל כאן ואם איני כאן מי כאן". אפשר שסוד הלל הזקן הוא במלכות ולכן הלל בגי' אדנ"י, ולכן היה אומר "אם אני כאן, הכל כאן, כי אני בחי' מלכות, וכל בחי' יסוד, והכל בחי' שניהם יחד. וכוון ליחוד יסוד ומלכות.

ביצה

הלכה כרשב"י בשבת וזכר' יהודה ביו"ט. אפשר שהטעם הוא כי רשב"י בחי' שבת¹, ור' יהודה בחי' יום טוב כי הוא במלכות כשמקבלת השפע².

תענית

(כ"ג:) "עמי היתה ושלחתיה". נראה כי ר' יצחק בר אלישיב, בתחילה היה בכתר דעשיה או דיצירה ולכן פעל מופתים כי על כל פנים הוא בכתר. וכשעלה למלכות דיצירה או דבריאה לא היה בכחו לעשותם עוד, כי עכ"פ הוא במלכות. ואעפ"י שמלכות זו גדולה מכתר של עולם שלמטה ממנה, "שמא קא גרים".

1. וכמ"ש בסוף האד"ר פ' נשא . 2. וכמ"ש האריז"ל שער רוח הקודש יחוד ט"ו.

מגילה

"מגילה נקראת". כדי להבין הסוגיה שלפנינו, יש להקדים ולומר, שספירת ה"כתר" אין להשיגה ולהבינה כלל, ולכן נקראת "אין", ושאר הספירות נאצלו דרכה ונקראים "יש מאין". וראשון להם הוא ספירת החכמה וכמו שכתוב "והחכמה מאין תמצא". ולכן נקרא הוא בשם "ראשית" וכמ"ש "ראשית חכמה". והוא מקור החיים וכמ"ש "והחכמה תחיה בעליה".

ואחריה היא ספירת ה"בינה" הקשורה בקשר אמיץ אל החכמה ודרכה נגלו כל העולמות הרוחניים והגשמיים, כולל מעשה בראשית והיא אות ב' של בראשית, ותרגם אונקלוס "בראשית, בקדמין". ולא תרגם "בקדם", כי הם ב' קדמין חכמה ובינה, ולכן לא אמר הכתוב "ראשית ברא אלהים", כי אז הכוונה היתה לחכמה בלבד הנקראת "ראשית", אלא "בראשית". וב' זו גדולה היא לרמז שהיא הבינה סוד האותיות הגדולות שבתורה. וביאור הכתוב, שהחכמה על ידי שהשפיע בבינה, נאצלו ממנה שבעת הספירות חג"ת נה"י מלכות. שדרכם נברא ומונהג העולם הזה.

הספירה "מלכות", בחי' יום השבת שהיא בחי' ה"שכינה" שנתנה ה' מתנה לישראל בלבד שעליה אמר ה' למשה "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה"³. ועליה אמר הכתוב, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ואמרו חז"ל "בתוכו" לא נאמר, אלא "בתוכם". והיא שוכנת בתוך עם ישראל. "וכל מקום שגלו, שכינה גלתה עמהם" לשמרם ולסעדם. ודוד המלך הוא סוד שכינה זו, בסוד "דוד מלך ישראל חי וקיים". והיא סוד "מלכות בית דוד". ו"סוכת דוד".

על ידי עוונותיהם של ישראל הדין גובר בשכינה ונגרמים ייסורים לישראל כולל גלות, ואז גם היא יוצאת לגלות ולא מקבלת השפע ממותק מספירת היסוד. והיא בבחינת "שכינתא בגלותא" וכמ"ש, "ובפשעכם שולחה אמכם". ועליה מבקשים אנו "הרחמן יקים לנו את סוכת דוד הנופלת".

מכל בחינה מספ"י הקודש באים נשמות לבני אדם. והנשמות שבאו מבחינת יסוד החכמה הם נשמות הראויים לגאולת העולם בכלל וישראל בפרט, וכאלה היו משה רבינו, ואהרן הכהן⁴, ונח⁵, ומרדכי הצדיק⁶, ולכן כששאל משה את אליהו אם יש כשר בישראל השיבו שיש מרדכי⁷.

3. שבת י'. 4. עץ חיים שער ל"ב פרק ו'. 5. ספר הלקוטים סוף פ' בראשית. 6. שער הכוונות דרוש הפורים, ולכן הגמ' מגילה י': מכנה למרדכי בכינוי "הצדיק" שאינו ניתן אלא למי שבא מבחינת היסוד. 7. אסתר רבה פרשה ז'. כי אעפ"י שהיו כל אנשי כנה"ג וביניהם

ויש לשכינה מלבד השמות "לאה ורחל" שמאירים באופן מתמיד לפי בחינות זווגי המידות העליונות, שמות רבים נוספים בהתאם למצבן המשתנה. בין היתר "רחל" נקראת "בת שבע" כי היא השביעית לאחר ששת ימי בראשית, ושם זה מורה על היותה בבחינת דין⁸, והיות ודוד הוא בסוד השכינה, אמרו חז"ל⁹ שראויה היתה בת שבע לדוד מששת ימי בראשית. וכשהיא במצב רחמים נקראת "אלישבע"¹⁰. וכשהיא בגלות נסתרת כי אין כחה עמה נקראת "אסתר". בסוד מה שאמרו חז"ל "אסתר מן התורה מניין, שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני מהם"¹¹. ובהיותה מקבלת השפע מבחי' ה"תפארת", נקראת "הדסה". כי הדסים הם בסוד "חג"ת". וכשחרב הבית הפכה מהדסה לאסתר, וכשנהנו בסעודת אחשוורוש, גרמו שתפול השכינה תחת ידיו, וכדוגמתה למטה בעולם הזה נלקחה אסתר לבית אחשוורוש.

ימי הפורים בבחי' מסויימת גדולים יותר מהחגים, כי הארת יסוד החכמה מאירה בעולם¹² ושורה עלינו על ידי מצוות הפורים, אמנם אינם בגדר "מקראי קודש", ואינם אסורים בשום מלאכה כלל, והתפילות שווים לימי החול.

כבר מששת ימי בראשית נקבעו כל העניינים שיעשו בו ומתי, והארתם האירה בעולמות מעלה כל שנה באותו הזמן, וכשהגיע זמן הנס להתגשם האירה הארתו גם בעוה"ז. ולכן אברהם ולוט אכלו מצות בפסח, כי אברהם ידע שבבחינת הזמנים למעלה הארת המצה מאירה ביום הזה. ולוט שראה את גיסו אוכל מצות, החליט שזו סגולה טובה ואכל גם הוא. אברהם שמר כל מה שישראל היו עתידים לחדש אחר כך ולכן שמר גם את פורים. הוא קרא מגילת אסתר ושתה יין וכו'¹³, וגם יצחק ויעקב ובניו, עשו כמוהו. כי בבחינת הזמנים האורות הללו היו קיימים והם ידעו על קיומם וידעו להתחבר אליהם.

שמות התנאים והאמוראים הנזכרים בתלמוד נאמרו על פי שמות בחינת נשמותיהם בספירות¹⁴, ופשוט שמאז שנתחדשה המצוה אם זה בסיני או בתקנת

נביאים חגי זכריה ומלאכי, ודניאל מחנניה מישאל ועזריה ועזרא, לא שאלו אלא על אחד כמותו, ויש מדרשים שגורסים כאן הלשון "אם יש כמותי בישראל". וזהו סוד מה שאמרו חז"ל (אסתר רבה פרשה ו') מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו. 8. זוהר ויקרא ל"ח: 9. סנהדרין ק"ז. זוהר שם. 10. זוהר שם. 11. חולין קל"ט: ט. 12. שער הכוונות דרוש הפורים. 13. יומא כ"ח: 14. וכל אחד משך ההלכה בהתאם לשרש נשמתו. ופעמים שנקראו בתלמוד בשם ההלכה ושרשה למעלה. (ראה ברכות נ"ג: וב"מ כ"ה.) וכמו שפירש ר' שמשון מאוסטרופולי זצ"ל הי"ד, מחלוקת התנאים בהגדה של פסח במנין מכות מצרים בהתאם

נביאים, או בתקנת הסנהדרין קיימוה כולם כהלכתם לפני שיכתב עניינם במשנה או בתלמוד, והוזכרו בתלמוד מצוות אלו ואופן עשייתם על ידי חכמים ששמו מוכיח ששרשם היתה מבחינת המצוה ההיא, וכמו שיתבאר.

ויש להבין למה קראוה חז"ל "מגילה" ולא "אגרת" כלשון הכתוב, "לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית". ולמה לא אמרה המשנה "המגילה נקראת" והלא על מגילת אסתר הידועה, מדברת היא¹⁵. ומה הלשון "נקראת" דמשמע שמאליה היא נקראת¹⁶, והיה לו לומר "קורין את המגילה". וכמו שאומר להלן, "כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו, כפרים ועיירות גדולות קורין בי"ד". כי הקריאה חוזרת על הקורא בה, ולא על המגילה עצמה.

ואפשר שהענין הוא, כי האור הגדול בחי' "יסוד החכמה" יוצא להאיר בעולם הזה בפורים, ועל ידי קריאת המגילה אנחנו קוראין לאור הגדול והיקר הזה שנסתר בשכינה להתגלות ולשרות עלינו. ולכן נקרא "מגילת אסתר", שהוא גילוי ההסתר. ואור זה נקרא במגילה בשם "מרדכי", כי בכל ספי' "יסוד" מאיר שם "שדי", ו"מרדכי היהודי" עולה בגי' "שדי"¹⁷. ומתפשט אורו מי"ג מידות של רחמים¹⁸. ולכן מכוונים המקובלים בברכת המגילה שיש בה י"ג תיבות כנגד י"ג מידות של רחמים המתגלים בתיבה האחרונה שהיא "מגלה", כשכל אחד מי"ג מידות אלו הוא שם ההוי"ה במילוי יודי"ן העולה בגי' ע"ב, וי"ג פעמים ע"ב של י"ג מידות אלו, עולה בגי' מרדכי-אסתר. (עם הכולל)

ואמר הכתוב, "ומרדכי", יסוד החכמה. יצא מלפני המלך" היא השכינה בחי' ספי' ה"מלכות"¹⁹. "בלבוש מלכות" כי אור רוחני גדול זה לא יכול להתגלות בעולם הזה אלא בהתלבשו בלבוש ספי' המלכות בעוברו דרכה להאיר. "תכלת" הוא צבע שדוחה את החיצונים שלא יוכלו להנות ממנו²⁰. כי הם לא

לשמו ושרש נשמתם. ולכן יצתה בת קול ואמרה "אלו ואלו דברי אלקים חיים". אעפ"י שסותרים לכאורה אלו לאלו, כי כל אחד בשרש נשמתו ההלכה כמותו, ובעוה"ז ההלכה נפסקת רק כמי שדינו קרוב יותר לעוה"ז מבחינת השרש והאור. 15. ראה תוס' כתובות ב'. ד"ה בתולה. 16. ראה מגילה ט"ו: 17. פרי עץ חיים פורים. 18. והעירני בני חיים דוד שיחי'. שאולי זה סוד מ"ש הגמ' ש"קריאתה זו הלילא". כי כמו שבקריאת ההלל נמשכין י"ג מידות של רחמים (פרי עץ חיים שער ר"ח) גם בקריאת המגילה נמשכין הם. 19. שער הכוונות שם. 20. וזה לשון הזוהר במדבר קס"ג: " ופרשו בגד כליל תכלת. מ"ט בגין דתחות ים דא אית מצולות י"ם כלל דכר ונוקבא ואית לון עינא בישא לאסתכלא וכד מסתכלין זמין לעינייהו גון תכלא ולא יכלא עינייהו לשלטאה וכו', בההוא תכלת דנונא דשבעין דרגין דימא סטרא

יכולים לסבול את הצבע הזה. "וחור". אולי הוא אור המקיף של ספי' ה"בינה" מקום החירות, המונע מהחצונים להתקרב אל הקודש²¹. "ועטרת זהב גדולה" הוא סוד עטרת יסוד החכמה המתגלה ומאיר בעולם על ידי שלשה שמות הוי"ה העולים כמנין "מגלה" על שם הגילוי²². ואפשר שאמרה המשנה "מגילה נקראת" כי אור המגילה נקראת לבוא להאיר, על ידי קריאת המגילה.

ואפשר שעוד טעם שאמרה המשנה "מגילה נקראת". כי הוא ר"ת מ"ן, ללמדנו שאעפ"י שהמגילה היא בחי' "יסוד החכמה" המתגלה ביום זה, קריאתה על ידינו היא בבחי' מ"ן, המעורר אותו לבא ולהשפיע שפע ברכה וחיים ושלום.

וענין מ"ן הוא, כי אמר הכתוב, "אשר ברא אלהים, לעשות". דהיינו לעשות סדר בבריאה. משל לעשיר גדול שבנה בית מפואר וקנה רהיטים יקרים ושלחם ביד הסבלים לביתו, שעדיין אין הבית מושלם ומוכן למגורים עד שיניחו הרהיטים בסדר הנכון, ואם יניחו הספה במטבח והספריה בשירותים והאסלה באמצע הסלון, וכלי המטבח בארון הבגדים שבחדר השינה וכדו', אי אפשר לדור בבית זה עד שיסודר כל דבר במקומו. גם אריזת החפצים שעלתה בדמים מרובים כדי לשמור על החפצים שיגיעו שלמים ונקיים, לאחר שהגיעו החפצים אין חפץ בהם וגורמים הם למטרד וללכלוך הבית וכל עוד הם דבוקים לחפצים הם מהווים קליפה המפריעה לשימוש הראוי לחפצים, ויש להסיר קליפה זו ולהשליכה לאשפה כדי לתפקד בחפצים בצורה הנכונה ובבית נקי נאה ומסודר. כך ברא הקב"ה עולם ומלואו, אבל השאיר לבני האדם לעשות את הסדר בעצמם בסוד הכתוב "לעבדה, ולשמרה". ומי שעושה את הסדר הוא שותף לכל הבריאה, כי כל הבריאה לא שווה אם אין בה סדר.

ומה שהקב"ה ברא וממשיך לתת בעולם נקרא במושגי הקבלה מ"ד, ראשי תיבות מים דכורין (זכרים) כי השפע מגיע מלמעלה כמו הזכר שמשפיע באשה, ועשיית הסדר על ידינו וסילוק הקליפה שהיתה נצרכת בעת הבריאה כדי לגרום לנו "בחירה" בין טוב לרע, על ידי שנבחר ב"טוב", נעשה על ידי לימוד התורה ותפילה וקיום המצוות, בבחי' מ"ן, ראשי תיבות מים נוקבין. (הבאים מצד הנקבה) ואין הקב"ה משפיע מ"ד עד שיעלו בני האדם מ"ן לעורר במעשיהם את המ"ד לרדת ולהשפיע. וזה סוד הכתוב, "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, וכל עשב השדה טרם יצמת, כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ, ואדם אין לעבוד את

בישא כד אסתכל בהאי בר נש לא יכיל לאבאשא ליה בעינא בישא". 21. ואולי לכן אמרה הגמ' ש"חור" הוא "חרי חרי". 22. פרי עץ חיים שער הפורים, וכוונות הרש"ש.

האדמה", ופירש"י, "ובשלישי שכתוב ותוצא הארץ, לא יצאו, אלא על פתח קרקע עמדו עד יום הששי, ולמה, כי לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם, התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים". וסיום כל הבריאה המפוארת של ששת ימי המעשה, ע"י הוצאת האילנות והדשאים והפרכתם לקיום חיי האדם והבהמה, לא המטיר ה' בסוד מ"ד, עד שהתפלל אדם הראשון בסוד מ"ן. וזה לשון הזוהר²³, "מן ארעא תתאה אתער עובדא לעילא. תא חזי תננא סליק מן ארעא בקדמיתא, ועננא אתער, וכלא אתחבר לבתר דא בדא. כגוונא דא תננא דקרבנא אתער מתתא, ועביד שלימו לעילא, ואתחבר כלא דא בדא ואשתלימו. כגוונא דא לעילא, אתערותא שרי מתתא, ולבתר אשתלים כלא, ואלמלא דכנסת ישראל שריא באתערותא בקדמיתא, לא אתער לקבלה ההוא דלעילא, ובתיאובתא דלתתא אשתלים לעילא". תרגום ופירוש, על ידי מעשי בני האדם בארץ למטה מתעורר המעשה מלמעלה. בא וראה, העשן עולה בתחילה מהאדמה וגורם לעננים שיופיעו, והכל מתחבר אח"כ יחד. כדוגמתו, עשן הקרבנות העלה מ"ן מהעוה"ז וגרם לשלמות למעלה ע"י חבור העולמות המשפיעים בחי' מ"ד, עם המ"ן שעלה לקראתם ונתקן הכל. וכדוגמת הקרבנות נעשה בכל העניינים, ההתעוררות והרצון מתחילים מלמטה דהיינו מהתחתונים, ואח"כ נשלם הכל מלמעלה, ואלו לא היתה השכינה על ידי עם ישראל מתחילה בהתעוררות להעלות מ"ן, לא היה מתעורר כנגדה הרצון העליון להוריד מ"ד, ועל ידי הרצון למטה נשלם הדבר למעלה". ואמרו חז"ל²⁴, שעל כל טיפת גשם שיורדת מלמעלה תהום יוצא לקראתו שמים ושלשה טפחים, כי תהום בחי' מ"ן, וגשם מ"ד. כשאנחנו מתפללים לה' אנחנו מעלים מ"ן, והוא מוריד שפע של מ"ד מלמעלה. המח הוא בחי' מ"ד שנותן הוראות ומשפיע על הגוף, הרגש והלב נקראים מ"ן. בתפילה צריכים לחבר את הרגש ואת השכל ולהעלותם בבחי' מ"ן אל הרצון העליון, התפילות הן שלש פעמים בכל יום וזה לא אותו מ"ן שהעלינו קודם. כי בחינת העולמות משתנה בכל שש שעות החל מהבוקר. "אשר ברא אלהים", את כל הבריאה, "לעשות". דהיינו להתחבר לבורא ולעשות סדר בדברים. אם אדם התפלל עמידה והקדים ברכה אחת לשניה לא יצא ידי חובה כי תיקנו אנשי כנסת הגדולה סדר בתפילה. המטרה של התפילה היא לדעת שאתה פונה לבורא, כדי לזכור שהוא הנותן, וצריך להכיר אותו ולהתבטל כלפיו, ויש מטרה גם לעשות סדר בעולמות. גם קריאת שמע, וגם קריאת המגילה דינם כמו תפילת ה"עמידה", שהקורא למפרע לא יצא, כי

23. זוהר בראשית ל"ה. 24. תענית כ"ה:

אפילו שקרא את כל הנוסח ולא החסיר אפילו אות אחת, אם לא קראה על הסדר והקדים אפילו אות אחת לפני אות שלפניה "לא יצא", כי לא העלה מ"ן על הסדר, ושינה מהסדר העליון.

ואפשר שזה כוונת התנא שהתחיל במילים "מגילה נקראת". ר"ת מ"ן, ללמדנו שאעפ"י שהמגילה היא בחינת מ"ד, צריכה היא להקרא על ידינו בבחי' מ"ן, ועי"ז למשוך אלינו את סוד המגילה, "יסוד החכמה", שהוא בחי' מ"ד, לקבל חכמה, ולתקן פגמים. וגם לעתיד לבוא כל הספרים יתבטלו חוץ מחמישה חומשי תורה, ומגילת אסתר²⁵. כי אור הבינה תאיר בקביעות וכמ"ש "וידעו תועי רוח, בינה". ובחי' "שיר השירים" שהוא בבינה בסוד "אשקך, אביאך אל בית אמי", תהיה באופן מתמיד. אבל פורים שהוא בחי' גילוי הארת "יסוד החכמה", יהיה עדיין יום מיוחד בסוד "וזכרם לא יסוף מזרעם". ונצטרך לקרא המגילה כל שנה בפורים, כדי להמשיך הארתו.

מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר. ויש להבין למה מנה התנא כרוכל את מספרי הימים והוסיף לומר "לא פחות ולא יותר". ובפרט כשמיד מונה הוא את סדר האפשרויות וצורתן, ולכאורה היה לו לומר, "מגילה נקראת מי"א עד ט"ו", והיינו מבינים את הענין ושלא פחות ולא יותר. ואפשר שרצה התנא להודיענו שע"י ה"מגילה" מתמתקים ה' גבורות מנצפ"ך שבספי' ה"מלכות" ומבחי' "דין" הופכת לשם "אדני". "ונהפוך הוא" שדין שבה, מכה את השונאים, כי א' של שם אהי"ה הוא הממתק והופכה לשם "אדני", בסוד "אדני שפתי תפתח" ובסוד "ובזה הנערה באה אל המלך"²⁶. ולכן תקנו בברכה שלאחר המגילה חמש מטבעות לשון²⁷ "האל, הרב את ריבנו, ם. והדן את דיננו" ן. והנוקם את נקמתינו, ף. והנפרע לנו מצרינו, ף. והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו, ך. (ולכן מיד הגמ' הביאה ענין מנצפ"ך צופים אמרו, אעפ"י שלפי הפשט אין עניינו קשור למגילה, ויש לאמרם בסדר זה בדווקא שהוא סדר מנצפ"ך, ולהוסיף תיבת "האל" בתחילה, וכן הוא בגמ' לקמן דף כ"א: ולא כנוסח המופיע בסדורים.) והנה י"א. י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו. עולים בגי' ס"ה. כמנין שם "אדני", לא פחות ולא יותר.

כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו, כפרים ועיירות גדולות קורין בי"ד אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה. בתקופה שעם ישראל ישב על אדמתו חלק מהכפריים היו קוראים בשני או בחמישי שלפני י"ד וכמו שיתבאר בגמ'. ופירש"י, "בני הכפרים אינן בקיאים לקרות, וצריכין

25. מגילה ז'. 26. שער הכוונות עניין כוונת העמידה. 27. שער הכוונות עניין הפורים.

שיקראנה להם אחד מבני העיר, ולא הטריחום חכמים להתאחר ולבא ביום י"ד".²⁸ ואם כן, זמן קריאת המגילה נחלק לשלשה זמנים שונים, כפרים ביום הכניסה שחל בשני או בחמישי שלפני פורים, עיירות בי"ד, אלא א"כ חל בשבת בזמנם שהיו מקדשים החודש על פי הראיה, כי לפי הלוח שבידנו לעולם לא יחול י"ד בשבת. כרכים בט"ו אלא א"כ חל בשבת שמקדימין אותו.

ואפשר שהענין הוא כי המגילה בכמה דינים שוה לספר תורה, וכמ"ש זאת זכרון בספר ואמרו חז"ל²⁸, "בספר", מה שכתוב במגילה". ומהפסוק "דברי שלום ואמת" למדו שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה²⁹. ו"שלום" נקרא ה"יסוד", ו"אמיתה של תורה" הוא החכמה, וכמ"ש "נובלות חכמה של מעלה, תורה"³⁰. ומתבאר שיסוד דחכמה הוא "אמיתה של תורה". ונקרא כן, כי גנוז הוא בתוך ה"תפארת" הנקרא תורה, והוא סוד ס"ת. וכתב רבינו האריז"ל³¹, כי בעת קריאת ס"ת מאיר הארת יסוד החכמה בחי' משה.

גם בני הכפרים דינם כבני י"ד לכל ענין פורים אלא שלקריאת המגילה בלבד כיון שאינם בני תורה וצריכים לאדם מן העיר שיקרא להם וכדי שיספיקו מזון לבני העיירות בכואם בשני וחמישי אל העיר לא הטריחום לבא אל העיר פעם נוספת, ואולי היות ויסוד החכמה מאיר בכל שני וחמישי בשעת קריאת התורה, תקנו אנשי כנסת הגדולה שיקראו בו את המגילה וימשכו את האור של המגילה על ידי האור שהאיר על ידי הקריאה בס"ת³².

ונחלקו חז"ל אם מתנות לאביונים ניתנים יחד עם הקריאה היות ועיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, כי מצות מתנות לאביונים נתקנה בגלל שהשכינה הנקראת אביון מקבלת בפורים את אור יסוד החכמה³³, וכיון שהאיר על ידי הקריאה יש לצרף לו את המתנות לאביונים, ולכן אמר שעני עניים "נשואות" דהיינו מורמות לקבל מיד עם הקריאה. או כיון שאין זה היום הקבוע בכל שנה אלא משתנה בהתאם ליום שחל שני או חמישי, כשם שקריאת המגילה לא מושכת אחריה לעשות יתר דיני הפורים, גם השכינה אעפ"י שמקבלת אור המגילה שקראו ביום הכניסה מחזיקה היא את האור עד י"ד שיעשו בה שאר מצוות הפורים ואין עיניה עיני עניים תלויות אלא לי"ד וט"ו³⁴. ואמר "תלויות" לומר שהאור תלוי ועומד עד ארבעה עשר שיעשו בה כל מצוות הפורים.

28. מגילה ט"ז: 29. שם. 30. בראשית רבה פרשה י"ז. 31. שער הכוונות הוצאת ס"ת. 32. ואולי אפילו שבאותה עיר לא היה ס"ת ולא קראו בה, לא פלוג רבנן, ואין תקנה זו אלא לאותם שנכנסו לעיר ולא לאותם שנשארו בכפר שיקראו בי"ד. 33. שער הכוונות ענין פורים.

ואולי תלו הדבר במוקפין חומה מימות יהושע בן נון כי הוא בסוד ספי' ה"יסוד" של התפארת כיון שהוא מבני יוסף³⁵, והנה שרה אמנו לא יכלה ללדת עד שהוחלף שמה מ"שרי" לשרה, כי בהיותה בשם "שרי" היתה בבחי' ספי' החכמה³⁶ שהוא בסוד אות י' ובגדר זכר, ולכן היתה איילונית³⁷ עד שנשתנה שמה לשרה. ואמרו בגמ'³⁸ שאות י' שניטלה משרי ניתנה ליהושע. ובפרט שהוא תלמיד משה רבינו שהיה בסוד יסוד החכמה, וכתב רבינו האר"י שהתלמיד מקבל מרבו בחי' "רוח", ומה גם שמשה נתן עליו מהודו, ואם כן נוסף ביהושע גם בחי' ספירת החכמה סוד הפורים³⁹.

מכדי כולו אנשי כנה"ג תקנינהו דאי ס"ד אנשי כנה"ג י"ד וט"ו תקון, אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקיננו אנשי כנה"ג, והתנן אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין, אלא פשיטא כולו אנשי כנה"ג תקינו. פשוט לגמ' שאנשי כנסת הגדולה תקנו את ימי הפורים. ועל הפסוק "ויכתוב מרדכי את הדברים האלה", פירש"י, "היא המגילה הזאת כמות שהיא". וכן כתוב "ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי היהודי". והנה מרדכי הוא אחד מאנשי כנה"ג, וצריך לומר שכתבו "כמות שהיא" בהסכמת כל אנשי כנסת הגדולה, כולל תקנת בני הכפרים שגרו אז בארץ ישראל. ומפורש בגמ'⁴⁰ שאנשי כנסת הגדולה כתבו יחזקאל, ותרי עשר, דניאל, ומגילת אסתר. ופירש"י, "מדהקילו חכמים על הכפרים להקדים, על כרחך אנשי כנסת הגדולה שתקנו בימי מרדכי ואסתר את שמחת הפורים וקריאת המגילה כולו הני זמני תקון, ונתנו רשות לקרות". ויש להבין, והלא אנשי כנה"ג עמדו לישראל בארץ ישראל כמה שנים לאחר נס פורים. וזה לשון הרמב"ם⁴¹. "ועזרא ובית דינו קיבלו מברוך בן נריה ובית דינו. בית דינו של עזרא הם הנקראים אנשי כנסת הגדולה והם חגי זכריה ומלאכי דניאל וחנניה ומישאל ועזריה ונחמיה בן חכליה ומרדכי בלשן וזרובבל והרבה חכמים עמהם תשלום מאה ועשרים זקנים, האחרון מהם הוא שמעון הצדיק, והוא היה מכלל המאה ועשרים". (עכ"ל) והנה מרדכי, ושריה אבי עזרא, ונחמיה, וזרובבל, מפורש בכתוב⁴² שעלו

34. סברא ראשונה הוא בגמ' מגילה ד': וסברא שניה בירושלמי מגילה פרק א' הלכה א'.
 35. עץ חיים שער ל"ב סוף פרק ה'. וגם הוא בן "נון" שהוא תרגום של "דג" הרומז לספי'
 ה"יסוד". 36. ראה "פרי עץ חיים" סוד הפורים. 37. יבמות ס"ד: 38. סנהדרין ק"ז.
 39. ובזה יובן מה שפירש רש"י על הפסוק "ויקרא משה ליהושע בן נון יהושע". "התפלל עליו י"ה יושיעך מעצת מרגלים". כי שם י"ה הוא בחכמה, וכיון שקיבל י' של החכמה ברכו בשם זה בדווקא. 40. ב"ב ט"ו. 41. בהקדמתו ל"ד החזקה. 42. ספר עזרא פרק ב'.

לארץ ישראל והיו משבי הגולה בזמן כורש הראשון י"ד שנים לפני נס פורים, וצריך לומר שאח"כ הוצרכו מרדכי ונחמיה לשוב לפרס ומדי, אבל זרובבל נשאר בארץ, כי היה בין בוני המזבח, ומבואר בכתוב⁴³ שאליו באה נבואת חגי בשנת שתיים לדרייווש שהיא שנה שלישית לאחר נס פורים. ואלו עזרא עלה מבבל כשבע שנים לאחר נס פורים⁴⁴, ובו בפרק נפטר ברוך בן נריה⁴⁵, ורק אז עלה עזרא והקים את בית דינו הנקראים "אנשי כנה"ג". וצריך לומר שפנה מרדכי לחכמים שבדורו שאחר כך הפכו לאנשי כנה"ג וקבל הסכמתם. ובוה מדוייקת לשון הגמ' לקמן (ז'). "שלחה אסתר לחכמים כתבוני לדורות". ולא אמרה ששלחה אסתר ל"אנשי כנסת הגדולה".

היכא רמיזא, אמר רב שמן בר אבא א"ר יוחנן אמר קרא "לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם", זמנים הרבה תקנו להם. האי מיבעיא ליה לגופיה, א"כ לימא קרא "זמן", מאי "זמניהם", זמנים טובא. ואכתי מיבעי ליה "זמנו של זה לא כזמנו של זה", א"כ לימא קרא "זמנם", מאי "זמניהם", שמעת מינה כולהו. האומר ענין זה הוא רב שמן בר אבא, כי אולי רק דרכו יכלה תורה שבעל פה לכתוב זה, כי רב שמן מורה על בחי' החכמה שהוא סוד השמן, (כי שמן הוא בחכמה, ויין בכינה) והוא בר אבא כי החכמה בסוד "אבא" והוא "בר אבא" אולי בבחי' יסוד דאבא, כי היסוד הוא המקבל אורות הספירות שמעליו.

שואלת הגמ', אימא זמנים טובא. ומשיבה, זמניהם, דומיא דזמנם, מה זמנם תרי, אף זמניהם תרי. ואימא תריסר ותליסר, אם זה שנים אז צריך לספור מי"ב ולמה ספרו מי"א. כדאמר רב שמואל בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבווי, הכא נמי י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבווי. כי בו האיר אור החכמה כש"נקהלו היהודים בעריהם", לכן "ואיש לא עמד בפניהם". ובודאי שמאיר הוא גם בכל שנה.

ואפשר שביאור "י"ג זמן קהילה לכל היא" כי היסוד נקרא "כל". וה"מלכות" בחי' השכינה "רחל", נקראת "קהל". (וכנגד קל"ה אמות של רוחב העזרה.) ואולי כוונת הגמ' היא שבי"ג "זמן קהילה" היא השכינה "רחל", "לכל" הוא יסוד דאבא, "היא". שמאיר בה. א"נ, י"ג זמן קהילה לכל שהיסוד הנקרא "כל" נקהלים בו האורות ומשפיעם במלכות בחי' "היא".

43. חגי א'. א. 44. שנת י"ד של אחשוורוש ושבע של דרייווש, שנה לאחר שהוקם "בית שני". כמבואר בכתוב (עזרא ז', ח.) וראה בסדר עולם רבה. 45. מגילה ט"ז: וראה שיר השירים רבה פרשה ה'.

וכאשר מאיר היסוד במלכות ממתק הוא ה' גבורות מנצפ"ך שבה, ואפשר שלכן בעל שמועה זו הוא רב שמואל בר יצחק, בדווקא, כי המלכות כשנמתקים גבורותיה על ידי היסוד אולי היא בבחי' שם "שמואל". כי היא נקראת "שם" בסוד "ויעש לו דוד שם". ואור החסד נקרא "אל" בסוד הכתוב "חסד אל כל היום". והוא גנוז בפום אמה ומאיר בה וממתיק דינים שבה, והדין נקרא "יצחק" כידוע. אמנם שם "שמואל" שהוא ב"חסד" הוא בששת הספירות "חג"ת נה"י שהם בבחי' "ימים", ולכן דברי רב שמואל בר יצחק, לא נאמרו בקשר לדברי רב שמן בר אבא המדבר בבחי' "זמנים", אלא לגבי דברי רב שמואל בר נחמני המדבר בבחי' "ימים" כי גם שמו שמואל וכמו שיתבאר, ולכן אומרת הגמ' כדאמר רב שמואל בר יצחק לקמן בדברי רב שמואל בר נחמני, נשיב אנחנו גם כאן בדברי רב שמן.

שואלת הגמ', ואימא שיתסר ושיבסר, ומשיבה, ולא יעבור כתיב. כי אור יסוד החכמה העובר ומאיר בכל עולם העשיה בי"ד ובט"ו בסוד "ויעבור מרדכי", נאמר בו "ולא יעבור, להיות עושים את שני הימים האלה", דהיינו לא יעבור האור להיות עושים בעולם העשיה אלא "את שני הימים האלה" ו"את" בא להוסיף לשני ימים לפנייהם בדווקא, שבהם יתלבש האור, כי לאחר שהאיר האור העיקרי שוב לא יעבור להוסיף ימים לאחריו.

ור' שמואל בר נחמני אמר אמר קרא "כימים אשר נחו בהם היהודים", ימים כימים לרבות י"א וי"ב, ואימא תריסר ותליסר, אמר רב שמואל בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויה. ואימא שיתסר ושיבסר ולא יעבור כתיב. אולי ושמא, רב שמואל בר נחמני לומד את הימים הנוספים מבחי' "ימים", ולא מבחי' "זמנים", כי שמו מורה שהוא מבחי' ספי' החסד שמאיר בתוך המלכות. שמו- אל, וכמו שנתבאר, אמנם הוא בר נחמני כי כמוהו כאביי שנקרא נחמני הם מצד יסוד דאבא הנקרא נח⁴⁶, ופירש רש"י⁴⁷, "נח איש האדמה, אדוני האדמה, כמו איש נעמי". שהיא הבינה הנקראת כן בסוד "ויהי נועם ה' אלהינו עלינו". אלא שאביי עצמו שמו נחמני ולכן נקרא "אביי" על שם החכמה הנקראת "אבא", אמנם רב שמואל הוא מבחי' החסד, אלא שהוא גם "בר נחמני" הקשור ליסוד דאבא ולכן הוא בעל שמועה זו המקשרת את ימי הפורים שהם ביסוד דאבא אל התלבשותם בבחי' הימים בחי' שמואל. ולמד את

46. ואפשר שהוא סוד הכתוב "ונוח בארבעה עשר בו", ונוח בחמישה עשר בו". ללמד שמנוחה זו היא מיסוד דאבא הנקרא נח. 47. בראשית ט', כ.

תוספת שני הימים י"א וי"ב, מהכתוב שאמר, "כימים אשר נחו בהם היהודים", ימים כימים לרבות י"א וי"ב. כי ימים אשר נחו בהם היהודים, הם שנים י"ד וט"ו, כימים אלו להוסיף עוד שנים לרבות י"א וי"ב שגם בהם אפשר למשוך הארת פורים ביום הכניסה לבני הכפרים בדווקא. ואימא תריסר ותליסר, אמר רב שמואל בר יצחק י"ג זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויה. ואימא שיתסר ושיבסר ולא יעבור כתיב. כבר נתבאר בדברי רב שמן בר אבא, ושניהם שמם "שמואל" הקשור לבחי' הימים.

ומסתבר שבי"ג באדר האיר אור החכמה, ובכח אור זה "הכו היהודים בכל אויביהם מכת חרב והרג ואבדן, ואיש לא עמד בפניהם". ואפשר שהוא סוד "יום הכניסה", שאמרה הגמ' "י"ג זמן קהילה לכל היא". ובי"ג נקהל האור ליסוד הנקרא "כל". ובי"ד באדר לאחר שנמחו מהעולם שבעים וחמשה אלף וחמש מאות עמלקים "יצא האור מלפני המלך" היא השכינה, והאיר בכל עולמות הקודש⁴⁸, ומשראתה אסתר שהחל האור להתגלות בקשה יום נוסף של מחיית עמלק ותליית עשרת בני המן, וגרמה שהאור יאיר בשושן יום נוסף ואפשר שהאיר האור יותר, לפי גודל סילוק הקליפה מהעולם, ומה גם שעיי"ז הגיעו ליום ט"ו לחודש שהלבנה במילואה, ועולה במספר כשם החכמה שהוא י"ה, ודין גרמ"א לאורה ושמחה כפולה ומכופלת.

ואולי לפי כח המקום לקבל האור קבעו את ימי הפורים, ולפרזים קבעוהו בי"ד שבו קבלו האור לפני מחיית שלש מאות איש נוספים בשושן ותליית בני המן, אבל למוקפין מזמן יהושע בן נון שיש בכחם לקבל אור של ט"ו כשושן, קבעו את יום ט"ו.

כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר וכו': מנהגי מילי. שואלת הגמ', מאיפה אנחנו יודעים שהכרכים קורים בחמישה עשר, והלא אין זה מפורש במגילה. אמר רבא, דאמר קרא על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר שמחה ומשתה ויום טוב, מדפרזים בארבעה עשר, מוקפין בחמשה עשר. ותירץ רבא שמהפסוק "על כן היהודים הפרזים וכו'". מפורש שפרזים עושים בי"ד, ואם הפרזים עושים את יום ארבעה עשר, מסתבר שחמישה עשר למוקפים. ואימא פרזים בארבעה עשר מוקפין כלל כלל לא, שואלת הגמרא, הרי הפסוק שדיבר

48. ואולי יצא האור בשנה ראשונה גם בי"ג כי פסוק ומרדכי יצא נכתב לפני הפסוק שבי"ג נקהלו היהודים, ורק לשנה הבאה יצא רק בי"ד וט"ו.

שהפרזים יעשו בארבעה עשר לא הזכיר כלל את המוקפים, אולי המוקפים בכלל פטורים, וההגיון פשוט כי למוקפים היתה חומה והיו בטוחים שלא ינזקו, ולפרזים שהיה את הפחד והנס, ניתנו ימי הפורים. ולא ישראל נינהו, ועוד מהודו ועד כוש כתיב, שואלת הגמרא וכי הם לא יהודים שיהיו פטורים ממגילה, ועוד הרי מרדכי שלח ליהודים שמהודו ועד כוש לעשות פורים, ואם כן זה כולל גם מוקפים. ואימא פרזים בארביסר מוקפין בארביסר ובחמיסר, כדכתיב להיות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר [בו] בכל שנה. שואלת הגמרא אם הפרזים בארבעה עשר כמו שכתוב, אולי כוונת הכתוב לפטור אותם מלעשות גם ביום חמישה עשר, משא"כ מוקפים שצריכים לעשות בארבעה עשר וחמישה עשר כמו שנאמר "להיות עושים את יום ארבעה עשר ואת יום חמישה עשר בו". אי הוה כתב את יום ארבעה עשר וחמשה עשר כדקאמרת, השתא דכתיב את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר אתא את ופסיק, הני בארבעה עשר והני בחמשה עשר. השיבה הגמ' שלשון הכתוב מראה לעשות רק אחד משני הימים, כי אם היה כתב את יום ארבעה עשר וחמישה עשר היתה הכוונה שאותו אחד עושה יומיים, אבל היות וכתוב "ואת יום חמישה עשר", משמעות "את" כדי להפסיק בין הימים ולומר שאלה בארבעה עשר, ואלה בחמישה עשר. ואימא פרזים בארביסר מוקפין אי בעו בארביסר אי בעו בחמיסר, שואלת הגמ' אולי משמעות הכתוב הוא, שפרזים יעשו בארבעה עשר, אבל המוקפים יכולים לבחור לעצמם יום אחד משניהם. אמר קרא בזמניהם, זמנו של זה לא כזמנו של זה, והשיבה היות ונאמר "בזמניהם", שביאורו שזמנו של זה לא כזמנו של זה, והיות ופרזים בארבעה עשר, יעשו מוקפים בחמישה עשר בלבד בדווקא. ואימא בתליסר, זמן מוקפים הוא בשלש עשרה שהוא יום שנלחמו, והשיבה כשושן. מה שושן היה זמן שמחתם בט"ו אף מוקפין בט"ו.

ולכאורה כל סוגיה זו תמוהה, כי כשנתבונן בפסוקים נמצא כי הפסוק "על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב", לא נתקן על ידי מרדכי, ולא נתקיים, כי מוזכר בו עשיית יום טוב וחסר בו מצוות מתנות לאביונים, ואמרו בגמ' לקמן, (ה'): "מלאכה לא קבילו עליהו, דמעיקרא כתיב שמחה ומשתה ויום טוב, ובסוף כתיב "לעשות אותם ימי משתה ושמחה", ואילו יום טוב לא כתיב. ופסוק זה מספר מה עשו הפרזים שנה ראשונה מאליהם, ולא זה מה שתקן מרדכי ושלח, כלל. ועל המגילה שכתב מרדכי נאמר, "ויכתוב מרדכי את הדברים האלה, וישלח ספרים אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אחשוורוש הקרובים

והרחוקים, לקיים עליהם להיות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר ואת יום חמישה עשר בו בכל שנה ושנה". וכאן לא הוזכרו לא פרזים ולא מוקפין כלל. ורק מגילה זו קבלו היהודים עליהם, תדע, שאין בני הפרזים חייבים באיסור מלאכה כיום טוב, וחייבים במתנות לאביונים כמו ששלח מרדכי. ואיך לומד רבא מפסוק "על כן היהודים הפרזים". ואיך הגמ' חושבת ללמוד מפסוק זה שפרזים בארבעה עשר, ומוקפין כלל כלל לא, כאשר במגילה שכתב מרדכי מוזכרים שני הימים, ולמי תקן את יום ט"ו אם כרכין בי"ד ומוקפין כלל לא. ומה משיבה הגמ' ולא ישראל נינהו, ומה בכך שישראל הם, אם לא חייבום חכמים, ישראל גמורים הם ופטורים הם. ומה בכך שכתוב מהודו ועד כוש, כשאפשר לומר שלכל הפרזים שמהודו ועד כוש בלבד תיקן. ומניין פשוט לגמ' שפרזים בארביסר, אולי ביאור הכתוב הוא ששלח מרדכי שכל ישראל יעשו יומיים בכל מקומות מושבותיהם, והלא טרם ידע המקשה מלימוד של "בזמניהם" שזמנו של זה אינו כזמנו של זה. והמתרץ שידע מלימוד זה, למה לא השיב לו ישר מלימוד זה והמתין עד לשאלה הבאה כדי להשיב לו זאת. ולמה אתא "את" ופסיק, והלא "את" בא לרבות⁴⁹. ומה שאלת הגמ' ואימא בתליסר, כשהכתוב מזכיר את יום חמישה עשר, וכי לחינם הוזכר, ואם יעשו מוקפין בתליסר ופרזים בארביסר, מי יעשה בחמיסר, ולמה השיבה כשושן, תשיב "ואת יום חמישה עשר" כתיב. וצריך מי שיקרא בו. ומצד שני, מה התשובה "כשושן", אדרבה, את שושן נשאר ליום ט"ו שאמר הפסוק, ופרזים בי"ד, ומוקפין בתליסר.

ופשט הכתובים הוא, כי בשנה הראשונה מיד למחרת שהרגו בשונאיהם חמישה ושבעים אלף עשו בני הפרזים את יום ארבעה עשר לשמחה משתה ויום טוב, וקבלוהו עליהם לעשותו בכל שנה. ובני שושן שנלחמו גם בי"ד, אעפ"י שנחו למחרת בט"ו, לא נאמר שעשו בכלל יום טוב, ועכ"פ לא קבלוהו עליהם לעשותו בכל שנה. ובגלל שאסתר ביקשה עוד יום, הרווחנו דבר חשוב מאוד. והוא, כי הושווה פורים לפסח וסוכות שזמנם בט"ו לחודש, שבו הלבנה מאירה בתקפה⁵⁰. וט"ו עולה בגי' י"ה, והוא השם של ספירת החכמה.

ואולי ושמא שהיות ואור זה בא מצד החכמה, קודם ובא לפניו הרשימו שלו⁵¹,

49. פסחים כ"ב. 50. שבועות לא חל בט"ו לחודש כי אינו ענין לתאריך קבוע בשנה, אלא ליום החמישים של ספירת העומר בסוד חמישים שערי בינה. 51. ומעין ספירת העומר שרשימו דגדלות שני דאבא מקדים ביום לגדלות עצמו.

כי בגאולתן של ישראל, קודם מפציע השחר, ואחריו מאיר הבוקר ואחריו יוצאת החמה⁵². ואולי בי"ג הוא יום הכניסה מעין עמוד השחר, ובי"ד מאיר רשימו דיסוד דאבא או אפי' האור עצמו אבל לא בדרגת מה שמאיר בט"ו ומעין הבוקר. ובט"ו האור בגדלו ובכבודו מאיר לארץ העליונה, ולדרים עליה ישראל קדושים, ומעין הנץ החמה.

והנה רבא הוא בחי' "צדיק יסוד עולם", ואביי נראה שהוא בחי' "צדיק יסוד קדם", וכשהגמרא שואלת מנהגי מילי, מאיפה אנחנו יודעים שהכרכים קורים בחמישה עשר, רבא הוא שעונה, ולכאורה היה אביי צריך להשיב כי הוא בחי' "יסוד החכמה". אבל נראה, כי אעפ"י שיסוד החכמה בחי' "קדם" בפורים יוצא מהמלכות ומאיר בגילוי, אבל כטרם יצא להאיר מלובש הוא בתוך צדיק יסוד עולם, אז כשמדברים על האור שצריך להגיע, רבא מדבר עליו.

ולכן, אמר רבא, דאמר קרא על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר שמחה ומשתה ויום טוב, מדפרזים בארבעה עשר, מוקפין בחמשה עשר. שמהפסוק "על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות", שעושים בי"ד, לומדים שמוקפים בט"ו. שואלת הגמרא ואימא פרזים בארבעה עשר, מוקפין כלל כלל לא. אולי מוקפים בכלל לא יעשו פורים, כי לרוב האור אולי אין כח בידם לקבלו. אומרת הגמרא, ולא ישראל נינהו, ונלחמו גם הם ונצחו את שונאיהם וכשהאיר האור, גם עליהם האיר. ובוודאי שיכולים לקבלו לפחות כבני י"ד. ועוד מהודו ועד כוש כתיב. וה' פיזר אותנו בכל המקומות כדי להעלות ניצוצות, וכשתקנו בתשובתם, העלו את הניצוצות וגרמו להארת האור. ולכן גם על תקנת מרדכי כתוב "ככל אשר צוה מרדכי אל היהודים ואל האחשדרפנים והפחות ושרי המדינות אשר מהודו ועד כוש". וא"כ פשוט שצריך בכל מקום שיש ישראל לקרא המגילה ולקבל האור, בין פרזים ובין מוקפין.

שואלת הגמרא, ואימא פרזים בארביסר מוקפין בארביסר ובחמיסר כדכתיב להיות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר ואת יום חמשה עשר [בן] בכל שנה, ונאמר, שפרזים שאינם בדרגה לקבל אור כ"מוקפין" יעשו פורים רק בארבעה עשר, אבל מוקפין שיכולים לקבל גם אור של ארבעה עשר וגם של חמישה עשר, יעשו יומיים כפשט הכתוב, להיות עושים את יום י"ד ואת יום ט"ו. אי הוה כתב את יום ארבעה עשר וחמשה עשר כדקאמרת, השתא דכתיב

52. ירושלמי ברכות פרק א' ה"א.

את יום ארבעה עשר ואת יום חמשה עשר אתא את ופסיק, הני בארבעה עשר והני בחמשה עשר. אמרו חז"ל⁵³ אכין ורקין מעוטין, אתין וגמין רכויים. וכתב האריז"ל⁵⁴ שלא נקראת "גם", ורחל נקראת "את". וגם כתב⁵⁵ שיסוד החכמה בפורים יוצא ועובר דרך המלכות ומאיר. ועל פי זה יובן שכשאמר הכתוב "את יום ארבעה עשר", בא לרבות את האור שבא להאיר ביום י"ד בכל שנה ושנה. וכשחזר ואמר "ואת יום חמישה עשר", בא שוב לרבות את האור שבא להאיר ביום ט"ו שבכל שנה ושנה ואפשר שביריבוי זה בא הכתוב ללמדנו שאין אור הפורים מאיר מ"ח שעות רצופין אלא ביום י"ד מאיר האור ויוצא מ"רחל" בפני עצמו, וביום ט"ו מאיר האור ויוצא מ"רחל" בפני עצמו. ולכן אין ענין לחייב את בני ט"ו לעשות יומיים, כי אעפ"י ששניהם ב"רחל" בחי' "את", אין זה המשך אותו האור, כי "את" השני בחי' רחל באה ללמדנו שחזר האור לאחר שפסק. ואימא פרוזים בארביסר, מוקפין אי בעו בארביסר אי בעו בחמיסר, כי לאחר שלמדנו ששני הימים בחי' האור הוא ב"רחל" בחי' "את", יבחרו בני ט"ו באיזה מהם ירצו למשוך האור לעצמם. אמר קרא בזמניהם, זמנו של זה לא כזמנו של זה. והשיבה הגמ', שאמר הכתוב "בזמניהם" ללמדנו, כי אעפ"י שהאור בשני הימים בא ועובר ברחל, כיון שאין המשך בין האורות של יום י"ד לשל יום ט"ו, כל יום הוא "זמן" בפני עצמו, וכשם שניתן האור לכל אחד מהימים בפני עצמו, כך ניתן "זמן" למוקפים ביום בפני עצמו, ואם עשוהו בי"ד אין זה זמנם וכאילו שעשאוהו באמצע השנה, והוא הדין לפרוים שאם עשאוהו בט"ו שאינו זמנם, דומה כמי שעשוהו בסתם יום של חול. ואימא בתליסר, שואלת הגמ' ומניין לנו שיש כח במוקפין לקבל בגילוי אור גדול של ט"ו אולי אין בכחם, וכל המוסיף, גורע. ואם אין זמנו של זה כזמנו של זה ואינם יכולים לעשות בי"ד, יעשו בי"ג שהוא זמן קהלה לכל ותו לא, והשיבה כשושן. כמו שבשושן האור מאיר בט"ו ויש כח לבני שושן לקבלו, כך מאיר בכל המוקפים ויש להם כח לקבל האור.

אשכחן עשייה, זכירה מנלן. יש הבדל גדול בין מצוות שנעשים בדיבור כתפילה ולימוד שדרגתם גבוהה בבחי' "רוח", והם בסוד פנימיות העולמות, לבין מצוות שנעשים במעשה שהם בחי' "נפש" והם בסוד חיצוניות העולמות. והגמרא שואלת, מה שהזכיר הכתוב י"ד וט"ו הוא לגבי עשיית מצוות הפורים

53. בראשית רבה פרשה א'. 54. שער מאמרי רז"ל, מאמרי מדרשי רז"ל . 55. שער הכוונות דרוש הפורים.

וכמו שכתוב "להיות עושים את הימים האלה", ולעשות זה מצוות מעשיות כאכילה ושתייה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים, שאולי רק לגבי מצוות אלו שבחצונניות העולמות יש ענין לחלק ולומר שזמנם שונה בין פרזים למוקפין, אבל לגבי קריאת המגילה שהוא בפנימיות העולמות, אולי צריכים כולם לקרא בי"ג ביום שבו האור מתחיל להיכנס כדי למשוך אותו, ואחר כך יעשו אלו סעודה בי"ד ואלו בט"ו כי העשייה בחי' "נפש", וקריאת מגילה היא בבחי' זכירה, כי היא בסוד "יסוד החכמה" שמאיר בעולם כדוגמת "יסוד הזכר, לכן המגילה ארוכה ונפתחת כמו "יסוד" שבגוף האדם שהוא האבר היחיד שיכול להתכווץ ולהתקשות, והברית של האדם כשסגור הוא דומה לאות י' בחי' המח מקור הזרע, וכשנפתח הוא דומה לאות ו' כי הוא מתקשר ל"דעת", כי "אין קישוי אלא לדעת, שהוא בחי' אות ו', והו' זה י' שמתארך. גם המגילה כשסגורה היא בגדר י', וכשנפתחת היא בסוד האור המתפשט ויוצא להאיר בכל עולמות הקודש. אמר קרא, והימים האלה נזכרים ונעשים, איתקש זכירה לעשייה. והשיבה הגמ' הקיש הכתוב זכירה לעשייה ואמר, "והימים האלה נזכרים ונעשים", לומר שגם אור הזכר יסוד החכמה בחי' המגילה יורד ומתחלק לכל יום בפני עצמו.

ולשון "להיות עושים" היא מוזרה, ולכאורה היה לו לכתוב "לעשות". וזה לשון שנכתב ברוח הקודש שלכל מילה יש חשבון. ואולי פירושו, להמשיך הארת פורים בכל עולם העשייה דקדושה.

דאמר רבי יהושע בן לוי כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך. כרך הם המוקפין שהחומה כורכת וסובבת את העיר, והיא ספי' הבינה הנקראת חומת בת ציון כי היא סוד חמותה של השכינה בחי' מלכות וחמות אותיות חומת⁵⁶. והוא עניין קדושת בתי ערי חומה, ואולי הוא סוד הגמ' שאמרה שהמילדות הן כלה וחמותה⁵⁷, כי יוכבד סוד הבינה אם הדעת סוד משה, ואלישבע סוד המלכות. והן גם סוד אשה ובתה⁵⁷. כי יוכבד היא הבינה בסוד "אמא", ומרים בחי' המלכות. והוא סוד נעמי סוד הבינה הנקראת "נועם", ורות כלתה סוד המלכות. והוא בחי' שתי אותיות ה' שבשם הוי"ה. ואולי הוא סוד חמתן וטבריה המוזכרים כאן. ואפשר שהוא סוד "אביי" יסוד החכמה הנקרא "אב", ואשתו הנקראת "חומה"⁵⁸ בחי' הבינה אשת החכמה. ולכן היה משקה אותה יין בשופריזי⁵⁹ כי היא בחי' יין המשמח שהדינים גנוזים בה כחמר טב

56. שער הכוונות ענין יום הכפורים דרוש ה'. 57. סוטה י"א: שער הכוונות שם. 58. כתובות ס"ה. 59. כתובות שם.

על דורדייה. ואולי שופריזי הוא אותיות שופר י"ז, כי בחי' השופר היא בבינה, וי"ז גי' טוב שהוא מיתוק הדינים על ידי השופר.

וכשמאיר יסוד החכמה בפרזים בי"ד דרך המלכות, ליהודים היתה אורה ושמחה, וכשמאיר במוקפין דרך המלכות וגם בחי' חומת נמצא בעניין, אורו גדול וגורם ליסוד החכמה הנקרא "כל" שיאיר גם ל"כל" הסמוך ול"כל" הנראה. שיעשו בט"ו

ו"סמוך" עניינו כיסוד עצמו שדרכו להיות מכוסה, ולכן אעפ"י שאינו נראה, אלא מספיק שהוא סמוך, ויש לו גבול ומדה. עד כמה, אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא כמחמתן לטבריא מיל. ואולי זה צריך לומר ר' ירמיה בדווקא שהוא סוד ירמ – יה שהוא בחינת חכמה יסוד דאבא. ואיתימא ר' חייא בר אבא כי אבא הוא בחכמה והיסוד הוא המביא חיים ויסוד דאבא עניינו ר' חייא בר אבא בדווקא.

ואמרו כמחמתן לטבריה מיל. ולכאורה תלו תניא בדלא תניא, כי שיעור מיל הוא קבוע, ומחמתן לטבריה הוא דבר שיכול להשתנות על ידי בית אחד שנוסף או נגרע. והיה לו לומר "מיל, כמחמתן לטבריה" שהיה אז המרחק בזמנם מיל. אמנם כבר נתבאר כי עיר מוקפת חומה היא המלכות כשמקיפה אותה הבינה בסוד חמותה והם סוד כלה וחמותה מלכות ובינה. וכשהיסוד דאבא מאיר בגדר סמוך הארתו מיל. ולימא מיל כי הוא הקובע והקבוע. הא קא משמע לן דשיעורא דמיל כמה הוי כמחמתן לטבריא. אולי מי"ל בגי' פ' והם כנגד ח' ספירות שיש מהבינה ועד המלכות בחי' חמתן וטבריה כל אחד כלול מעשר.

ובפסחים⁶⁰ לגבי בצק החרש אמר ריש לקיש ששעורו "כמגדל נוניא לטבריה מיל". כי מגדל הוא ביסוד ונוניא הוא דג שהוא ביסוד, וטבריה במלכות. ושיעורו מיל שאפשר שהוא שיעור קבוע שבין היסוד למלכות, וכל עוד יש חיבור יסוד ומלכות לא מחמיץ, כי לא נופל בקלי', הפליג ממנו, חמץ. והיות ודין החמץ הוא בגבורה ומחמצת אותיות חמץ ת"ם⁶¹ בעל שמועה זו הוא ריש לקיש ששמו שמעון בחי' גבורה, ו"לקיש" בגי' ת"ם.

ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא מנצפ"ך צופים אמרום. וכדי לרמז כל האמור לעיל שעל ידי המגילה מתמתקים ה"ג מנצפ"ך, הביא רב אשי כאן עניין מנצפ"ך אעפ"י שלכאורה אינו עניין לכלל הסוגיא ולכן הם עצמם רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא שאמרו עניין מיל וחמתן וטבריה, אמרו

60. דף מ"ו. 61. שער הכוונות ענין הפסח דרוש ד'.

מנצפ"ך צופים אומרים וקראם צופים בסוד העין הצופה. שיש בעיניים ה"ח וה"ג כמו שנתבאר*.

(ד.) ואריב"ל חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר אלהי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי. סבור מינה למקרייה בלילה ולמיתנא מתניתין דידה ביממא, אמר להו רבי ירמיה לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי חייא בר אבא כגון דאמרי אינשי אעבור פרשתא דא ואתנייה.

ויש להבין כיצד חשב אותו אמורא שיש לשנות ביום המשניות במקום מקרא מגילה וכי לא ראה מה עשו בכל השנים עד אותו יום, ומה גם שעיקר מצוות פורים הם ביום שנאמר והימים האלה נזכרים ונעשים, ומה עשו מזמן מרדכי ועד ססידר רבינו הקדוש את המשניות. ואפשר שחשב שעד שנכתבו המשניות הוצרכו למגילה כי היה אסור ללמוד המשנה מן הכתב, אמנם משנכתבו, משנה עדיפה כי היא תורה שבעל פה הכתובה עתה בהיתר. והיות ותורה שבכתב הוא מדת יום ותורה שבעל פה היא מידת לילה, יש לקרא מגילה מדת יום בלילה, ומשנה מדת לילה ביום כדי לייחד המידות העליונות שכנגדם.

"אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". ויש להבין חיוב זה עפ"י מה שאמרו בגמרא ששאלו תלמידיו את רשב"י, למה נתחייבו כליה, והשיבם מפני שהשתחוו לצלם דנבוכדנצר, א"נ, שנהנו מסעודתו של אותו רשע, והנה החטא שהיה בשני ענינים אלו היה חטא חילול ה', כי צלם נבוכדנצר היה אנדרטה ולא ע"ז גמורה, ולכן "אלמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא"⁶², כי אינו ע"ז, ואינו ביהרג ולא יעבור. וכן סעודת אחשוורוש היתה בתכלית הכשרות כרצון מרדכי⁶³, ולא היה איסור אכילה, אלא איסור הנאה מסעודתו, משום חלול ה'.

ואמרו בגמ' בענין ד' חלוקי כפרה, דבעוון חילול ה', תשובה ויום הכפורים ויסורין תולין, ומיתה מכפרת. ותקונו מדה כנגד מדה במסירות נפש על קדוש ה'. וכתב החיד"א דד' חלוקי כפרה, אינם אלא בשב מיראה, עכ"ל. והנה בפורים שבו מאהבה, וכמ"ש "קיימו וקבלו". ופירשו חז"ל קיימו מה שקבלו בסיני, עתה מאהבה ללא כפיית הר כגיגית, ואז התכפר להם עוון חלול ה' בלי

*אמר הכותב, היות ופירוש זה הוא תורה שחדשה נשמתי על פי כתבי רבינו האריז"ל והרש"ש, יהי רצון שיאירו הדברים ויעשו שמים חדשים וארץ חדשה, ואם ח"ו יש דברים שטעות הם בידי, הרי הם בטלים ומבוטלין ויהי רצון שלא יעשו שום רושם רע כלל ועיקר.

מות. ונראה שכל שנה מתעורר תקון חלול ה' בפורים כעין השורש, וכשאדם שותה עד דלא ידע, הרי הוא בגדר מת, כי מסתלקין ממנו המוחין ואין לו דעת, ומתכפר לו עוון חלול ה' שנאמר בו "עד תמותון", וכשקם מיינו הרי הוא בריה חדשה נקי מחטא זה.

וטוב לומר לפני שתיית היין בפורים בקשה זו.

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו **(יאההויה"ה)** ורחימו ודחילו **(איההויה"ה)** ליחדא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים **(יהו"ה)** בשם כל ישראל ובשם כל הנפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה שלי שמכללות ופרטות דאצילות, בריאה, יצירה, עשיה דכל פרטי אצילות, בריאה, יצירה, עשיה דכל פרצוף וספירה דפרטי אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. הנה אנכי בא לקיים מצות עשה מדברי קבלה ומדברי סופרים ולשתות יין ביום הפורים הזה כדי לבסומי בפוריא, עד דלא ידע, לתקן את שרשה במקום עליון, לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו, ויה"ר מלפניך ה' או"א שתזכני לקיים מצות "עד דלא ידע" ביין זה כתקונו ולהוציא כל נצוצות הקדושה שהפלנו בקליפות בכל צד ואופן שיהיה בגלגול זה ובגלגולים אחרים מעודי ועד עתה. ויצא בלעז מפיו, "חיל בלע ויקיאנו, (חב"ו) מבטנו יורישנו אל". "בזרועו יקבץ טלאים" **(בי"ט)**, וע"י שתיית היין יקויים בנו נכנס יין יצא סוד, ויתגלה לנפשנו ויצא מפינו סוד נשמתנו ותקונה בעולמות כולם בזכות וכח השמות הקדושים **ע"ב** (יו"ד ה"י וי"ו ה"י) **ס"ג** (יו"ד ה"י וא"ו ה"י) **מ"ה** (יו"ד ה"א וא"ו ה"א) **ב"ן** (יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה) **קס"א** (אל"ף ה"י יו"ד ה"י) **קמ"ג** (אל"ף ה"א יו"ד ה"א) **קנ"א** (אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה) שיש בהם שבעים אותיות עם הכולל, כמניין יין, **וכנגד ע"ב ס"ג** שיש בהם ז' יודין העולים בגימטריא שבעים כמנין יין.

ויהיה שתיית יין זה תקון מושלם לנפשנו ורוחנו ונשמתנו על כל עוונותינו ויטוהרו הם ומלבושיהם, ויכובסו ויתלבנו בסוד הכתוב "אם יהיו חטאיכם כשנים, כשלג **(אלף אלף אלף)** של שלש מילויי אהי"ה העולים גי' של"ג) ילבינו". וכמ"ש "כבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה", ונצל מגלגול הכלב והכבל ע"י שתיית יין זה המציל מהם וכמו שנרמז בראשי תיבות "כבס ביין לבושו", ותצילנו מכל הקליפות ומכל החצונים והמזיקים ומכל כשפים ועין הרע בזכות האורות הגדולים המאירים ביום הזה, ובעת שעל ידי יין זה ינוד עלי ראשי כשכור, יתוקן כל אשר פגמתי ונתחייבתי סקילה, וישובו ויתחברו י' ראשונה דהוי"ה עם אות א' דאדנות ע"י אות א' דאהי"ה יא"א ושם ע"ב, **(יו"ד ה"י וי"ו ה"י)**. ובעת שיין זה יחמם כל גופי ויהיה כאש בעצמותי, יתוקן כל

אשר פגמתי ונתחייבתי שריפה וישובו ויתחברו ה' ראשונה דהוי"ה עם אות ד' דאדנות, ע"י ה' דאהי"ה, (הד"ה) ושם ס"ג, (יו"ד ה"י וא"ו ה"י). ובעת שיין זה יעביר צמרמורת בכל גופי, יחשב לי כהרג ויתוקן כל אשר פגמתי ונתחייבתי הרג, וישובו ויתחברו ו' דהוי"ה עם נ' דאדנות, ע"י י' דאהי"ה, (וני"י) ושם מ"ה, (יו"ד ה"א וא"ו ה"א). ובעת שיגיעו לי בחילות או הקאות בגלל יין זה יחשב לי כחנק, ויתוקן כל אשר פגמתי ונתחייבתי חנק, וישובו ויתחברו ה' אחרונה דהוי"ה עם י' דאדנות ע"י ה' אחרונה דאהי"ה (הי"ה) ושם ב"ן (יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה). וכבר מעתה בכח שתייתנו על דעת לסבול כל זאת יכופר לנו ויחשב לנו כאילו נסקלנו ונשרפנו ונהרגנו ונחנקנו בבית דינך הקדוש בירושלים.

וע"י שתיית היין "עד שלא ידע", יחשב לנו כאילו מתנו בכל מיני מיתות, ויתכפר לנו עוון חלול השם וחלול שבת, ועוון עריות, ועוון שבועת שקר ועוון הוצאת זרע לבטלה. ונזכה לדעת דקדושה "כי אל דעות ה' ולו נתכנו עלילות". ומעתה מקבל אני עלי עול מלכות שמים שלימה באהבה, ויראת הרוממות, ואומר "שמע ישראל ה' אלהינו, ה' אחד, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". אתה אחד ושםך אחד, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ועשה נא לשמך הגדול להגדילה ולהושיעה למען רחמיך.

אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על כל העולם (ז"א) כולו בכבודך (אבא גי' ב"ן) והנשא על כל הארץ (נוק') ביקרך (אמא) והופע בהדר (דיקנא) גאון עוזך (מזלא) על כל יושבי תבל ארצך, וידע כל פעול כי אתה פעלתו (עשיה) ויבין כל יצור כי אתה יצרתו (יצירה) ויאמר כל אשר נשמה באפו (בריאה) ה' אלהי ישראל מלך (ז"א דאצילות) ומלכותו בכל (גי' ב"ן יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה) משלה (גם בקליפות להכניעם ולבטלם ובפרט לקליפת עמלק וערב רב). וישוב לבושינו להאיר כבראשונה ע"י הדרת החשמל שהם סוד ש"ע נהורין עילאין. (יו"ד ה"י ו"ו ה"י, יו"ד ה"י ו"ו ה"י, אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד).

וע"י הבל היין העולה למח יתוקן סוד ז' מלויי ס"ג, אשר כל אחד מהם עולה בגי' הבל, (יו"ד ה"י וא"ו ה"י, יו"ד ה"י וא"ו ה"י, יו"ד ה"י וא"ו ה"י, יו"ד ה"י וא"ו ה"י), ויאירו באריך אנפין, ובאבא, ובאמא, ובזעיר אנפין, ובנוק' קדישא, ובבריאה וביצירה, וימשכו מאריך אנפין לאבא, ומאבא לאמא, ומאמא לזעיר אנפין, ומזעיר אנפין לנוק', ומנוק' קדישא לבריאה, ומבריאה ליצירה, ומיצירה לעשיה דקדושה. ויאירו שבעה מילויי ס"ג שבדעת עליון דזעיר אנפין, וחמשה חסדים וחמשה גבורות שבדעת תחתון שלו.

נח	נר	מגילה	שרה
ה"ח	ה"ח	ה"ג	ה"ג
יהוה יהוה	יהוה יהוה	יהוה יהוה	יהוה יהוה
יהוה	יהוה	יהוה	יהוה
יהוה יהוה	יהוה יהוה	יהוה יהוה	יהוה יהוה

וימשכו ש"ע נהורין עילאין. יו"ד ה"י וי"ו ה"י, יו"ד ה"י וי"ו ה"י, אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד. לזעיר אנפין ולנוקבא קדישא דיליה. ויגדל נא כח אדני, ויאירו הכלים דז"א במלכות הקודש בשבעה מקיפים דילה ויסתלקו הכלים ורעות רוח ממנה ויאירו בה ז' מקיפים. ועתה יגדל נא כח אדני וימשכו מ"ב דע"ב. (יהו"ה, יו"ד ה"י וי"ו ה"י, יו"ד וי"ו דל"ת ה"י יו"ד, וי"ו יו"ד וי"ו, ה"י יו"ד).

(ז' מקיפים)	
אהיה אהיה	ומ"ב דס"ג יהו"ה, יו"ד ה"י וא"ו ה"י, יו"ד וי"ו דל"ת, ה"י
יהוה יהוה	יו"ד, וא"ו אל"ף וא"ו, ה"י יו"ד.
אהיה	ומ"ב דמ"ה. (יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א. יו"ד וא"ו דל"ת,
יהוה	ה"א אל"ף. וא"ו אל"ף וא"ו ה"א אל"ף.
אהיה אהיה	בשם אדני ברבוע העולה קכ"ו. (א'. אד. אד"נ. אדנ"י)
יהוה יהוה	
אהיה	ויתמתקו גבורותיה ע"י המשכתם
יו.הו.ו.הו.	
אהיה	ויהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה
יהוה	עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

לקמן (י"א). נחלקו רב ושמואל אם הודו וכוש בזמן אחשוורוש היו סמוכים זה לזה או שכבר נפרדו לפני כן. כי בין הודו לכוש מבדיל הים ההודי, וכוש באפריקה והודו במזרח. והמבחין במפה רואה שים זה לא היה בזמן בריאת העולם, והודו וכוש היו צמודות ואח"כ זזו היבשות ונכנס הים. ומחלוקתם היא האם בזמן אחשוורוש היו עדיין מחוברות או לא.

חגיגה

(י"ג:): "אמר להם, כשאתם מגיעים למקום אבני שיש טהור, אל תאמרו מים, מים, שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני". מפה מתבאר שגם מי שמשקר בטעות לא זוכה לקבל פני שכינה. משום דובר שקרים וכו'. והוא מבהיל.

"ואף ר"ע בקשו מלאכי השרת לדוחפו". ויש להבין למה בקשו מלאכי השרת לדוחפו, והלא הוא נזהר מלומר מים. מים, ונראה שמכיון שנתחבר עמהם והם טעו, רצו לדחפו ג"כ. והדברים עתיקין.

מועד קטן

"בני אדם הללו, אנשים של צורה הם". דהיינו שצ'לם אלהים שלם אצלם ולא נפגם. וכשהבינו שבאותו יום היתה מדת הדין מתוחה על ר' אלעזר ברכוהו בלשון המשתמע כקללה כדי שלא יקטרג השטן ואלו הקב"ה שיודע כוונתם ילך אחר מחשבתם שהוא ברכה.

יבמות

"חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם". מקשים העולם מדוע התחילה המשנה סדר נשים במס' יבמות, ולכאורה היה לה להתחיל בקדושין ומה גם דיבמות הוא מקרה צער ואין ראוי לפתוח בעניין שכזה. וכן יש להבין מה ענין סוף העולם לנשים אלו. ולכאורה היה לו לומר עד סוף הדורות או עד הסוף ותו לא. ואולי ט"ו נשים אלו הן בחי' י"ה שבשם ב"ן הנקראת "סוף העולם" בסוד הכתוב "מן העולם ועד העולם" שהן בינה ומלכות. ולכן סמך להן המשנה הבאה "שש נשים חמורות מאלו" כנגד אות ו' שבשם להאיר אותיות אלו וסודן באות ה' אחרונה הנקראת "סוף העולם". ואולי לכן התחיל התנא הסדר ביבמות לכבוד השם הקדוש הנכבד והנורא המאיר בו.

והשתא אתי שפיר מחלוקת רבי וריב"ל ששנה "שש עשרה נשים" והוסיף "אמו" ואמר עליו רבי "כמדומה שאין לו מח בקדקדו". ולמה התבטא רבי כנגדו בלשון שכזו, ומה גם שריב"ל מביא דוגמא ומוכיח שיש אפשרות שכזו. ואפשר שרבי נקט כסדר המוחין שהן יה"ו בחי' חב"ד, אמנם ריב"ל נקט כסדר האותיות הזכרים שהם י"ו מעל האותיות הנקביות שהן ב' ההי"ן. כי לגרסתו שש עשרה נשים הן, וחמש נשים חמורות מהן. וכיון ששינה מסדר המוחין אמר עליו רבי "כמדומה שאין לו מח בקדקדו".

(מ"ט:): **"כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה".** פירש"י נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה וכסבורים לראות ולא ראו, ומשה נסתכל באספקלריא המאירה, וידע שלא ראהו בפניו. עכ"ל. ח"ו שיכתבו הנביאים שראו את ה' אם לא ראוהו, ואין זו כוונת רש"י.

והענין הוא שאספקלריא שאינה מאירה היא בחי' ספירת המלכות שהיא דמות מראה כבוד ה', וראו רק את דמות הכבוד הנשקפת מן המלכות, אמנם משה ראה מבחינת התפארת והנה"י ששם הכבוד עצמו שנאמר בו "כי לא יראני האדם וחי", ובו ידע שלא ראהו בפניו, ורק קשר תפילין הראה לענו. ומ"ש רש"י כסבורים לראות ולא ראו. כוונתו, שלא ראו הכבוד אלא דמות הכבוד.

(ס"ב) תלמידי ר"ע מתו על שלא נהגו כבוד זב"ז. ולכאורה כיצד נתחייבו מיתה על מצוה אחת שאין עליה חיוב מיתה. ולפי הר"ן שבסעודת אחשורוש נתחייבו כליה על לאו ששנו בו פעמים רבות, גם כאן לא נהגו כבוד בכל יום. ועברו בכל עת מחדש לכן נענשו רח"ל.

(ס"ג) "אמר ר' חמא בר חנינא, כיון שנשא אדם אשה עוונותיו מתפקקין שנא' וכי'. במערבא כד נסיב איניש וכי' אמר רבא וכי' כמה טובה אשה וכי'", ויש להבין מדוע עוונותיו מתפקקין ומה נשתנתה מצוה זו משאר מצוות שבהם לא נמחלים עוונותיו. ומה גם שמצוה זו גם אדם פשוט מקיימה ואפי' גוים נושאים נשים וא"כ מדוע מגיע שכר כזה לנושא אשה. ואין לומר דכשנשאה לש"ש קאמר כי באדם רגיל משתעי ר' חמא ואמר "שנשא אדם אשה", דהיינו אדם בעלמא. "אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה, דכתיב גרש לך ויצא מדוך". וכי צריך מצוה לזה, אם מוכן הוא לסבול שיסבול, ואם לאו שיגרש. ואדרבה יש גברים שסובלים וטוענים שזה תקון וכפרת עוונות משמים, וממ"ש "גרש לך" משמע שבלצניית הכתוב מדבר ולא ברעה, ולקמן שואלת הגמ' מה זו אשה רעה ומשיבה דמקשטא ליה תכא ומהדרא ליה אפא. דהיינו שמבשלת ומגישה לו אוכל שאוהב כרצונו, אבל אינה יושבת לידו בעת מאכלו וכ"ש שאינה אוכלת עמו ועוסקת בדברים אחרים. וכיצד ר' חייא ורב בטלו מצוה זו כשנשותיהם בכוונה הכינו אוכל היפך מרצונם. והיכן כל מה שאמרו חכמים שכשאדם מגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד דמעות ומצות הבאת שלום בין איש לאשתו. ואמר רבא אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה בצדה. דהיינו אל תשלם לה כתובתה אלא תשא אשה אחרת עליה והיא תקנא בה ותצא בלא כתובה או שתשב עד שילבין ראשה. וכי זה מה שציפינו מרבא שיתן עצות של עורך דין מה יעשה אדם עם אשה רעה. ואמר רבא קשה אשה רעה כיום סגריר. ויש להבין מה רוצה רבא להשמיענו והרי מי שאשתו רעה יודע מה זה, ומה צריך ראיות ועוד כאלו משונות להסביר מה זו אשה רעה. ויום סגריר הוא יום גשום, והלא מיום סגריר אדם לא מת אלא לובש בגד חם ומסתדר, והלא דברי חז"ל הם תורה שלמה ומה גם שמביא זאת מפסוקים, וכל זה אומר דרשני.

ונראה שהענין הוא כי השכינה נקראת אשה טובה, והקליפה נקראת אשה רעה. ואשה הנופלת בקלי' היא הנקראת אשה רעה, ואשה הדבוקה בשכינה נקראת אשה טובה ואין זה תלוי במעשיהן עם הבעל. ונשות ר' חייא רוב היו בגדר אשה טובה כי השכינה היתה עמהן למרות מעשיהן. ובאלה נאמר שהסבל הוא תקון, ומזבח מוריד דמעות וכדו'. אבל אשה שהקלי' נתלבשה בה אעפ"י שמכינה האוכל ועושה רצון בעלה מצוה לגרשה. ובאו חכמים להודיע מי היא אשה שהקלי' נתלבשה בה. ואמרו מקשטא ליה תכא ומהדרא ליה אפא, וזו מצוה לגרשה כי זה הסימן שדבוקה היא בקלי', וגרש יגרשנה. ויש נשים מחללות שבת ולא טובלות לנדתן ועושות רצון בעליהן בשלמות הלהן יקרא אשה טובה ודאי לא. ומצוה לגרשן לאחר שאינן שומרות תורה ומצוות ואין צורך לסימן בהן, אבל אם היא יר"ש ומהדרא ליה אפא כשאוכל, זה הסימן שאין השכינה הנקראת אשה טובה שורה עליה, ומצוה לגרשה.

ומה שאמרו שמתפקקים עוונותיו לכאורה אין זה במציאות, כי אדם שנושא אשה משלם על חטאתיו שעשה מיום הולדו. והאריז"ל נתן תקון למהרח"ו על שבהיותו יונק משדי אמו נשך אותה פעם אחת, שיצום ג' ימים, וזאת למרות שמהרח"ו היה נשוי. והענין הוא, כי כתב מהרח"ו שמ"ש חז"ל שנמחלים עוונותיו זה רק בנושא בת זוגו, ומעטים הם כאלה בעולם. ויש הנושאים את בת זוגם והיא רעה עמו בגלל חשבונות שמים, ויש אשה שטובה עם בעלה ואינה בת זוגו. ואשה רעה, זו אשה ליצנית, שכל פעם כשהוא אוכל עוזבת אותו לבד ועוסקת בדברים אחרים. ולא מדובר במקרה זמני אלא באופן קבוע, וזה סימן שקלי' אשה רעה נדבקה בה. כי כשהאשה נמנעת מלשבת עם בעלה על השולחן בעת מאכלו סימן שהזווג העקרי שביניהם חסר. כי הזווג נקרא בלשון מאכל, ובאכילה עם האשה נעשה זווג גדול למעלה כשהשולחן דומה למזבח, וכשאשה נמנעת באופן קבוע מלאכול עמו סימן שהקלי' שורה בה ומונעת אותה מזווג קדוש זה ומצוה לגרשה כי אשה רעה שולטת בה, ואין זה רעה או טובה כפי הבנת בנ"א.

ועצת רבא שיקח אשה נוספת יש להבין, והלא בזמנם כולם לקחו כמה נשים ומה החדוש בזה ומה זה יעשה לה. אמנם האשה שבקדושה לא מפריע לה אם ישא הבעל אשה נוספת, אבל האשה דקלי' זה מפריע לה מאוד ולכן המציאו הגויים איסור ביגמיה שלא לישא ב' נשים כי לקלי' זה מפריע, כי זה מונע הזימה והזנות ומרבה פו"ר, ולכן נתן רבא עצה זו, כי לרעה זה יפריע והיא תקום ותלך.

וענין יום סגריר שדמה הכתוב אשה זו אליה פירש"י, "יום סגריר יום ברד

ורוח". והענין הוא שטיפות הדלף יותר מרגיזות מאשר מזיקות בפועל וכן הדלת שהרוח מניעה אותה מעלה את העצבים, וכן אשה רעה מעלה את העצבים. ודימה אותה הכתוב ליום סגריר שאין נזק אמיתי מדלף דולף אלא עצבים ריגשיים, טיף, טיף, טיף, ולזה כוון רבא. בא וראה כמה טובה אשה טובה שאפילו שהיא לא שומעת בקולך ומבשלת הפוך מרצונך אם היא כשרה ויר"ש ואוכלת עמך, עליה נאמר מצא אשה מצא טוב, ואם באשה טובה הכתוב מדבר כמה טובה שהכתוב משבחה. פי' אין זו טובה בגלל שמכינה מאכל ערב ושומעת בקולך זו גם הגויה עושה לגוי ולזה אין צורך בפסוק, כל אדם יודע ומרגיש אם טובה אשתו וכמה טובה היא. ואם הכתוב משבחה זה בגלל ששכינה שרויה עליה. ואם בתורה משתעי קרא, כמה טובה אשה טובה שהכתוב מדמה התורה לאשה טובה ויר"ש, אם האשה אינה יר"ש ודואגת לבעלה כרצונו היא משרתת טובה ולא אשה טובה. כמה רעה אשה רעה שהכתוב מגנה, אם בגהינם משתעי קרא כמה גרועה אשה רעה שהכתוב מדמה לגהינם, כי אשה זו מיורדי גהינם היא.

והנה בפנים, מאירים בחי' אורות הקודש שיוצאים דרך נקבי העינים והאזניים וכדו', ואין הקליפה שורה אלא על הגב שנא' לא יתיצבו הוללים לנגד עיניך, והמשמש פנים כנגד גב אפי' ישר לתוך רחמה מתקשר הוא לחצונים השורים בצד הגב, וגם בזמן האוכל יש חיבור רוחני גדול בין הבעל והאשה וכשאוכלת עמו ופניה לידו או מולו נעשה זווג נפלא, אבל אם מסובכת לו גבה סימן שצד האשה רעה שולטת בה ורוצה להזדווג עמו. ובגלל זווג גדול זה שנעשה בעת האוכל אסור להם לאכול מצלחת אחת כשאינה טהורה שלא יעשה החבור הרוחני בזמן שכזה.

(ע"ו:) מסקנת הגמ' כרב פפא דשלמה לא גייר לבת פרעה, ומסתמא גם לא לגויות אחרות. פרט לנעמה העמונית שנשאה עוד בחיי דוד הע"ה (כמבואר בגמרתין דף ע"ז. מדברי רבא.) ודברי הרמב"ם (בהלכות איסורי ביאה) הם נגד מסקנת הגמ' וכמו שהעיר הלח"מ, ועוד ראיה שלא נתגיירו כי כאשר בנו במות לע"ז לא נזקקו להם סנהדרין להמיתן כדין ישראליות שעובדות ע"ז, שבזה לא היו נושאים פנים לשלמה המלך ח"ו. ורק מדין עכו"ם עובדות ע"ז נשאו לו פנים, ואף שלמה שנשא להן פנים העלה עליו הכתוב כאילו בנה הבמות בעצמו. ומ"מ אין קושיא כיצד נשאן אעפ"י שגם שאר אומות אסורות משום לא תתחתן בהם. וכר"ש דאמר כל המסיר אסור, וכ"פ הרמב"ם, כי אין אסור זה אלא בגויות ממש ולא בגר תושב, וכמ"ש הרמב"ם שהבא על בת גר תושב אין

קנאים פוגעין בו, ומ"ש שחייב מכת מרדות הוא רק לאחר שב"ד של חשמונאי גזרו בזה. אבל בזמן שלמה גיורות תושב היו מותרות לגמרי. (וכאלה היו גם רות וערפה ונשאום מחלון וכליון שהיו גדולי הדור וצדיקים, אעפ"י שהיו מואביות, וטרם נתחדשה הלכה דעמוני ולא עמונית, ולכן ערפה יכלה לחזור לעמה וגלית אינו ישראל ח"ו. ורות קבלה גירות צדק באמרה עמך עמי וכו'.

ואולי דין הבן היה כישראל כי לא שייך בהן דברי הכתוב "כי יסיר את בנך מאחרי". ועכ"פ לא מצינו שילדו בנים לשלמה. וכמ"ש רב פפא דזנות היה בהן בענין שדבק לאהבה בהן ומסתמא הקפיד שלמה שלא יוולדו לו מהן בנים שאפשר שאין דינם כישראלים אלא כגויים, והשקן כוס של עקרות וכדו'). וכיון שלא נתגיירו גיור צדק, בת פרעה לא היה לה דין מצרית ראשונה והיתה מותרת לו בזנות ואפי' בדרך אישות, כדין בת גר תושב, ובסוף ימיהן חזרו בהן מדין גר תושב וחזרו לגלולי בית אביהן.

כתובות

ע"ז: כשריב"ל קפץ לג"ע הלך אליהו וליוהו, פגש ברשב"י שישב על שלש עשרה כריות של פז. מדוע פגש דווקא ברשב"י. וכששאלו רשב"י האתה בר לואי וענהו הן, שאלו האם נראתה הקשת בימיך וכשענהו הן, אמ"ל א"כ אין אתה בר לואי. ומעידה הגמרא שלא נראתה הקשת בימיו ואמר כן מתוך ענוה שלא להחזיק טובה לעצמו. והמאמר כולו תמוה, מה ענין סכינו של מ"ה שלקחו ממנו ולא רצה להשיבו עד שבקשוהו משמים שישב כי צריך הוא לבני אדם, שיקח מ"ה סכין אחרת. ואם אליהו הנביא אומר פנו דרך לבר לואי ומעיד שהוא בר לואי א"כ למה שאלו רשב"י אם הוא בר לואי, ועוד אמר לו שאינו בר לואי, וכי אליהו הנביא לדעתו מעיד שקר ח"ו. ולמה מכל הצדיקים לא נתווכח עמו אלא רשב"י, ולמה צריך רשב"י למצעים מפז וכי בגלל זהב וכסף מצפים הצדיקים לג"ע, ולמה הפסיק רשב"י מלמודו כדי לשאלו אם הוא בן לוי.

ונראה שמתכתא דריב"ל היא אצל רשב"י כי גם בחייו היה קשור עמו דרך קברו². וכשבא למחיצתו אצל רשב"י שאלו האם אתה בן לוי שהיית בא לציוני להתפלל וכשענהו הן ושאלו אם נראתה הקשת, אמ"ל אינך בר לואי שציפית לו אלא בר לואי אחר אתה, אבל אינו אותו שהיה בא לציוני להתקשר עמי. ואולי סכינו של מ"ה בשעה שמשתמש בו הופך להיות כסכין גשמי, ולכן אסור לשתות מים משכונת המת כיון שמ"ה רוחץ סכינו במים אלו. אמנם בשרשו הרוחני אלה שמות וכחות רוחניים.

ומצינו אצל ר' אבהו שלפני מותו הראוהו שמוכנים לו י"ג נהרות אפרסמון, ואמר כ"ז מוכן לי ואני חשבתי שלריק יגעתל¹. וקשה, וכי ר' אבהו לא האמין בשכר הצדיקים בעוה"ב. והענין הוא כי יש ג' בחינות של י"ג מידות של רחמים שכנגדם י"ב חלות בג' סעודות של שבת, ולא הרי זה כהרי זה, וכ"א מראה על בחינה אחרת שבאורות הרוחניים הגבוהים שבכתר. ור' אבהו חשב ששכר גדול כזה מגיע רק ללומדי תורה ללא הפסק, והוא הוצרך להפסיק מתורתו כדי ללכת לבית המלך ולהמליץ טוב על ישראל, וחשב שאעפ"י ששכר בידו על הצלת ישראל, אין זה כערך למוד תורה לקבל י"ג מדות של רחמים. וכשהראוהו נתפעל ואמר, חשבתי שבזמן שהלכתי לבית המלך "לריק יגעתל" והפסדתי שכר לימוד התורה, כי בטלתי הלמוד. והראוהו ששכרו כלומד תורה בלי הפסק כי עסק בהצלת כלל ישראל ובביטול גזירות. וי"ג חוותי הם בחינת הפז וכמ"ש ראשו כתם פז, ובזה נקשר רשב"י. וי"ג תקוני דיקנא הם בגדר נהרות המושכים י"ג נהרות אפרסמון ועליהם נאמר "נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים", וכמ"ש "כשמן הטוב וכו', יורד על הזקן", ובהם נקשר ר' אבהו.

(ס"ה.) חומא דביתהו דאביי אתאי לקמיה דרבא וכו', אמרה ליה חיי דמר דהוי משקי ליה בשופרזי. אביי בחינת החכמה הנקרא אבא, ולכן השקה אשתו יין בשופרזי כי אשת החכמה היא הבינה סוד יין המשמח, ואפשר שלכן היה שמה חומא כשם הבינה בסוד חמות, וחומת בת ציון³.

נדריים

(ל"ח.) אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכירתו אלא על גבור עשיר חכם וענו וכולן משה, גבור דכתיב "ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל ידי ואשברם". ותניא הלוחות ארכן ששה ורחבן שישה ועביין שלשה. עשיר, "פסל לך". פסולתן שלך יהא. חכם, רב ושמואל דאמרי תרוייהו חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חסר אחת שנאמר "ותחסרהו מעט מאלהים". ענו, דכתיב "והאיש משה ענו מאוד". אמר ר' יוחנן כל הנביאים עשירים היו. ויש להבין מה עם צדיק גמור שאינו עשיר וגבור, למה שלא תשרה עליו נבואה. ועוד, הלא התורה מתישה כחו של אדם, וא"כ אם הוא ת"ח הוא תש כח ואיך יהיה נביא. והראיה "מפסל לך" היא לכאורה ראייה לסתור, כי רק

1. ירושלמי ע"ז פרק ג' הלכה א'. 2. סנהדרין צ"ה. 3. שעהכ"ו דרוש הושענא רבא.

מפסולת הלוחות העשיר משה, והלא עוד לפני כן היה משה נביא, ומצרים ומעמד הר סיני היו לפני שיתעשר מפסולת הלוחות. וגם לאברהם נתנה הנבואה בהיותו עני כי נביא היה עוד לפני רדתו למצרים, ורק בחזרתו ממצרים פרע חובותיו¹. ולגבי משה שפיר למדנו שהיה גיבור ואין לומר שהלוחות נשאו את נושאן וכמו שאמרו חז"ל לגבי הארון, כי כאן מדובר בלוחות לאחר שפרחו מהם האותיות ואעפ"כ תפשם משה. אך מי אמר שגבורה הוא תנאי לנבואה ומנין לנו שאם היה משה חלש לא היתה שורה עליו נבואה. ואולי הענין הוא, כי הנבואה שורה על אדם המושלם בד' בחינות אבי"ע ואז זוכה לנבואה. וד' עולמות אבי"ע הם בחינת חכמה ובינה, תפארת ומלכות. ומחכמה נהיה חכם, ומהבינה ענו, ושמה זה היה מספיק לנבואה עד חטא העגל. אמנם בחטא העגל שגרמו לפירוד של מעלה צריך גם שיחוד של ו"ה שהם ת"ת, ומלכות ישרו עליו. תפארת עשיר, ומלכות, גבור. כי המלכות מקבלת הגבורות. ומשה שהיה גיבור הוצרך לעשירות של פסולת הלוחות להמשיך להיות נביא.

סוטה

והא אמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני בית פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני לא קשיא הא בזוג ראשון הא בזוג שני: וביאר האריז"ל שכוונת הגמרא היא שנשמה חדשה שבאה לעולם נקראת זוג ראשון, אבל כאשר אדם בא בגלגול, גם נשואיו הראשונים נקראים זוג שני, והוא לפי מעשיו. וכתב עוד שמזמן חרבן הבית כמעט ואין נשמות חדשות, ורובם ככולם הם גלגולים. ואולי לכן רבינו הקדוש סדר בש"ס יבמות, כתובות, סוטה, וגיטין, ורק אח"כ קידושין. אעפ"י שכולם תלויים בקידושין, לרמז על כך שקידושין אלו הם כבר לאחר היבמות הכתובות והגיטין והם בגדר קידושין שניים שזווגם תלוי במעשי האדם.

(מ"ט) "משמת רבי בטלה ענוה". אמר ליה רב יוסף לתנא, לא תתני ענוה, דאיכא אנא". והשאלה היא אם עצם הענין שאמר שהוא ענו אינו גאוה. והענין הוא שרב יוסף שהיה ענו באמת פחד שהתנא שאומר שבטלה ענוה נכשל בשקר ופחד מחטא השקר ולכן תקן אותו, ולא כדי להתפאר ח"ו. וענו אינו מי שמשקר ומשחק משחק של ענו. וכשאמרו לגאון מוילנא שהוא גאון

1. רש"י בראשית י"ג, ג.

השיב נכון, אני גאון זו עובדה, אבל אין לי מה להתגאות בזה כי זו מתנה משמים ולא משלי. ואמר התנא "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת". ואת תפקידך אתה עושה ותו לא. ולא שיקר ואמר לו אינני גאון אני ע"ה וכדו'. כי זה לא ענוה אלא שקר. ובאמת מה יתגאה החכם בחכמתו, והרי כמה חכמים ונבונים ברגע קטון שקבלו מכה בראשם נסתתרה בינתם, וכמה חכמים בימי זקנתם הפכו שוטים גמורים, ובמה יתגאה האדם. ותוה"ק המנחה אותנו בדרך האמת יש בה שני דינים. א. שמותר לת"ח לשקר במסכת ולומר שאינו בקי בה¹. ב. שאסור לו למחול על כבוד תורתו². אמנם צריך הת"ח להבדיל בין כבוד התורה לכבודו העצמי, ולכן אמרו חז"ל "שכל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח"³. כי הנחש אין לו שום הנאה בנשיכתו, וכל תאוותו לנשוך הוא מחמת גזירת הכתוב "הוא ישופך ראש". וכן הת"ח צריך שלא תהיה לו שום הנאה אישית מנקמתו. והכל לכבוד התורה ונותן התורה.

גיטין

(נ"ה:) "אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים". ויש להבין, היתכן שבגלל סיפור כזה יחרב הבית, והלא היה מרד, שכלל קרבות. אבל הגמרא אומרת שהמעשה של קמצא ובר קמצא גרם לחרבן. אם הגמרא אומרת ודאי שהיה מעשה של קמצא ובר קמצא, אבל ברור שכל הסיפור של חורבן ירושלים לא התחיל ולא נגמר בזה. זה אחד מתוך כמה וכמה סיפורים שהיו. אלה שלא רצו להקריב בכלל לא שמעו לכהנים ולא לר' צדוק אם להקריב או לא. אמנם, דברי חז"ל כולם סודות עמוקים גנוזים בהם. ולכשנתבונן, תרגום קמצא בארמית, נמלה. זה דבר חמור אם אוכלים נמלה, שעונשו שש מלקויות. יש עוד מעשה בגמרא, על עוג מלך הבשן שלקח אבן גדולה כהר שם אותו על הראש, באו נמלים עשו חור בהר, ההר נפל לו בפה עד השיניים ואז משה הרג אותו. דבר זה ודאי קרה במציאות, אבל מדוע הנמלים הצילו את ישראל. ונראה כי קליפת נוגה נקראת נמלה, ובן נמלה. וכל מה שחרבה ירושלים קרה בגלל שקליפת נוגה גברה, וגרמה למעשה של קמצא ובר קמצא. ושנאת חנם וסעודות רשות גרמו לכך שבר קמצא יבא במקום קמצא, וקלקל את קרבנות המקדש, וגרם לכעס של הקב"ה ולכך שהקיסר כעס, כי כל מה שקורה למעלה מתגשם פה למטה. ואם

1. ב"מ כ"ג: 2. שו"ע יור"ד סי' רמ"ט. 3. יומא כ"ב. 1. ברכות נ"ד.

חכמים היו מוחים על העוונות שעשו, היו מתקנים. אך המחאה היתה חסרה, ומשלא מחו חכמים, קליפת נוגה גברה על הקדושה שבה.

והענין הוא כי קלי' נוגה היא בחי' עץ הדעת טוב ורע, ומאז חטא אדם הראשון היא מעורבת משניהם. והטוב שבה סופו לבא אל הקודש, והרע שבה להתבטל לעתיד לבא עם כל הטומאה. ואפשר שהטוב שבנוגה נקרא קמצא, והרע דנוגה בר קמצא. הקמצא הוא אוהב, בר קמצא הוא השונא, כל חרבן ירושלים נעשה בכך שהם לקחו את בר קמצא במקום הקמצא על ידי סעודות הרשות, וגרמו שכביכול לבית מקדשו של מלך יבוא דבר לא טוב, שהוא פסול, ואז יש ספק אם להקריב או לא להקריב, וזה גורם למצב שכביכול יהיה כעסו של מלך, והתוצאות ידועות. והוא ענין המשקל שיש למעלה², אדם עושה עבירה נותן כח לבר קמצא, עושה מצוה מוציא מבר קמצא ומכניס את זה לקדושה.

אפשר שבחי' אשה ושבעת בניה הם בבניה וז"ת דמלכות, ובמדרש אמרו ששמה היה חנה והוא שם ספי' הבניה כידוע.

(ס"א). "מפרנסין עניי כותים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום". כמה פעמים השתמשו חז"ל כלפי עשיית חסד עם עמי הארץ או עם נכרים בשם "דרכי שלום". ולכאורה היל"ל משום דרך שלום.

ואפשר שהענין הוא, כי העושה חסד עם כשר גורם שהקב"ה יעשה חסד עם השכינה מדה כנגד מדה וישפיע בה מטובו. אמנם כאשר עושה אדם חסד עם ע"ה או עם גוי, אינו גורם ליחוד זה דרכם ח"ו. אלא גורם שמדת הדין לא תקטרג, ומסלק דינים מעל הקדושה. וזה כאשר חייב לעשות זאת לטובת ישראל שלא יכעסו הגויים ועמי הארץ שמופלים הם לרעה ויתנקמו חלילה. כי אחרת אסור לעזור לגוי משום "לא תחנם". והנה חז"ל קראו ליסוד בשם שלום¹. וליסוד יש שני צנורות אחד לזרע המשפיע שפע באשה, ודוגמתו זווג קובה"ו המשפיע בשכינה. והשניה לנקוז הגוף מפסולת מי הרגלים שבו. ושתי דרכים שונות הם, ולהם כוונת חז"ל באמרם דרכי שלום. והעושה חסד עם אדם כשר מישראל דומה הוא לדרך צנור הזרע, והעושה חסד עם ע"ה או עכו"ם דומה לדרך צנור מי הרגלים.

"מעשה בת' ילדים וילדות שנשבו לקלון וכו'" מעשיהם זה מחייב למי שחוטא בגויה או בזימה, וכשירצה לטעון טענותיו מעמידים אותו ב"ד של מעלה מולם ומיד מסתתמים טענותיו, ומקבל עליו הדין.

2. זוהר פרשת משפטים.

קדושין

"אם אין כסף לאדון זה, יש כסף לאדון אחר, ומנו אב". היסוד נקרא "זה" ומלכות נקראת "זאת". בסוד הכתוב בזאת יבא אהרן אל הקודש. ונקראת אדון מלשון שם "אדנות". וביאורו כי אם לא תהיה הגאולה לנשמה הישראלית שנפלה ממדרגתה ונמכרה ל"אמה" (כמבואר בזוהר משפטים). וכנגדה לעם ישראל שנמכרו לגלות, בגלל שאין יחוד "אדון זה" יסוד ומלכות נעשה כדי להמשיך לה החסדים שהם בבחינת "כסף", על כל פנים תהיה הגאולה מצד יחוד הכמה ובינה ויש כסף לאדון אחר ומנו אב, הוא החכמה הנקרא "אב", המשפיע בבינה, ויגאלו על ידי הבינה שתשפיע בתפארת ומלכות "מתנת חנם ורחמים גדולים". וכמו שאמר הכתוב "וברחמים גדולים אקבצך". כי מהבינה סוד היובל, והתשובה והחירות, תבא הגאולה במהרה בימינו, בין הגאולה הכללית ובין הגאולה הפרטית, בבחינת מתנת חנם.

בבא קמא

(נ' .) ת"ר מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור גדול. באו והודיעו את ר' חנינה בן דוסא ועלתה כי אמר "דבר שאותו צדיק מצטער בו, לא יכשל בו זרעו". אמר רבי אחא "אעפ"כ מת בנו בצמא". ואולי הטעם כי לפעמים הוא טעה בשיקול הדעת היכן לחפור את הבור, ונמנע מלחפור במקום שהיה צריך בור. ולכן קרה הדבר לבנו. כי על הבורות שחפר, נצלה בתו. ועל הבורות שנמנע מלחפור לפי שקול דעתו, נכשל בנו. וא"כ שקול הדעת לא למנוע טוב, הוא חשוב מאוד.

"כי תצא אש, וכו' ונאכל גדיש". אפשר שמדובר בצדיקים שאינם גמורים וכמ"ש צדיק ממנו בולע, או שמדובר בצדיקים המשלמים מדין ערבות על הרשעים הקשורים לשרש נשמתם.

בבא מציעא

(פ"ד .) "כי הוּוּ מקלעי ר' ישמעאל ברבי יוסי ור' אלעזר בר' שמעון בהדי הדדי הוּוּ עייל בקרא דתורי בינייהו ולא הוּוּ נגעה בהוּ אמרה להוּ ההיא מטרוניתא בניכם אינם שלכם אמרו לה שלהן גדול משלנו כל שכן איכא דאמרי הכי אמרו לה כי כאיש גבורתו איכא דאמרי הכי אמרו לה אהבה דוחקת את הבשר ולמה להוּ לאהדורי לה והא כתיב אל תען כסיל כאולתו שלא להוציא לעז על בניהם.

א"ר יוחנן איבריה דר' ישמעאל [בר' יוסי] כחמת בת תשע קבין אמר רב פפא איבריה דרבי יוחנן כחמת בת חמשת קבין ואמרי לה בת שלשת קבין דרב פפא גופיה כי דקורי דהרפנאי". אין ספק שכל ענין זה אינו כפשוטו לגמרי והגם שהיו שמנים ביותר לא היה עד כדי תיאור דוגמת הבקר, וגודל אברם לא נראה שהיה כגודל התיאור המצויין, שאם כן עשית לגדולי ישראל אלו בעלי מומין ח"ו. ודברי ר' אלעזר בר"ש ור' ישמעאל לה היא מטרוניתא ד"אהבה דוחקת את הבשר", והלא קל שבקלין אינו אומר כן וכ"ש גדולי עולם אלו, קדשי קדשים. ואם היו אלו פטומי מילי להשתיק המטרוניתא, לא היה רב אשי מסדרם בתלמוד הקדוש. ולא עוד אלא שהוסיף לכתוב בגודל אברם של ר' יוחנן ורב פפא, הלא דבר הוא.

ואפשר שביאור העניין הוא, כי אולי ושמא שר' ישמעאל ב"ר יוסי נתקשר אל המלכות דרך ספירות הבינה והחסד, ובינה הוא עולם השמיעה בבחינת שמע, והבן. והחסד מאיר בו שם אל בסוד "חסד אל כל היום". ולכן שמו ישמע-אל. ור' אלעזר בן ר' שמעון, נתקשר אל המלכות דרך ספירת החסד ולכן שמו אל-עזר, ולכן בר' ישמעאל ענין השמיעה קודם לשם "אל", ואלו בר' אלעזר שם "אל" קודם לעזרה כי כן הסדר שמיעה בינה, אל חסד, עזרה מעשה המלכות. ושם "אל" הוא המחבר בין רבי ישמעאל לר' אלעזר ולכן הוא בסוף ר' ישמעאל ותחילת ר' אלעזר. ואפשר שהיות ושניהם נתקשרו במלכות, נתמנו שניהם על ידי המלכות לתפוס גנבים ולסטים, ולר' אלעזר שהוא גם בחינת המעשה ניתנה רשות בפועל לסלק קוצים מהכרם שהיא המלכות ולא מנעו אליהו הנביא, וקרי אנפשיה "אף בשרי ישכון לבטח". כי ניקה ספי' ה"מלכות" מהקוצים. אבל לר' ישמעאל שאינו בבחינת העזרה והמעשה אלא בבחינת הבינה והשמיעה בחי' עולם הבא, מנעו אליהו מלעשות זאת.

ואם נכון הדבר, נבין סוד פגישת ר"י ור"א שהוא יחוד ב' שמות א"ל. וכשנפגשו "בהדי הדדי", ביחד, נתחברו ב' שמות "אל" במילואם אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד, שהוא סוד ש"ע נהורין עילאין בחינת המלבוש והאור המקיף והגנו על ישראל מכל גזירות קשות. וגם כשיצאו הדינים הקשים שהם בחינת "בקרא דתורא", ופירש"י "צמד בקר" שהם ש"ך ופ"ר דינים העולים עם אותיותיהם תר"ד שהוא ב' פעמים "בקר" ורצו לפגוע בישראל, לא יכלו, ולא היו נוגעים בהם, לריבוי אור המקיף שהיו ממשיכים בפגישתם.

ורצתה מלכות דקליפה שהיא מטרוניתא נכרית, לקטרג ולמנוע השפע הבא על ידיהם, ולגרום לנה"י שלא יוכלו לקבל השפע הגדול הזה ולהעבירו למלכות להגן על עם ישראל. ואמרה "בניכם אינם שלכם", דהיינו בחי' הנה"י שנקראים

בנים אינם שלכם כי אין כח בנה"י לקבל אורות כאלה גדולים המושפעים על ידכם, וא"כ כלל לא מקבלים הארה ממכם וכביכול יש כח למדה"ד לפגוע. והשיבו לה "שלהן גדול משלנו", דהיינו מלכות דקדושה יכולה לקבל כל האורות כי כרסה מרובה, ולכן הש"ע נהורין ושאר אורות המגיעים על ידי יחודינו מגיעים אל המלכות ובהכרח שיעברו דרך הנה"י וא"כ משלנו יונקים הנה"י, ואין לקליפות אחיזה בהם כלל ועיקר. ושאלה, כ"ש שאין הנה"י מקבלים לעצמם כי המלכות לוקחת הכל לעצמה כי תאוותה מרובה ומה נשאר לנה"י, והשיבוה "כי כאיש גבורתו", ובנה"י שהם בחי' "איש", יש בהם גבורות המתמתקות על ידי אורות הקודש והגבורות הממותקות הן שנתנים במלכות והחסדים נשארים בנה"י, ואין לקליפה יכולת למשוך מרגלין דקדושה שהם הנה"י לרגליה המטונפות כי אור המקיף מקיף עליהם בסוד החשמל ובסוד המנעל. איכא דאמרי שהשיבוה "אהבה דוחקת את הבשר", דהיינו כי החסד שבאצילות נקרא "אהבה רבה", וחסד שבבריאה הוא היכל האהבה הנקרא "אהבת עולם"¹, ואהבה זו שבאה מן החסד שבשמות "אל" של ר"י ור"א דוחקת את הדין שהוא הבשר ומפנה מקום לנה"י לקבל לצורך המלכות ואז הגבורות הממותקות יורדות למלכות והחסדים נשארים בנה"י, דהמקיפים מקיפים לכל הקדושה. ואעפ"י שמלכות דקליפה נקראת מלך זקן וכסיל, ועליה נאמר "אל תען כסיל כאולתו", השיבוה כדי שלא להוציא לעז על בניהם, דהיינו שלא לגרום לקטרוג הקליפה שתמנע האורות מישראל כשאינם ראויים, אלא שבכל פעם שיהיה יחוד ש"ע נהורין ירד השפע ויגן על ישראל ולא יצאו הלעז שהם הקליפות להפריע ולהזיק. ואפשר שיסוד המלכות נקרא בשם חמת כי היא נבנית על ידי הבינה בסוד כלה וחמותה² והיא חמת מלאה כל טוב אשר נתן היסוד בתוכה, ור' ישמעאל שמשך מהבינה דרך שם אל, אל המלכות, קיבל מכל התשע ספירות חב"ד חג"ת נה"י אל המלכות והיה אברו בחינת "חמת בת תשעה קבין", והאירם ביסוד דשכינתא קדישא. וידע זאת ר' יוחנן כי ר' יוחנן הוא סוד המלכות ביופיה, ולכן לא היה לו זקן וקבל השפע של המלכות המקבלת מה' גבורות המגיעים אל היסוד ואפשר שהם סוד חמשת קבין ולכן היה אברו דהיינו השפע שקיבל "כחמת בת חמשת קבין, ויש אומרים בת שלשת קבין", שהם בחינת משיכת אורות הנה"י. וידע זאת רב פפא כי יסודו היה גדול "כדקורי דהרפנאי". פי' כסל של הרפניא, כי הרפניא הוא מקום הקליפות, הר שכל הפסולים פונים בו³. והיה רב פפא מברר משם הנצוצות

1. שער הכוונות, סוד ברכת יוצר אור. 2. כמבואר שם דרוש הושענא רבה. 3. יבמות י"ז.

ומעלם בבחינת "סל" המעלה מהעמק של הקליפות וכמ"ש שם בגמרא, שהרפניא עמוקה משאול כי מבחינתה היא שאול עמוקה, ומבחינת הנצוצות שנפלו בה נקראת הר, והיה רב פפא מעלה הנצוצות כי זה מעשה המלכות. ואולי העלם ע"י שם אהי"ה במילוי יודי"ן העולה קס"א כמנין פפא. ואפשר שקרא לסל "דקורי" העולה בגי' ש"ך כי מיתק ש"ך דינים היוצאים מה' פעמים "דין". ואולי לכן זכה לעשרה בנים ממשיכי דרכו כנגד י' ספירות הקודש ולכן מזכירים אנו את שמותם בסיום מסכתא להמשיך הארות העלאת הנצוצות שע"י לימוד המסכת, או הארות המקיפין של שם אהי"ה שיאירו בנו.

נראה לי שר' יוחנן הקפיד עד מות על ריש לקיש ואמר לאחותו "עזבי יתומיך אני אחיה". כדי לתקן את ר"ל שיבא נקי לעוה"ב ממה שהיה ראש השודדים. ומסתמא גם המית בנ"א, וגם אם לא המית הגזל עונשו מות וכמ"ש "וקבע את קובעיהם נפש". ומדה כנגד מדה גרם למותו כדי לטהרו.

(פ"ה) כשאמר רבינו הקדוש לעגל בלשון קשה "לכך נוצרת", סבל י"ג שנים סבל אכזרי, ומה צפוי למדבר קשות עם בן אדם, ה' ישמור.

(פ"ו) "אם בהרת קודמת לשער לכן טמא, ואם שער לכן קודם לבהרת טהור. ספק, הקב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקינא אמרי טמא". ואולי ושמא שביאור העניין הוא, כי הקב"ה מדבר במקור, ובדברים שהצורה משתנית בהעתיקי העולמות, נעשה מחלוקת בין הקב"ה למלאכים, כשההלכה בדרך כלל כמו המלאכים כיון שהם נמצאים בתמונה הקשורה לעוה"ז. ומעין דוגמא, הגידים הבאים מהמוח בהגיעם אל הדעת, מתהפכים מימין לשמאל. ולכן תפילין בשמאל כי פעולת השמאל נובעת מהמח הימני. ולכן רצועות הימין בראש מתהפכים לשמאל בקשר הד' המונח על עצם הדעת. ולכן אפי' יאמרו לך חכמים על שמאל שהוא ימין קבל מהם. וכשהקב"ה מדבר במקור הימני, בהתהפכו בעולמות שלמטה נעשה שמאל, ואז כשם שהתפילין בשמאל כן גם ההלכה כמלאכי השרת, כי שמאלם למעשה הוא ימין הקב"ה. וכן לגבי ספק בהרת אם קדמה לשער, רצון הבורא שאדם יהיה נקי מפניות זרות, ואז כל ספק יהיה טהור, וכמו ספק ממזר שמהתורה מותר אבל אסור מדרבנן. אמנם לאחר שהאדם נופל בחטאים, הספקות נכנסים לדור בלבו וספק גי' עמלק ויש לטמאות ספק שכזה.

בבא בתרא

(ע"ד). כאשר שמע רבה בר בר חנה בת קול אוי לי שנשבעתי ועכשיו מי מיפר לי, אמרו לו חז"ל היה לך לומר מופר לך כדין בעל לאשתו, כי הת"ח הוא בחי'

אורייתא דהוא קוב"ה. והשבועה בסוד השכינה בחי' המלכות והוא מפר לה. ואמרה הבת קול מי מיפר לי, כי מי היא בחי' הבינה שהיא המיפר את נדרי גבוה ושבועותיו. וכמ"ש בתקוני הזוהר על הפסוק ה' צבאות יעץ, ומי יפר. ש"מי" שהם חכמה ובינה לעילא מיפר כאשר נדר או נשבע ה' צבאות שהוא הת"ת, ורמזה הבת קול לרבה בב"ח שהוא מבחינת חכמה ובינה ולכן הוא יכול להפר. וזה מה שאמרו לו כל אבא חמרא, וכל בר בר חנא סיכסא. ולכאורה יפלא כיצד קראו לחכם קדוש כמותו בשמות חמרא וסיכסא, ולא עוד אלא שכללו לכל גדולי ישראל ששםם אבא, שהם חמרא.

והענין הוא, כי חמרא הוא סוד היין המשמח שהיא בחי' הבינה, ושם אבא הוא בחכמה ואמרו לו היות ושמנו אבא, שמא קא גרים שהוא מצד החכמה המתלבש בבינה יין המשמח, ומה גם שהוא "בר בר חנה" וא"כ סודו בבחי' סיכסא, דהיינו שיש לשם אהי"ה שהוא בבינה ג' מילויים, קס"א קמ"ג קנ"א. וחנא אולי הוא סוד הבינה ששמה חנה, (גי' ס"ג) וכשהיא שם אהי"ה במילוי יודי"ן עולה קס"א, ובר חנה הוא במילוי אלפי"ן העולה קמ"ז, ובר בר חנה הוא השלישי במילוי ההי"ן העולה קנ"א כמנין סיכסא. ולכן נשמתו שממקום כ"כ גבוה באה, לה היה ראוי להפר.

(קמ"ט.) רבא רצה לעכב הכסף של איסור גיורא ושלם רק לאחר שלמדוהו לעשות אודיתא. ורבא הקפיד, לא מחמת תאוותו לממון ח"ו, אלא כי רצה לזכות בנפש הגר של איסור גיורא ע"י תפיסת ממונו, כי נפש הגר מתחלקת בין הזוכים בממונו ובזה הוא מתעלה ונכלל בתוך צדיקים וזוכה דרכם לג"ע העליון. והצדיק שזכה בו זוכה למעלות גדולות שרק הגר זוכה להם ע"י נצוצות שהוציא מהקליפה בה נולד וגדל.

סנהדרין

(מ"ד.) "אף על פי שחטא ישראל הוא". אפשר שביאור הדברים הוא כי כל חטא מסלק חלק מהנפש הקדושה ותופסת את מקומה נפש של טומאה עד שלבסוף כשחטא בחטאים שכל הנפש הסתלקה ובאה נפש של טומאה זה לא אותו אדם בכלל. לדוגמא, אדם קנה לו מכונית יקרה, וכל פעם שהתקלקל חלק מהמנוע הרכיב במקומו חלק של מכונית פחותה עד שלאט לאט כל החלקים בפנים הפכו להיות של מכונית פחותה, השלדה של מכונית יקרה אבל המנוע של מכונית פחותה. כולם חושבים שהוא נוסע על מנוע יקר בעל ביצועים נפלאים, אבל הוא לא נמצא שם. הרשעים בפרט כשחטאו בכריתות מיד נחתך

חלק רציני מהנשמה ובא חלק מהסט"א במקומו, אתה רואה את אחיך או בן דודך ואתה מדבר איתו והוא זוכר הכל כי השלדה זוכרת, המח זוכר הכל אבל הנפש שמפעילה את המח היא אחרת. הוא מת כבר שנים, אלא מה, כשעושה תשובה שב חלק מחדש. ובכל תשובה נכנס עוד חלק, והשלדה כיון שהיא שלדה של המכוננית היקרה אז יכולה לקבל את חלקים אלו. אם היתה שלדה של מכוננית פחותה לא היתה יכולה לקבל את החלקים האלו. וזה כוונת חז"ל באמרם "אף על פי שחטא ישראל הוא". הוא רק השלדה, לא המנוע שתלוי באיזה חלקים נמצא, הנפש זה המנוע והגוף זה השלדה, את השלדה משאירים בקבר. ואם חס ושלום לא זכה לתשובה, כשהוא ימות ימצא את נפשו טמאה בין הקלי' בסבל נורא שיכול להמשך הרבה שנים ולכלול גלגולים בדומם או צומח, או בעל חי. ולפעמים בשלשתם גם יחד, עד שישוב בגלגול אדם ויתקן מעשיו ויזכה בסופו של דבר לעולם הבא.

צ'. "כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב. שנא' ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ, נצר מטעי מעשי ידי להתפאר". ויש להבין כיצד כל ישראל צדיקים שיש להם חלק לעוה"ב. והלא מנה התנא מיד אלו שאין להם חלק לעוה"ב, וא"כ אין זה "כל ישראל". ומה כוונת הכתוב באומרו "לעולם ירשו ארץ". וכי העוה"ב ירושה היא לאדם מאבותיו, והלא היא זכיה חלף עבודתו בעוה"ז. ומה רצה הכתוב באומרו "מעשי ידי להתפאר", והלא כל הבריאה מעשי ידי ה' וכמ"ש "ויבשת, ידיו יצרו". ואמרו חז"ל כל מי שאין לו בושת פנים וכו', בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני¹. ולכאורה הדבר תמוה, כי אם הוריו צדיקים כיצד יתכן שלא עמדו רגליהם על הר סיני בגלל שיצא מהם בן עז פנים. והלא מצינו לגדולי עולם שהיו להם בנים שלא כסדרן, ושלא כהלכתן, הייתכן לומר שרגלי גדולי עולם לא עמדו בהר סיני בגלל מעשי בניהם. אמנם פירש האריז"ל שאבותיו הכוונה לגלגוליו הקודמים ולא להוריו הגשמיים. ואמרו חז"ל "הנותן צדקה ע"מ שיחיה בנו הרי זה צדיק גמור"². ולכאורה תמוה, אם אדם חוטא ופושע, בגלל שנתן צדקה ע"מ שיחיה בנו הפך לצדיק גמור, הא כיצד, וצריך לומר שכוונתן שבמעשה זה הוכיח אמונה בהשי"ת ובהשגחתו ושבידו נפש כל חי, ודומה למה שאמרו חז"ל שהמקדש אשה ע"מ שהוא צדיק גמור, אפילו שיודעין אנו בו שהוא חוטא, חוששין לקדושו שמא בשעת הקדושין הרהר תשובה והפך לצדיק גמור ושוב אינו בגדר רשע אלא בגדר צדיק גמור שחטא שבודאי יצטרך לסבול ד' חלוקי כפרה על עוונותיו,

1. נדרים כ'. 2. פסחים ד'.

אבל את הקשר לה' ית' כבר יצר ע"י התשובה או מעשה הצדקה אשר עשה בהכרה שהכל ממנו ית', ויצירת קשר זה הופכתו לצדיק גמור, אלא שמחופה הוא בלכלוך כבד של עוונות ופשעים מעל לנשמתו המקושרת לבוראה. וגם אותו שוטה שנודר שמן לביהכנ"ס ע"מ שקבוצת הכדורגל שלו המשחקת בשבת תוך חלולי שבת מחפירים שתנצח, נקרא צדיק גמור. כי כבר הוכיח אמונתו בהשי"ת שהוא מסבב הסיבות ושרגל השחקן אינה יכולה בלי השגחת הבורא לעשות כרצונה, ושאינן כחו ועוצם רגלו של השחקן גורמת לנצחון, ושיש שכינה בביהכנ"ס שנתנית שמן לכבודה יכולה היא שמסבב הסיבות יעזור לקבוצתו. ודומה הוא לגנב האומר תהילים ומתפלל שיצליח לגנוב מבלי להתפס, שגם הוא "צדיק גמור" היודע שהכל מאתו יתברך שמו, וזקוק הוא לעזרתו" אלא שמעל צדקות זו החבויה בשרש נשמתו ובתת הכרתו יש ערמות של זבל וטינוף המעשים, שלאחר ניקוי ושפוף בתשובה אמיתית הכוללת תקוני נפש או ע"י יסורים בעוה"ז ובעוה"ב תתנקה היא ותגלה צדקתה כזהב ויהלום המטונפים בצואה, שאעפ"כ זהב ויהלום **גמורים** הם כאשר הם, אלא שזקוקים לשטיפה ושפשוף כדי שיאירו ויזהירו.

כשרשע נותן כסף לצדקה מתוך "מעשה אנושי", או מתוך מדת הרחמים הטבועה בו אפשר שהוא "רשע גמור", אבל כשתלה הנתינה במצות הצדקה שנצטוו ע"י התורה, מתוך הכרה שיש בורא לעולם מסבב הסיבות שצוה על כך ושזכות מצוה זו יש בכחה לרפאות את בנו וכדו', גילה שהוא צדיק, ולאחר נקיון יסודי לנשמתו ע"י עונשי מעלה ואולי גם גלגולים חוזרים לבסוף יירש עוה"ב, ועם ישראל בבחינה זו **כולם** צדיקים גמורים למרות חטאתם עוונותיהם ופשעיהם ואין בהם אחד שאין בתת הכרתו את האמונה האמיתית בבורא יתברך וביחודו, ובא דבר זה בהבטחה מהקב"ה למשה, וכמ"ש "בעבור ישמע העם בדברי עמך, וגם בך **יאמינו לעולם**". אבל נשמות ערב רב שלא עמדו מעולם בהר סיני ולא השתתפו במתן תורה, הם הם אותם שמעדיפים לתת צדקה מתוך "הומאניות" לגוים ולרשעים ולהרעיב את עניי ישראל שומרי התורה (וכמ"ש בזה"ק בראשית דף כ"ה) ואלה הם רשעים גמורים וגסי הרוח שעליהם כווננו חז"ל באמרם "בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו, דהיינו גלגוליו הקודמים בהר סיני, ועל נשמת ישראל נאמר "יקריב אותו לרצונו". שאמרו חז"ל "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני". ופירש הרמב"ם שאעפ"י שאומר כן בכפיה גמורה נחשב זה כרצון גמור כיון שבתת הכרתו רצונו בקיום המצוה אלא ששאור שבעיסה שבו מעכב ונזקק לכפיה כדי שהצדיק הגמור החבוי בתת הכרתו יאמר שרוצה הוא. וכנגד זה מצוות ומעשים טובים שעושים הערב

רב כיון שאין בהם נצוץ קודש אין מעשיהם אלא לפנים לעשות להם שם וכבוד והם בחינת דור **אנוש** אנשי השם. (כמבואר בזוהר הנ"ל)

ואמר הכתוב **ועמך** דהיינו עם ישראל ולא הערב רב המעורבים בהם, **כולם צדיקים** כי מאמינים הם בה' ובמשה עבדו, ולאחר שינוקו מלכלוך חטאתם תאיר נשמתם הצדקת, ולכן **לעולם** דהיינו בסופו של דבר, **ירשו ארץ** יזכו לעוה"ב ארץ החיים. א"נ **לעולם** דהיינו לעוה"ב **ירשו ארץ** יקבלו חלקם, וקרא לחלקם **ירושא**, כי לאחר גלגולים רבים תגיע היא למקומה בעוה"ב, ונעשות הנפש הרוח והנשמה כיורשות מעשי הגלגולים כולם.

והסביר הכתוב כיצד **צדיקים** אלה המלאים עבירות ירשו ארץ, ואמר **נצר מטעי** וכמו שתיל האילן שעובר מעציץ לאדמה עד שנקלט ומתפתח, כמו כן הנשמה נשתלת כמה פעמים בעוה"ז עד שתתנקה מסרחונה ותטהר. כי היא חצובה מתחת כסא הכבוד ומפוארת היא אלא שנטנפה בהבלי העוה"ז, ולאחר נקיון יתגלה זיוה הודה והדרה. ואמר הבורא **מעשי ידי** הם הנשמות **להתפאר** בנועם הצחצחות הראויה להם לאחר נקיונם וטלטולם בכמה נטיעות ועקירות עד שיתנקו ויאירו.

א"נ **לעולם**, כוונתו שלא תאמר שרק הגוף שתקן לבסוף הוא שיקום בתחה"מ ושאר הגופים יאבדו ח"ו. אין הדבר כן אלא בתחה"מ כל הגופות יקומו כ"א לפי ערך חלקה שתקנה באותה נשמה **וירשו ארץ** זו, בתחה"מ כולם אם לא חטאו באותם עבירות המונעים התחיה שפורטו להלן כאפיקורוס וכו'. ומה שנוספו עליהם במקומות אחרים כמלוי בריבית וכדו'. וביאר לך הכתוב ואמר **נצר מטעי** וכשם שמנטיעה אחת ניתן להבריך ולהוציא כמה אלנות, כן הדבר בנשמה אחת עם כמה גופות.

"שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעוה"ב". שלשה מלכים, ירבעם ואחאב ומנשה. ויש להבין מה עם אמון שבא על אמו רק כדי להכעיס לבוראו, ואחז שסגר בתי כנסיות ובתי מדרשות ואמר העוסק בתורה ידקר בחרב והם לא הוזכרו, וכיצד השוו חז"ל את ירבעם בן נבט שחטא והחטיא והרשיע עד יומו האחרון, לאחאב ומנשה ששבו בתשובה בכל לבם, ולמה תשובתם לא נתקבלה כדי לזכות לעוה"ב, ונראה כי הענין הוא כי אחאב ביזה את אליהו הנביא וקראו עוכר ישראל, ולא ביקש את מחילתו כששב, וגם הרג לנביאי ה', עד שהוצרך עובדיה להחביאם מפניו. ומנשה הרג את ישעיהו הנביא. ולכן עברתם שמורה נצח. ואעפ"י ששבו בתשובה שלמה וזכו עקב תשובתם לגן עדן התחתון, לעוה"ב שהוא סוד גן עדן העליון לא יראו אור, כי הפוגע בת"ח אין תרופה למכתו אלא אם כן השטתח בפניו וביקש מחילתו בכל

לב. משא"כ אמון ואחו שחטאו בענינים אחרים שלאחר גלגולים קשים ומשונים יש תקוה לאחריהם.

והנה בין ארבעת ההדיוטות שאין להם חלק לעוה"ב נמנה בלעם שהיה גוי, ומכאן יש להבין שלגוים אחרים יש עוה"ב ואפילו לבלק והא כיצד. והענין הוא כי בכל גוי יש נצוץ קדוש שמחיהו, בסוד "ואתה מחיה את כולם". ואותו נצוץ קודש סופו להגיע לקדושה ולהכנס באדם מישראל ולהתתקן ולזכות לעוה"ב, אמנם בלעם בבואו לקלל את ישראל אבד את תקון הנצוץ שבו ואמר במאמר ה', "תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו". ואפשר שאם היה מת על מטתו היה הנצוץ שבו נתקן באיזה גלגול, אמנם כיון שנהרג בטומאתו אותו נצוץ שבו הוצרך לחזור אל הנקודה הנמוכה שבבריאה ולהתחיל הכל מחדש כי לא ידח ממנו נדח. ואותו נצוץ שב בגלגול אבן וכמ"ש "והוא היה לאבן"³, והחל תקונו מחדש ואח"כ בא בגלגול ישראל בנבל הכרמלי והמשיך בקלותיו ובזה את דוד הע"ה. אמנם מה שאמרו חז"ל שחסידי אוה"ע יש להם עוה"ב, אין זה בחי' עוה"ב השייך לנשמת ישראל, ואינו אלא עולם הדמיון שאליה נכנסת נפשם לחוש ולהרגיש כחלום ארוך שאין יקיצה ממנו טובות והנאות בגוף ובנפש לפי שכלם והשגתם⁴. ומי שאינם מחסידי אוה"ע נפשם מתגלגלת מחדש בכל פעם, וגם נענשים בעונשי מעלה בגהינם התחתון שבהם נפשם נשרפת ומתענה.

דואג וירבעם ואחיתופל היו גדולים בכל פרדס התורה, ולעולם אין להם חלק לעוה"ב עקב מעשיהם המכוערים. כל זה בא להעיר לנו שתורה ללא יר"ש רק גורמת לירידה יותר חמורה לבעליה. וכמ"ש חז"ל, לא זכה נעשה לו סם המות. להודיע ולהודע להזהר ולהזהיר.

(צ"א:) "אף הקב"ה מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד שנאמר יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו. יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף". הרי מפורש בזה עניין גלגול נשמות⁵.

(ק"א.) "כשחלה ר' אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו וכו', אמר לו לימדתנו רבינו, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". והדבר תמוה. כי אפילו אם חטא ר"א בשוגג, ודאי שלא הזיד בכריתות ומיתות ב"ד שעליהם נאמר "תשובה ויוהכ"פ תולין ויסורין מכפרין" ובוודאי שר"א היה ממארי דחושבנא

3. שער הגלגולים הקדמות כ"ב, כ"ט. 4. ראה "שער יוסף" מעשה החפץ חיים והדבוק. 5. ודלא כהרש"ש מפרש הגמ' מס' ב"מ ק"ו.

וחשב עם קונה"ו כל צעד וצעד ממעשיו. וכמבואר במס' סוכה שלא אמר דבר שלא שמעו מרבתי וכו'. ולכאורה היה אפשר לומר שנתכוון על שנותיו הראשונות שלא למד תורה והיה עם הארץ ובהם אפשר שנכשל באסורים חמורים. עכ"פ קשה לומר שנכשל במזיד. ובוודאי ששב בכל לבו על ספק נדנוד איסור שעשה בחייו. וכבר סבל יסורי רעב בכואו ללמוד תורה אצל ריב"ז⁶ ותקן כל צרכו. ואם היה בו ספק כלשהוא שצריך יסורים על שנות נעוריו לא היה שואל לר"ע במה חושדו. וכן יש לדייק בפסוק "אשר יעשה טוב ולא יחטא". דלכאורה תיבות "יעשה טוב" מיותרות. כי העונש אינו על עשיית הטוב אלא על החטא, והיל"ל "כי אדם אין צדיק בארץ אשר לא יחטא" ותו לא. ועל הפסוק עצמו קשה, מדוע אין צדיק בארץ אשר לא יחטא, וכי נתנה תורה למלאכי השרת, והלא "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו". ופשוט שצדיקים גמורים היו בכל דור ודור שלא חטאו כלל.

ואפשר שהענין הוא, כי יש הבדל בין אדם שחוטא במעשה רע שעושה, שיש בו ד' חלוקי כפרה, לבין אדם שעושה מעשה טוב, כשכוונתו לא שלמה לשמים ומתערב במעשהו מחשבות של נגיעה עצמית, שאדם זה ענשו קשה כי מערב הוא טוב ברע. והוי מעין חטא אדה"ר בעץ הדעת. נכשנותן צדקה לעני או מלוה לו כסף או מכניס אורחים או מלמד תורה וכדו', מותר לו לעשות זאת על דעת שמשמים יעזרוהו בשכר מצוה זאת, וכמ"ש חז"ל "הנותן סלע לצדקה ע"מ שיחיה בנו, הרי זה צדיק גמור". וכן אם מפרש שעושה המצוה כדי שישלמו לו שכרו על זמנו וכדו' שמוותר הוא. אבל אם כשעושה המצוה חושב הוא מחשבות פסולות כגאווה וכדו', אבד שכר מעשיו וענשו מרובה, ובפרט אם חושב שהוא עושה טובה עמהם. כי למעשה עשה את חובתו אשר נצטווה ולא עוד אלא שהם עשו עמו טובה שהסכימו לקבל ממנו, ומשמים עשו לו טובה שהצריכום לכך שיקבלו ממנו. וכמו שאמרה רות לנעמי, "שם האיש אשר עשיתי עמו היום, בועז". כי הבינה שעשתה עמו חסד שזכתה אותו במצוות צדקה ולקט שכחה ופאה. וכמו כן אם אדם עושה גמילות חסדים ומעשים טובים בכסף שלא הגיע בכשרות לידו, אלא מריבית בכל מיני היתרים דחוקים, ומחלולי שבת ויום טוב. או מכסף שהגיע מהונאה ושקר במסחר וכדו'. ומכספי חלול ה' כגון מפלגות ה"דתיים" שלוקחים כסף מהשלטון רודף התורה ושומריה, כשכר השתתפותם בהעברת התקציב השנתי הכולל הוצאות לאיסורים חמורים, ה' ישמרנו מהם ומהמונם, שאז צדקה ותורה שנעשים

6. פרקי דר"א בתחילתו, ואבות דר"נ פ"ו.

בכספים אלו הופכים לו לרועץ, ומקטרגים עליו לומר ראו מאיזה כסף מטונף קיים בנו אדם זה מצוותיו. וכבר נאמר "אני ה' שונא גזל בעולה". וכמו שכתב החיד"א זיע"א שלכן נכסי הרבה בעלי בתים ירדו לטמיון בגלל שעשו צדקות בממון שלא הגיע אליהם ביושר. וסופו שמצוות אלו ומעשים טובים אלו שעשה גורמים לו לסבול יסורים קשים ומרים בעוה"ב ואפי' בעוה"ז. ועל זה אמר הכתוב כי "אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב, ולא יחטא" בטוב שהוא עושה, ומכוון בכל מעשיו רק לשם שמים.

ובזה יובנו דברי חז"ל שאמרו⁷ שכשתפשו את רשב"ג ואת ר' ישמעאל כה"ג ליהרג, היה רשב"ג יושב ותוהה בדעתו ואומר אוי לנו שאנו נהרגין כמחללי שבתות וכעובדי כוכבים וכמגלי עריות וכשופכי דמים. אמ"ל ר"י בן אלישע, רצונך שאומר לפניך דבר אחד, אמ"ל אמור, אמ"ל שמא כשהיית מיסב בסעודה באו עניים ועמדו על פתחך ולא הניחם השמש שיכנסו עד שתגמור סעודתך, ואמ"ל השמים אם עשיתי כן. אמ"ל שמא כשהיית יושב ודורש בהר הבית והיו כל אוכלוסי ישראל יושבין לפניך, זחה דעתך עליך, אמ"ל ישמעאל אחי, מוכן אדם שיקבל את פגעו. ונתפייס רשב"ג למות כמחללי שבתות וכו'. על עשיית טוב כלמוד תורה לכל ישראל שערב עמו מעט רע שזחה דעתו עליו כשלמדם, וע"ז ידו כל הדוויים.

וחשש ר' עקיבא שמא ר"א בלמדו תורה לתלמידיו או במעשה טוב אחר שעשה שמא לא היה כולו לש"ש, והפסיד ר"א עולמו ח"ו, וכשבאו עליו יסורין שמח, שמתקן הוא בעוה"ז, להיות מוכן ומזומן לעוה"ב.

מכות

המסכת נקראת "מכות", כי בעצם אדם שחטא ולא משנה באיזה חטא מן הראוי שיתחייב מיתה כי עבר על צויו של ה', אלא שה' ברחמנותו גזר שילקוהו במקום מיתה, ולכן שם ה' שהוא הוי"ה כשמאיר בשכינה הופך בסוד המספר שדרכה מגיע השכר והעונש, ומס' עשרים ושש של ההוי"ה הופך לאותיות כ"ו הנכנסות בתוך אותיות מת והופך ל"מכות", ומצילות אותו מהמות. אמנם חז"ל קראו למכות אלה "מלקות" על פי סודם של מכות אלה שהוא השם הקדוש "אטמון" העולה ק"ו שב"מלקות" המוציא הניצוצות שהפיל החוטא בקלי', וע"י המלקות שבים הניצוצות אל הקודש, ושב ורפא לו.

7. כן הגרסא באבדר"נ ישן, ומעין זה הגרסא במס' שמחות פ"ח. וראה גם אבדר"נ פל"ח.

מסכת עבודה זרה

(י"ז). ר' חנינא ור' יונתן וכו'. הנה אסור לאדם להכניס עצמו בנסיון ואפי' אם יעמוד בו. וההולך על גב הנהר שנשים מכבסות ואיכא דרכא אחריןא אעפ"י שעוצם עיניו נקרא רשע. ומסתבר שאם ליכא דרכא אחריןא אלא שתי דרכים שבכ"א נסיון אחר צריך לבחור בדרך שהניסיון בו יותר קל לעמוד בו. ולכאורה קשה מדוע עברו על פתחן של זונות, והלא יצר דע"ז יותר קל מעריות כי נחלש ע"י כנסת הגדולה, והיה להם ללכת דרכה, ולא בדרך של עריות דתקיף יצרייהו.

ונראה דלגבי פתח ע"ז או עריות תלוי הדבר באדם גופו. כיון דשקולים הם. דמצד אחד עריות נפיש יצריה, ומצד שני ההליכה עצמה ליד פתח ע"ז היא איסור, שנראה כנותן לה חשיבות בכך שעבר דרכא ולא בדרך השניה. ומקרא צווח "אל תקרב אל פתח ביתה" זו מינות. ואפילו אם יש ד' אמות מהפתח לרשוה"ר אם יש דרך נקיה אסור לעבור שם ולא הותר לעבור במרחק ד"א אלא אם ליכא דרכא אחריןא, ויש ד"א מרחק. דלא נימא כיון דאיך לו ברירה יעבור כדרכו, צא תאמר לו מד' אמותיה, אחר תעבורו. ומשבדקו עצמם שיצרא דעריות תקיפי אינהו מיניה, עברו בדרך זו כדי לא ליתן כבוד כל שהוא לע"ז ח"ו. וברחו הקליפות מפניהם מכח שמירת עיניהם בקדושה נפלאה.

יש להבין איך ר' חנינה בן תרדיון נכשל בהגיית שם שמים עד שנתחייב שריפה ואשתו הריגה על שלא מיחתה ואיך בתו הצדקת שהבינה חטאה וקבלה דינה משמים בהכנעה נפלה עד כדי שדקדקה בפסיעותיה למצא חן בעיני גוים. ומצד שני יודעים אנו שר' חנינה הוא אחד מעשרה הרוגי מלוכה כר' עקיבה וחבריו שהיו קדושים וטהורים עד שנתעברה בהם נשמות השבטים כדי לסבול צער המות על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים. ומה גם שמשמים הביאום לזה לגודל מעלתם כדי להעלות מ"ן הנצרך לקיום כל העולמות עד ביאת המשיח וכמ"ש האריז"ל בכוונות התפילה בפסוק "אל נקמות ה'". ואיך אומרת הגמ' שהגיית ה' באותיותיו גרמה לו.

ואפשר שהעניין הוא, כי נשמת ר' חנינה היתה גנוזה באנשי שכם בסוד הכתוב "והארץ הנה רחבת ידים לפניהם" וכתב האריז"ל ש"רחבת" ראשי תיבות ר' חנינה בן תרדיון, כי כאן רמוזה סוד נשמתו. והוסיף הכתוב בדברי חמור "את בנותם נקח לנו". ואפשר שנשמות טהורות אלו הן בסוד בנות אלו ואולי לכן גם בתו ברוריה התנאית הגדולה שהיתה ניצוץ בת שבע אשת ר' מאיר שהוא ניצוץ דוד המלך ע"ה ולכן רק עליו אומרים אלהה דמאיר ענני, לא יצאה

בשלום מהעולם, והני מילי הן כבשי דרחמנא. ושרשם הם גדולי אנשי דור
 אנוש והמבול והפלגה וכמ"ש האריז"ל על נשמת ר' שמעון בן נתנאל שהיתה
 בעוג מלך הבשן ולכן הוא ראשי תיבות "בשן". ובאנשי אנוש נאמר "אז הוחל
 לקרא בשם ה'" ופירש"י שהוציאוהו לחולין ואולי זה בא לתקן ר' חנינה
 ולהגותו בקודש וראוי היה לכך אלא שעשאו בפרהסיא וכמ"ש בגמרא.

ונראה שחנינה הוא שם של ה"יסוד" בסוד "וצדיק חונן ונותן" ולכן היה גבאי
 של צדקה בחי' היסוד המשפיע, ובכל השנה הוא בחי' צדיק יסוד עולם שהוא
 ז"א, ובפורים הוא בבחי' יסוד דאבא סוד מרדכי כמבואר בשער הכוונות ענין
 פורים ולכן נתחלפו לו כספיו במעות פורים והעלה כולם בסוד מרדכי. ואולי
 לכן נשרף וס"ת עמו כי הס"ת בחי' יסוד דאבא כמבואר בשער הכוונות ענין
 קריאת ספר תורה.

ומה שנודמן להם ג' פסוקים של צידוק הדין לא מזה נתפעל רבי, אלא שנודמן
 להם בדיוק אותם שרמוז בהם תקונם והוא אמר "הצור תמים פעלו" כי כשאדם
 קורא בשם ה' ומכוון הוי"ה ומוציא בפיו אדנות מזווג הוא ביניהם ונהיה השם
 "תמים" ושלם, אך כשהגה השם ככתבו ולא צירף לו שם אדנות אמר פסוק זה
 המורה הצדקת הדין בעניין זה עצמו.

ואשתו אמרה "אל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא" כי היא בחי' שם אדנות
 המקבלת מהיסוד בסוד אשתו ומשהניחה לו להגות השם כביכול נפגעה
 השכינה שהיא בסוד אמת ואמונה וכמ"ש ואמונתך בלילות, ולכן אמרה
 בדווקא פסוק זה. ובתו שהבינה שדקדוק פסיעותיה גרמה לה, אמרה פסוק
 גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם. דרכים
 בדווקא זיע"א.

אלהה דמאיר ענני. רק על נשמת ר' מאיר בעל הנס נהגו כל ישראל בכל
 תפוצותיהם לומר אלהה דמאיר ענני ולא רק משום אותו מעשה. ונראה הטעם
 כי הוא מיוחד במינו כי נשמתו היא נשמת דוד המלך וכמ"ש האריז"ל
 שברוריה גלגול בת שבע ואותו תלמיד היה אוריה. ולבוש נפשו הוא מנצוצות
 הגדולים שקיבל עשו מיצחק ובאו אל הקודש דרך נירון קיסר סבו של ר"מ.
 והעניין הוא כי דוד מלך ישראל חי וקיים אעפ"י שנפטר ונקבר בירושלים כי
 הוא נשמת אדה"ר שלפני חטא עה"ד שנתן לו שבעים משנות חייו בעוד היותו
 גולם וכמ"ש גלמי ראו עיניך וכו' ואם כן נשמת דוד היא היחידה בעולם
 שנקיה מחטא עץ הדעת. ונצוץ מנשמה זו נכנסה בר' מאיר בעל הנס ולכן לקח
 את ברוריה שהיא גלגול מבת שבע שהיא חוה. ואולי כיון שחטאה בעה"ד והחטיאה
 לאדם וגרמה לו מיתה אפשר שלכן עתה נגרם מיתתה על ידו.

אמנם זה לבד לא מספיק שיגידו אלהה דמאיר אמנם בצירוף נפשו ולבושו שבאו מבחי' ראשו של יצחק שהם ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר שקיבל מאברהם חבור שתי בחינות אלו מצדיק לומר אלהה דמאיר ענני אמן.

אבות

"עקביה בן מהללאל אומר, הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו'. ויש להבין כיצד ע"י דברים אלו ימנע מהעבירה. והלא כל בני אדם זוכרים ויודעים מאין באו ולאן הולכים ואינם נמנעים מהחטא. אדרבה אמר הכתוב שאומרים הרשעים **"אכול ושתה כי מחר נמות"**. ולמה אמר **מטיפה סרוחה**, והלא טיפה סרוחה אינה יכולה להוליד ונולד מטיפה שאינה סרוחה, והיל"ל מטיפה קטנה. ולמה אמר **למקום עפר רימה ותולעה**, והיל"ל שהגוף עצמו יהפך להיות רימה ותולעה. ומ"ש **ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מ"ה הקב"ה**. יש להבין דאם כוונתו מצד העונש לחוטא, מאי נפק"מ לפני מי הוא נדון, וכי אם ידון לפני מלאך קטן בב"ד של מעלה ויקבל עונש חמור, כלום אין זה מספיק שימנע מיראת העונש. והיה לו להאריך בענין העונש ומסכת גהינם ולא הזכירם כלל. ואדרבה כשהדין לפני הקב"ה ולא לפני מלאכים הוא יותר ברחמים והרי הוא מפחית מאימת הדין.

ונראה דכוונת עקביה בן מהללאל היא להגביר יראת הרוממות ולהמנע עי"ז מהחטא. ואמר **באת מטיפה סרוחה** כדי שהאדם ידע ערך וגודל נשמתו, ולהיכן יכול להגיע. וכל מעשי החטא הוא בגלל שאין האדם יודע ערכו באמת וחושב עצמו לאחד הריקים. ואמר התנא **דע מאין באת**, ונשמתך נכנסה בטיפה שאלמלא נכנסה בה היתה הטיפה סרוחה ואינה ראויה להוליד. וכיון שנכנסה הנשמה הרי היא מתגדלת לאדם שלם. ובעוד שכל הגויים נפש בהמית מחזיקה הטיפה, כך נתנה נשמה קדושה וגבוהה ממקום עליון הנקרא **"אין"** בחי' ספירת הכתר. ואמר **"מאין באת"**, והנך הולך **למקום עפר רימה ותולעה** שכל מי שנפשו בהמית הופך להיות שכזה ג"כ. ואם תחזיק בגודל ערך נשמתך וטהרתה תשאר שלם במקום זה ולא תיהפך להיות עפר רימה ותולעה, וזה מראה על גודל ערכך. והאדם הראוי בעת פטירתו זוכה לראות בחי' ה', וכמ"ש **"לפניו תכרע כל ברך"**. ונדון לפני מ"ה הקב"ה במדת החסד והרחמים ולא בידי מלאכים וב"ד של מעלה. ואם כ"כ יש בידך ראוי שתגיע למדת יראת הרוממות ותמנע מן החטא.

"כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני". וכי התנא לא חי במציאות העוה"ז וראה בני אדם שמבטלים התורה מעושר עד יומם האחרון. אלא כוונתו שאדם זה בגלגול אחר ירצה ללמוד תורה ויבטלה מעוני וטרדת הפרנסה, וכשיבא אדם ויאמר רצוני ללמוד תורה ומדוע ה' לא עוזר לי בפרנסה כדי שאוכל ללמוד, ידע שאי פעם בטלו מעושר, ועתה תפקידו כעני ובעל יסורים ללמוד תורה ויבטלנה רק בשעות בהם הוא עובד להמציא טרף לבני ביתו. ודע שרוב הסבל בעוה"ז על חטאים מגלגולים קודמים ומיעוטו על עבירות שבגלגול הנוכחי.

"ליתן דין וחשבון". דין על המעשה וחשבון על המחשבה. כי גם על המחשבה יש לתקן, וקרוב עולה הוא על המחשבה ואעפ"י שמחשבה רעה לא נדונים עליה להענש, נדונין עליה למנוע עליית הנשמה למדרגתה. והגר"א זצ"ל פירש דין על העבירה וחשבון על זמן העבירה על ביטול תורה בזמן זה שהיה פנוי לחטא. ואוי לנו מיום הדין.

"מאוד מאוד הוי שפל רוח שתקות אנוש רימה". יש להבין למה לא אמר שפל נפש או שפל נשמה רק שפל רוח, ולכאורה היל"ל כי סוף אנוש רימה, ומה ענין **"תקות אנוש"**, וכי תקות האדם להיות רימה, טרם מצאנו אדם שמקוה לזה. ולמה אמר **אנוש** ולא אמר **אדם** ומה כוונתו.

ואפשר שהענין הוא, כי לבוש הנפש של האדם מאירה בשם אלוה שהוא אל-ו"ה ולבוש זה נקרא תקוה שהוא תיק ו"ה¹, וכוונת ר' לויטס לומר שאדם שרוצה לזכות לרוח ונשמה, יהיה ענוותן ויזכה **למאוד מאוד** שהם רוח ונשמה, ובזה שמשפיל עצמו יגרום שתשפל הרוח אליו ותכנס בו, ואח"כ גם הנשמה הנקראת בהשאלה רוח. וכמ"ש **"אף רוחי בקרבי אשחרך"** המתאים לרוח ולנשמה². ואמר **שתקות אנוש** תיק הנפש תהיה רימה ותולעה אם יהיה בעל גאווה, וכמו בפעם הראשונה בדור אנוש שקלקלו ונסתלקה רוחם ונפשם והפכו לרימה. ובאברהם נאמר בענין המילה **"וארבה אותך במאוד מאוד"**. שע"י המילה יזכה לשלמות הרוח והנשמה. וגם לישמעאל הבטיח **"והרביתי אותך במאוד מאוד"**. דהיינו הבטיחו שישמעאל יחזור בתשובה ויזכה לרוח ונשמה, וזה תשובה לבקשתו **"לו ישמעאל יחיה לפניך"**. שכוונתו לחיי נצח.

מס' עדיות

(פרק שני) **"הוא היה אומר, האב זוכה לבן בנוי, וככח ובעושר ובחכמה,**

1. ראה שער הכוונות ענין ר"ה דרוש ו'. 2. שער הגלגולים הקדמה ג'.

ובשנים ובמספר הדורות לפניו. והוא הקץ שנאמר קורא הדורות מראש, אעפ"י שנאמר ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. ונאמר דור רביעי ישובו הנה".
 אולי כוונתו, האב שהוא החכמה אבא. זוכה לבן שהוא ז"א. בנוי חסד. ובכח גבורה. ובעושר ת"ת. ובחכמה נצח. ובשנים הוד ויסוד. א"נ, בחכמה יסוד, ובשנים נצח והוד. ובמספר הדורות מלכות. לפניו יחוד ז"ן, והוא הקץ. כשיתיחדו פנים בפנים יגיע הקץ. שנאמר קורא הדורות שהם ז"ן. מראש שהוא א"א, סוד הראש.

(פרק ה') עקביא בן מהללאל העיד ארבעה דברים, אמרו לו חזור בך בארבעה דברים שהיית אומר ונעשך אב"ד, ולא הסכים. לפני מותו אמר לבנו תעשה כחכמים, כי אני שמעתי בדורי מפי המרובים לאסור, ואתה שומע מפי המרובים בדורך להתיר, ואחרי רבים להטות. והדבר תמוה, למה נטפלו אליו, והלא דבר מקובל הוא שחכמים נחלקים זב"ז, ולא הכריחו אף אחד לשנות דעתו ואפי' כשנהג כסברתו, וממתי מותר להשפיע על ת"ח שיחזור מדעתו ע"י מנויו לאב"ד. ואחת ההלכות הן, לגבי צבע צהוב של דם הנדה שר' עקביא מטמא ומעיד שכך פסקו המרובים בדורו, וחייבו העובר על כך כרת וקרבן. ולפתע דעת המיעוט שהתירו נעשה רוב ע"י שתלמידיהם רבו ופסקו כמותם. וזה אומר דרשני.

ונראה שהענין הוא כי ההלכות נתנו ע"י בורא העולם, בהתאם להארת הספירות הרוחניות, ומדי יום ושנה מצב הספירות ומקומם משתנה מעט, וכאשר משתנים בעקבות אלו, גם ההלכות, עושים משמים שדעת רוב חכמי ישראל תהיה כדעה המתאימה, ולכן לא ניתן ספר הלכות ע"י משה או חכמי המשנה והתלמוד אלא פנים לטמא ולטהר לאסור ולהתיר כדי להניח להלכה להיות בהתאם למצב הספירות המשתנה. אמנם עיקר התורה וההלכה לא ישתנו לעולם כי הספירות קיימות בסדרן לנצח, ורק בפרטים שבהם נעשה השינוי בספירות נעשה השינוי בפרטי ההלכה ולא בכללותה. וגם זה רק ע"י הסנהדרין ובהתאם להלכה השורשית של "אחרי רבים להטות".

והנה עשרה צבעים שונים יש בדם האשה וחמשה צבעם טמא וחמשה צבעם טהור, ומקורם כנגד עשר פעמים שם אהי"ה הפועלים על האשה מכח חמשת החסדים וחמשת הגבורות, וכנגד החסדים טהור, וכנגד הגבורות טמא¹. והנה הצבע הצהוב היה כלול בין חמשת ספירות הדין הקשה, ולכן היה טמא ומטמא, ובסוף זמן ר' עקביא כבר נמתק הדין הזה והפך הצבע לטהור, ולכן סבבו משמים שדעת הרבים תהיה להתיר, וידעו עקביא וחכמים שזו סיבת מחלוקתם, והיות ור' עקביא קבל תורתו מרבותיו בזמן שטרם נמתק הדין,

ועתה שנמתק הדין ונשתנתה ההלכה חשבו שגם עקביא צריך לשנות דעתו, אלא שמשום כבודו חשבו לרצותו ע"י מינוי אב"ד, ור' עקביא הבין שאעפ"י שבאמת נשתנה מקור הדין התלוי בספירה וכמו שאמר גם לבנו שיפסוק כמותם, לגביו עדיין צריך להיות הדין הקודם כי כך קבל הוא מהמרובים שימיו, ודין אחרי רבים להטות שמשנה הדין לדור החדש הוא הגורם לו להשאר בדעה הקודמת כי הוא שמע מהמרובים לאסור וחייב אחרי אותם רבים להטות. ואעפ"י שיודע הוא שנשתנתה ההלכה בשמים, אין פוסקים לפי גלויי שמים ולא לפי רוח הקודש אלא לפי כללי ההלכה, ולכן נשאר בדעתו. ואין ענין זה קשור לשאר מחלוקות חכמי ישראל שבם הסיבה לא בגלל שינוי הדין בשמים אלא בגלל מקור הפסיקה שמשנתה בכל חכם לפי שורש נשמתו. ובזה אחרי רבים להטות ולא אכפת לנו אם יחזיק החכם בדעתו², והיות ויש ספירה פרטית כזו בשרש נשמתו שמשם פסק את דעתו, מובאת דעתו בתלמוד ומפלפלים בה בכבוד גדול ואעפ"י שלא פוסקים כמותו אומרים שדבריו דברי אלקים חיים³.

זבחים

אפשר שלימוד קדשים סגולה לאשה טובה, ותחילת המשנה אותיות כלה. "כל הזבחים" "כל" היסוד, זבח זה מלכות בסוד אשה לה, אשה.

מנחות

(ל"ד:) ת"ר כיצד סדרן, קדש לי והי' כי יביאך מימין, שמע והי' אם שמוע משמאל. והתניא איפכא אמר אביי ל"ק כאן מימינו של קורא כאן מימינו של מניח והקורא קורא כסדרן. מלשון זה מוכח שכוונו גם לתפילין של רש"י וגם לתפילין של ר"ת, כי שניהם אמת ושניהם נתנו בסיני. ולא עוד אלא שרב אשי השאיר בישיבתו שני נוסחאות שבאחת מהן הוסיף את המילים "והקורא קורא כסדרן", ובאחת השמיטו, כדי לגרום גם לתפילין של "שמושא רבא" שכתבו רב שר שלום גאון לפי הנוסחא שראה בישיבת רב אשי, שהשמיט רב אשי למילים אלו. ובוודאי שהיו בידו במסורת ואולי כל דורו הניחו כסברא זו. כי גם היא שרשה רב ועצום בעולמות מעלה, אבל אינו עניין לתפילת שחרית כי

1. שער הכוונות דרוש א' מדרושי הפסח. 2. ואפי' ר"א בעירו כרתו פחמים בשבת למילה והניחום, ורק בתנורו של עכנאי ברכוהו כי היה זה נגד רוב בסנהדרין. 3. עירובין י"ג:

אורו מאיר בבחי' של שעת המנחה בדווקא ואז ערכו כרש"י ור"ת ביחד. ולא עוד אלא גם תפילין של הראב"ד שהפרשיות כסדר ר"ת אבל מונחות כסדר "שמושא רבא" שסדרם מימין המניח, כוון להם רב אשי, והצניעם במתק לשונו לרוב סודם שהיה מאיר בעולמות בזמנם.

ומצינו בשו"ת מן השמים לר"י מקורביל מבעלי התוספות ששאל לגבי תפילין אם הלכה כרש"י או כר"ת וענוהו, "כמחלוקת למטה כך מחלוקת למעלה, הקב"ה פוסק כר"ת ומלאכי השרת כרש"י". ומצינו כמו זה בבא מציעא, אם ספק מה קדם הבהרת לשער או השער לבהרת, הקב"ה אומר טהור ומתיבתא של מעלה אומרים טמא. ורבה פסק טהור, והרמב"ם פוסק טמא, ומי שאינו מבין רואה זאת ככפירה ח"ו, לחלוק על הקב"ה ולפסוק כנגד דעתו.

ואפשר שהענין הוא כי הרצון והתכלית של הבורא זה מצב אחד, והמציאות שבינתיים העולם מתנהג ברחמים שהקדימם למדת הדין כי אין יכולת בתחתונים לקבל רצון ותכלית הבריאה עד שיזדככו ויושלמו למטרה זו. ורצונו יתברך זו דעתו, והמציאות לפי כח התחתונים הוא דעת "מלאכי השרת" ודעת מתיבתא של מעלה. ותפילין דר"ת הם דחכמה ורש"י בבינה. ולהגיע לשרש החכמה לאו כל מוחא סביל דא. ולשרש הבינה אפשר להגיע ולכן עיקר להלכה כרש"י, ויש להניח גם ר"ת כדי להתקשר גם אל החכמה.

בכורות

(נ"ז:): העיד רבי ישמעאל בן סתריאל מערקת לבינה לפני רבי, במקומו מפשיטין את המתה ומלבישין את החי אמר רבי נתגלה טעמא של משנתינו. חזירין שבמקומו יש להם ששים רבוא קלפים בבית המסס שלו. פעם אחת נפל ארז אחד שבמקומו ועברו שש עשרה קרונות על חודו אחת, פעם אחת נפלה ביצת בר יוכני וטבעה ששים כרכים ושברה שלש מאות ארזים, ומי שדיא ליה והא כתיב כנף רננים נעלסה אמר רב אשי ההוא מוזרתא הואי. אין ספק שאלו משלי חז"ל וחידותם בסודות הקבלה שעל זה נאמר "ועלהו לא יכול" ששיחתן של חז"ל הנראית חולין צריכה לימוד¹. ובענין ביצת בר יוכני מקשה הגמ' מהכתוב "כנף רננים נעלסה" שהוא סוד השער הארבעים וחמש של חמישים שערי בינה². ורב אשי מתרץ לה. ונראה שרמז רבינו הקדוש שסוד ר' ישמעאל הוא בבינה הכי קרא שמו ישמעאל שהוא לשון שמיעה שהיא בבינה בן

1, סוכה כ"א. 2. הקדמת הראב"ד לספר יצירה.

סתריאל שמסתמא אין זה שם אביו אלא רמז לסתרי אל שגילה. והוסיף לומר שם מקומו ערקת לבינה שהוא לשון בינה. ואשרי העומדים על סודם זיע"א.

כריתות ו'.

"אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא, יהא רגיל איניש למיכל ריש שתא קרא, ורוביא, כרתי, סילקא, ותמרי". פירוש, אמר אביי עכשיו שאמרת שסימן ענין הוא, יהא רגיל אדם לאכול (לראות¹) בתחילה השנה פירות אלו, קרא דלעת, רוביא, כרתי, סלק ותמרים.

ואפשר שביאור הענין הוא כי יש בחינת מזל, ויש בחינת סימן. והמזל מקורו מספירת הכתר המאירה ב"ג מדות של רחמים. ושתי מידות מתוכם מושכות השפע והמזל לעולם, והם המידות הנקראות נוצר, ונקה. ובמדת נוצר מאיר שם הוי"ה שהוא ע"ב (יו"ד ה"י וי"ו ה"י), ובמדה נקה מאיר שם אה"ה שהוא קס"א (אלף ה"י יו"ד ה"י) וחבורם עולה כמנין רגל.

ואפשר שהסימן הוא תוצאה הבאה מהמזל הי"ג הנקרא "ונקה" שעולה כמנין "סימנא" וכמנין קס"א. והמזל נעשה במחשבה והסימן במעשה. ואמר אביי היות וסימנא מילתא היא, דהיינו הסימן צריך למעשה, יהא רגיל איניש, דהיינו ימשיך האדם סוד המזל אל הסימן, ויכוון לייחד שמות ע"ב קס"א העולה רגל שהם מצד המזל והסימן הבאים מ"ג מדות של רחמים המאירים בימים אלו בעולם¹, ע"י שיאכל בר"ה חמשת פירות אלו (אולי הם כנגד חמשה גבורות מנצפ"ך שבהם כל ענין ימי הדין והתשובה). וימתקם, וממילא יומתקו הדינים מעליו, ויזכה לרחמים הגדולים.

תמרים. עשרה פעמים דין עולים בגי' תמר ויברך על התמר ויכוון להמתיק י' פעמים דין. ואמרו בגמ' הרואה תמרים בחלום תמו עוונותיו. אולי כי הראוהו שנמתקו אצלו י' פעמים דין שהם ה' דין דדכורא וה' דין דנוקבא. ויאמר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שיתמו אויבנו ושונאינו וכל מבקשי רעותינו. ויכוון בין בעליונים ובין בתחתונים.

קרא. עולה בגי' כמנין שם אלהים מלא (אלף למד הי יוד מס) עם הכולל. אולי להמתיק דיני שם אלהים. ושיקרע רוע גזר דיננו על ידי שם קר"ע שט"ן. ויאמר. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתקרע רוע גזר דיננו ויקראו לפניך זכיותינו.

1. זהר תרומה בספרא דצניעותא.

רוביה. עולה עם הכולל בגי' כמנין דר"ך. אולי להמשיך עליו דרך תשובה מאהבה מספירת הבינה שהיא אמא עילאה ס"ג קס"א (יוד הי ואו הי. אלף הי יוד הי) העולה כמנין דרך. ואז עוונות יהפכו לזכויות. ויאמר. **יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו** שירבו זכויותינו ותלבבנו.

כרתי. אותיות כתר י'. ואות י' היא בחכמה שורש טיפות הזרע היוצאים מהאדם, וכשיוצאים לבטלה נבראים מהם משחיתים הרודפים אחר המוציאים וקוראים לו אבינו אתה ומבקשים רעתו כי המוציאים נקרא רע, וכמ"ש ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'. ומקטרגים עליו בחייו ולאחר מותו. והם עיקר אויביו ושונאיו ומבקשי רעתו. וכאכל הכרתי יכוון לשוב בתשובה מחטא נורא זה ולתקן כל מה שפגם בזרע לבטלה או בקרי. ואות י' שפגם בה שתקבל אורה מכתר עליון ושיכרתו כל הקלי' שנבראו מעוונותיו, ובפרט מעוון זה.

ויאמר **יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שיכרתו אויבנו ושונאנו וכל מבקשי רעתינו.** ויכוון על כל כחות הרעות שנבראו מהעוונות ונצוצי הקרי.

סלקא. אולי הוא אותיות קס"א ל'. וקס"א הוא שם אהי"ה שבספירת "בינה" במלוי יודי"ן. (אלף הי יוד הי) ואות ל' הוא מנין שם הוי"ה וארבע אותיותיו ויכוון שעל ידי התשובה שמאירה מספירת הבינה יתוקן מה שפגם בארבע אותיות השם הנכבד והנורא הוי"ה ברוך הוא ובמספרו. ושעי"ז יסתלקו כל המקטרגים וכחות הדין למעלה.

ויאמר **יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שיסתלקו אויבנו ושונאנו וכל מבקשי רעתינו.**

וכתב האיש האלהי רבינו הגר"א זיע"א להזהר לא לאכול בר"ה ענבים כי סימנא מילתא היא ולא חילק בין ענבים לבנים לשחורים, כי כוונתו למ"ש האריז"ל בע"ח שענבים גי' ב"פ אלהים. ולכן אין הפרש בין ענבים לבנים לשחורים, ולא כמו שהבינו הפשטנים את דבריו.

עוקצין פרק ג'.

"אמר ר' שמעון בן חלפתא, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק בברכה לישראל אלא השלום". שלום שמו של היסוד. ועם ישראל בחי' נוקבא המקבלת האור של היסוד בכלי שלה שהוא צירוף של כהנים לוויים ישראלים, ר"ת כלי.

מדרש רבה – יתרו

"ומשה עלה אל האלהים". "הדא הוא דכתיב עלית למרום שבית שבי. באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה בו הקב"ה קלסטירין של פניו של משה, דומה לאברהם. אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישים ממנו, לא זה שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו".

יש להבין כיצד רצו מלאכי השרת לפגוע במשה, כלום יש להם רצון עצמי, וכלום לא פחדו מהקב"ה. ולמה צר הקב"ה פני משה כאברהם להטעותם, ועוד לומר להם "לא זה שאכלתם אצלו", יגער בהם ויניחוהו לנפשו. וכיצד מלאכי השרת יכולים לטעות בקלסתר פנים, והלא ראייתם אינה גשמית ואין ספק שאפילו ידמה משה לאברהם לגמרי, יכירו בו שאינו אברהם, ולשון "אי אתם מתביישים" תמוה, וכי שייך בושה במלאכי השרת, ולא עוד אלא אפי' הביישן לא ימנע להאבק עם מי שאכל אצלו אם יבא לקחת את אוצרו. ומעיקרא למה רצו לפגוע במשה וכי התורה היתה שלהם, והלא של הבורא היתה ולמי שרוצה הוא נותנה. וגם אם לא יקבלה משה מה ירויחו. ובכלל אם הקב"ה רוצה ליתנה למשה, יכולים הם לבא לקב"ה בבקשה שיתננה להם. ומה להם ולמשה.

ופשוט שכל ענין זה לא כפשוטו, ורזין עילאין גנוזים בו. ואולי כוונת המדרש הוא כי אברהם הוא בחינת ספירת החסד, ומלאכי השרת האמורים כאן הם מיכאל גבריאל ורפאל סוד החג"ת וכבר היו בביתו בהיותם מגושמים ואכלו בביתו וקבלו שפע החסד דרכו, ואולי רצו לפגוע במשה על ידי קטרוג שאינו ראוי לקבל תורה כיון שהעלה לערב רב שהם פגם הדעת, והשפיע הקב"ה ספירת החסד בחינת אברהם במשה, והיות והם מבחי' החג"ת לא יכלו ליגע בו. ואעפ"י שעתה מלאכים הם ואין שייך בהם בושה כיון שנתגשמו בעבר הבינו עניינו.

שם. "כה תאמר לבית יעקב" הן הנשים בחינת בית ובחינת יעקב שהוא זו"ן הקטנים סוד השכינה, להשפיע בהן בחינתן שהיא "כה". ור' יוחנן אמר אלו סנהדרין הרומזים ג"כ לבחינת זו"ן הקטנים, כי כל מצוות דרבנן שתקנו הסנהדרין עולה תקונם ומגיע בבחינת זו"ן הקטנים "יעקב ורחל". והם המקבלים מאור ה' והשפיע בהם בחינת "כה" שהיא השכינה.

* * *

פט

שפתי ויקהל שני